

TISZTA VERSENY

Interjúk a Gazdasági Versenyhivatal 20 évéről

TISZTA VERSENY

Interjúk a Gazdasági Versenyhivatal 20 évéről

ELŐSZÓ

Örömmel tettem eleget a Gazdasági Versenyhivatal (GVH, Versenyhivatal, hivatal) elnökétől származó meg-tisztelő felkérésnek, hogy az interjúk készítőjeként és szerkesztőjeként működjek közre e jubileumi kötet összeál-lításában. Húsz esztendő versenyhivatali tapasztalatát sűrítettük nyolc interjúba; a GVH jelenlegi és volt vezetői, meghatározó személyiségei vallanak munkájukról, a legfontosabb esetekről, a legnagyobb sikerekről és a kudar-cokról.

A kötetből – egyebek mellett – kiderül, miként alakult meg húsz esztendővel ezelőtt, nem sokkal az első sza-bad választás után a GVH, hogyan sikerült ezt a piaconform intézményt meghonosítani a rendszerváltás utáni Magyarországon. Több interjúban kitérünk arra, milyen szervezeti mechanizmus szerint működik a hivatal, ho-gyan valósul meg a versenytörvényben előírt, majd a hivatal vezetői által továbbfejlesztett többszintű autonómia, mi a munkamegosztás a Versenytanács, mint döntéshozó testület és a vizsgáló részlegek között. Terítékre kerül-nek olyan kérdések is, amelyek azt feszegetik, miként sikerült megőriznie a GVH-nak az elmúlt évtizedek viha-raiban a politikai függetlenséget, hogyan áll a hivatal nemzetközi összehasonlításban, és melyek ma, az uniós csatlakozás után hat évvel a legfontosabb versenyjogi kihívások. És természetesen kitérünk arra, hogy létezik-e ma Magyarországon versenykultúra, más megfogalmazásban: mi a társadalmi elfogadottsága a tisztességes verse-nyen alapuló kapitalizmusnak.

Az alanyok személyes története is megjelenik az Olvasó előtt; érdekes végigkövetni, kinek mit jelentett a GVH-ban eltöltött kettő, öt, tíz, vagy akár tizenkilenc esztendő. A döntések háttérében törvényeket, intézménye-ket és embereket találunk; célunk az volt, hogy a jogszabályi kereteket, a döntéshozatalt és szervezeti működést, valamint a vezetők motivációit egyaránt bemutassuk. Köszönet az interjúalanyoknak, hogy nem „kilúgozott” sab-lonválaszokat adtak, hanem vállalták a személyességet.

E kötet a GVH megbízásából készült, ám a megvalósítás során a hivatal, miután kijelölte az interjúalanyokat – a műfaji-szakmai követelmények tiszteletben tartásán túlmenően – semmilyen egyéb igényt nem támasztott. A kötetben így kritikus vélemények is szerepelnek a hivatal jelenlegi struktúrájával és működésével kapcsolatban. Az interjúkat – e sorok íróján kívül – kollégáim, Lőke András és Várkonyi Iván készítették.

Azzal ajánlom e kötetet a szoros és tágabb értelemben vett szakmai közvélemény figyelmébe, versenyjogá-szoknak, közgazdászoknak, politikusoknak, vállalati szakembereknek és szakújságíróknak, hogy a GVH elmúlt húsz évének története egy kicsit a magyar gazdaság és társadalom története is. A tanulságokat – amelyek tehát túlmutatnak a hivatalon – érdemes levonni és megszívelni.

Martin József Péter
szerkesztő

TARTALOM

NAGY ZOLTÁN

A Gazdasági Versenyhivatal elnöke (1998–) 7

VISSI FERENC

A Versenyhivatal első elnöke (1991–1998) 19

NAGY MÁRTA

A Versenyhivatal elnökhelyettese (1997–2009), a Versenypolitika Iroda vezetője (1991–1997) 31

BOYTHA GYÖRGYNÉ

A Gazdasági Versenyhivatal elnökhelyettese, a Versenytanács elnöke (1991–2000) 41

TÓTH TIHAMÉR

A Gazdasági Versenyhivatal elnökhelyettese, a Versenytanács elnöke (2003–2009) 51

BERKE BARNA

A Gazdasági Versenyhivatal elnökhelyettese, a Versenytanács elnöke (2000–2002) 61

BODÓCSI ANDRÁS

A Versenytanács tagja (1991–2009) 71

STADLER JÁNOS

A Gazdasági Versenyhivatal elnökhelyettese (1991–1997) 81

Dr. Nagy Zoltán – 1958. Tápiógyörgye
elnök, Gazdasági Versenyhivatal

A Gazdasági Versenyhivatal elnöke
(1998–)

NAGY ZOLTÁN

SIKERÜLT TOVÁBBÉPÍTENI A HITELESSÉGET

Tizenkét éve vezeti a Gazdasági Versenyhivatalt. Visszatekintve erre az időszakra, mit tart a legnagyobb sikernek, és mit a legnagyobb kudarcnak?

A legnagyobb személyes sikeremnek azt tartom, hogy tizenkét év alatt felépítettünk egy olyan intézményt, amelyet a szakmai közvélemény elismer. A versenyjog elég szűk terület, amely mögött van egy szélesebb merítésű közgazdasági-jogi háttér és szakmai közvélemény. Büszke vagyok arra, hogy a szakmaiságunkat nem kérdőjelezi meg senki, többnyire még az sem, aki számára kedvezőtlen döntést hozunk. Megjegyzem, a GVH már akkor elismert intézmény volt, amikor átvettem a stafétabotot elődömtől, Vissi Ferenctől. Aztán sikerült továbbépíteni a hitelességet. Azt hiszem, nem merül fel senkiben, hogy a hivatal napi politikai, vagy lobbierdekek játszóterévé vált volna. Közben az intézmény megerősödött; amikor idekerültem, akkor is jó szakemberek dolgoztak a hivatalban, de akkora ereje még nem volt az intézménynek, mint az elvárható lett volna egy működő piacgazdaság versenyhatóságától. Ebben aztán komoly eredményeket értünk el.

**„ÉN ÚGY JÖTTEM IDE TIZENKÉT ÉVVEL EZELŐTT,
HOGY EZT A STRUKTÚRÁT, EZT A TÖBBSZINTŰ AUTONÓMIÁT
MEG KELL ŐRIZNI.”**

Mi volt az, ami nem sikerült?

Nem tudtuk meggyőzni a döntéshozókat arról, hogy egyes piacnyitási programokban – főleg a villamosenergiaiparban – érdemes továbblépni. Ma sem tudom eldönteni, hogy az érvrendszerünk nem volt elég meggyőző, vagy az ágazati lobbicsoportok ellenállásán bukott meg a szándékunk. Talán inkább ez utóbbi játszott döntő szerepet. Az viszont tény, hogy ha ebben az ügyben 4–5 évvel korábban lép a törvényhozás, akkor nem alakul ki az a helyzet, hogy az áram ára – a válság mélypontján is – drágább Magyarországon, mint a környező országokban. Mert ez ilyen egyszerűen csapódik le a végén: ha a lobbierdek emelkedik a kormányzati politika rangjára, drágább lesz az áram. Megjegyzem, ez minden más termékre is igaz.

Van egy másik ágazat, ahol nem tudtuk elérni, amit szerettünk volna: ez az agrár- és agrárfeldolgozó-ipar, illetve annak kiskereskedelmi környezete. Itt időnként beszorultunk abba a sarokba, ahová pedig nem akartunk; úgy tűnt, mintha mi lettünk volna a hiper- és szupermarketek érdekeinek védelmezője. Erről persze szó sem volt. Sokan – a szakmai és a politikai közvéleményben egyaránt – félreértették, illetve félremagyarázták döntéseinket, érvrendszerünket. A célunk az volt, hogy a nagyméretű kereskedők a kedvező árakat és a jó minőséget ki tudják kényszeríteni az agrártermelő és -feldolgozó cégektől, természetesen a fogyasztók érdekében. A beszállítók és a kereske-

dők közötti alkuerő különbségét pedig nem úgy lehet csökkenteni, hogy az utóbbiakra irreális kötelezettségeket hárítunk, hanem úgy, hogy az agrárium piaci alkuerőjét igyekszünk erősíteni. Ez lenne a társadalom érdeke.

Volt-e arra jogosítványa a GVH-nak, hogy a jogalkotót befolyásolja, és éltek-e a lehetőséggel?

A törvény szerint a versenyt érintő kérdésekben a kormánynak kötelessége konzultálni a Versenyhivatallal. Mi nem csak nyitottak voltunk és vagyunk az efféle konzultációra, de több esetben kérés nélkül is javaslattal álltunk elő. Az pedig a kormány felelőssége, hogy megfontolja-e az észrevételeket vagy negligálja azokat.

A GVH, mint szervezet modernizációja milyen eszközökkel valósult meg?

Az elvem mindvégig az volt, hogy a stratégiai, szakmai továbblépés irányait, miután a kollégáimmal megvitattam, én magam határozzam meg. Abban azonban nagyon tudatosan visszafogtam magam, hogy az egyes ügyekbe beleszóljak, hiszen a kollégáim ezekről jóval többet tudnak, mint én. Másfelől, ha a Versenytanács (VT) egyik vagy másik döntésével nem értek egyet, azt mégis a magaménak érzem, hiszen az is a hivatal döntése. Sokat töprengtem azon, hogy az egyes döntéseknek milyen szakmai autonómiát érdemes biztosítani. Én úgy jöttem ide tizenkét évvel ezelőtt, hogy ezt a struktúrát, ezt a többszintű autonómiát meg kell őrizni. Tehát nem csak a hivatal független a napi politikától és az üzleti lobbierdekektől, hanem a hivatalon belül a VT is autonóm módon hozza meg a döntéseket.

Ez azt jelenti, hogy a hivatal egyes részlegei indítják az eljárást, és a hivatal másik „fele”, a VT fejezi be.

Pontosan. Mindkettőnek nagyon széles jogosítványai vannak. És, ugye, ezt kellett összeegyeztetni azzal, hogy a GVH kifelé egységes képet mutasson, koherens legyen a stratégiája. Az első intézményalakító javaslatom az volt, hogy a VT tagjait ne örökre nevezzük ki. Amikor idejöttem, az akkori törvény még az örökös, határozatlan idejű kinevezésről szólt, azon logika mentén, hogy a tanácsstagok valóban függetlenek legyenek. Én viszont úgy látom: annak érdekében, hogy a hivatalban meg lehessen fogalmazni a stratégiai célokat, és egyértelművé lehessen tenni, hogy merre megy a hivatal, meg kellett teremteni a szakmai bázist. Ennek pedig egyik feltétele az volt, hogy a VT tagjai csak meghatározott ideig tölthessék be pozíciójukat; az új tagokat annak fényében választjuk, hogy milyen irányba fejlődjen tovább a GVH.

Mi a VT-tagok jelölésének rendje?

A VT tagjait – a mindenkori GVH-elnök javaslatára – 6 esztendőre nevezi ki a köztársasági elnök, és még egyszer újraválaszthatók. Ez azt jelenti, hogy a jelölés folyamata a politikai arénától és az üzleti lobbicsoportok befolyásától is távol zajlik. Így egyik tag sincs lekötözve egyetlen politikai szereplőnek vagy üzleti csoportnak sem, csak a törvénynek, a versenyjognak, és a saját szakmaiságának, becsületének. Ez pedig bőven elég. Attól a perctől kezdve, hogy a kinevezési javaslatot megteszem az államfőnek, a tanácsstag tulajdonképpen az én ügynökként dolgozik, igaz egy független testületben. Csak bízhatok abban, hogy teljesíti mindazt, amit ígért, és amit vállalt. A kinevezési rendben 2001-től azt is beépítettük, hogy ne egyszerre cserélődjön le 6–7 VT tag, hanem lépcsőzetes legyen a váltás. Mostanra az alakult ki, hogy évente–másfél évente van egy-egy szabad hely, ezekre lehet új tagokat jelölni, vagy meghosszabbítani a korábbi tag mandátumát. Most összesen hat VT-tagsági helyünk van, ez nagyságrendileg elegendő. És bevezettem azt is – bár a törvény nem írja elő –, hogy pályázatot írunk ki

ezekre a helyekre. A pályázatok anyagait a mindenkori VT tagok – és persze az elnökhelyettesek és a főtitkár – mellett, a hivatal középvezetői köre is megkapja. Arra törekszem, hogy erős konszenzus legyen abban, hogy ki nyeri el a következő hat évre a megbízatást. Tehát ez volt az első intézményi átalakítás, amit sikerült végigvinni.

De vajon hosszú távon is működőképes-e a jelenlegi intézményi modell, a független döntéshozatali szervezeti egységgel, a VT-vel?

A GVH-ban a VT egy érzékeny terület. Az általános tapasztalatom az, ha minden szereplő – elnök, elnökhelyettesek, VT-tagok, más vezetők és a többi kolléga – a hivatal érdekét tartja szem előtt, akkor a szakmai vitákat nem félreértve vagy félremagyarázva, nagyon jó eredmények érhetők el. Emellett – és ezt külön is hangsúlyoznám – a jogbiztonsághoz szükséges garanciális elemek is fenntarthatók. Az intézményi modellünk azt is biztosítja, hogy a versenyfelügyeleti eljárásaink közgazdaságilag megalapozott jogi keretekben folyjanak, aminek fontos eleme, hogy a három felső vezető legalább egyike közgazdász. A jelenlegi struktúra tehát jól inspirálja a szereplőket. Számomra is meglepő fordulat volt, hogy a francia hatóságokból két évvel ezelőtt olyan egységes hivatalt hoztak létre, amely sok tekintetben hasonlít a mi modellünkhöz. Csak annyi az eltérés, hogy ott az elnök a döntéshozatal része és azt irányítja, míg a vizsgálatokra nincs befolyása, sőt az eljárás első szakaszában azokat nem is ismerheti. Mario Monti, az EU korábbi versenyügyi biztosa – aki tanácsadóként meghatározó szerepet játszott az új francia modell kialakításában – a magyar versenyhivatalt többször is példamutatónak nevezte. Mindez azt erősíti bennem, hogy a 20 éve kialakított sajátos modellünk nem csak az idők próbáját állta ki, hanem példaként is szolgál másoknak.

Térjünk vissza arra, melyek voltak a további intézményépítési intézkedések!

Mindig figyeltem arra, hogy tanuljunk a külföldi példákból. Vannak nálunk jóval fejlettebb gazdaságokban dolgozó, nagyobb tapasztalattal rendelkező versenyhatóságok, ezektől nagyon sok jó gyakorlatot lehet átvenni. Az a célom, hogy mindent tanuljunk meg, ami adaptálható itthon. Így alapítottuk a főtitkár vagy a vezető közgazdász posztját. Vagy amikor például a kartellelles munkánk nem úgy ment, mint ahogy kellett volna, létrehoztunk egy külön, ezen esetekre specializálódott kartell irodát.

Ez egy külön szervezeti egység? Korábban ilyen nem volt?

Korábban más rendszer volt, amelyet mi változtattunk meg. A kartelltevékenységben az ügyek keresése összetett folyamat; kint kell lenni a piacon, kicsit olyaná kell válni átmenetileg, mint a rendőrök. A hivatal két embere foglalkozik közvetlenül a kartellügyek felderítésével, majd az eljárás egy belső koncepció alapján és bírói engedéllyel indul. Ettől kezdve az ügymenet a hivatal szokásos munkafolyamatához illeszkedik; jóllehet, cseleket is be kell vetni időnként, a „védett tanúktól” kezdve a rajtaütésszerű ellenőrzések megszervezéséig.

Ez utóbbi hogyan zajlik?

A hivatal egésze nem tudja, hogy a rajtaütés melyik céget fogja érinteni. A rendszer úgy működik, hogy a kollégák időnként belső hirdetést tesznek közzé, hogy keresünk – mondjuk – húsz embert, aki 11 nap múlva rajtaütést hajt végre, de hogy az akció hol lesz, arról csak előző nap vagy aznap reggel értesülnek, és csak azok, akik valóban részt vesznek a manőverben. A kartell iroda meglehetősen nagy autonómiát élvez. Én csak azt kérem tőlük,

és ők ezt pontosan betartják, hogy ha valami a tudomásunkra jut, akkor azt ne ássuk el, mindennek menjünk utána. Nem szabad és nem kell figyelembe venni, hogy ki kinek a kicsodája... Számunkra nyilvánvalóan irreleváns, hogy a kartellezők melyik politikai- vagy érdekcsoporthoz tartoznak. Szóval, az elkülönített kartell iroda létrehozása – ideértve a korszerű tudással és attitűddel rendelkező szakemberek alkalmazását – az intézményépítés másik fontos eleme volt.

„SZÁMUNKRA NYILVÁNVALÓAN IRRELEVÁNS, HOGY A KARTELLEZŐK MELYIK POLITIKAI- VAGY ÉRDEKCSOPORTHOZ TARTOZNAK.”

Milyen változások történtek még szervezeti szinten?

Az intézményépítés további fontos elemének a fogyasztóvédelem megerősítését tartom. Amikor idejöttem, e terület inkább megtúrt pozícióban volt, aztán néhány év alatt világossá vált, hogy markánsabbá kell tenni. Mára oda jutottunk, hogy két nagy ága van a GVH-nak, a fogyasztóvédelem és az antitröszt rész (kartellek, erőfölénnyel való visszaélés és fúziós ügyek – a szerk.). A két terület ugyanolyan fontos, jól kiegészítik egymást.

Azzal, hogy a fogyasztóvédelem ennyire erőssé vált, a hivatal, mondjuk úgy, elitista jellege is megváltozott? Nyitottabbá vált az úgynevezett átlagemberek iránt?

Így van! Ma már az átlagemberek is jobban értik a hivatal működését. De ugyanez igaz a politikai döntéshozókra, a szakmai újságírókra is; ők is járatosabbnak érzik magukat e területen. Jobban érthető és elfogadható a szélesebb közvélemény számára, hogy a hivatal a piac mindkét oldalával, a keresleti és a kínálati oldallal egyaránt foglalkozik, egyazon elvek alapján.

Maradva még a szervezeti kérdéseknél, ön korábban több más intézményben, így a Pénzügyminisztériumban közigazgatási államtitkárként, valamint az Állami Számvevőszéknél és az OTP Garanciánál is betöltött a mostanihoz hasonló vezető pozíciót. Szervezeti kultúra és mechanizmusok szempontjából milyen fő különbségeket lát az egyes intézmények között?

Valóban, a rendszerváltás óta három állomása volt az életemnek, amikor vezető pozícióban voltam. Korábban, a nyolcvanas években jóval békésebb életet éltem. A GVH-ba úgy jöttem, hogy igyekeztem ötvözni a biztosítónál és a Pénzügyminisztériumban szerzett vezetői tapasztalataimat. Amúgy – az igazat megvallva – nem tudatosan összeszedett vezetői ismeretek voltak ezek, hiszen nem ilyen életpályára készültem.

Milyenre készült?

Békés kutatói pályára. Persze az is csak a nyolcvanas években volt annyira békés, ma már nem az. Amikor elvégeztem az egyetemet, azt képzeltem, hogy alkalmazott kutatói közegben dolgozom majd. Huszonévesen előbb

az Ipargazdasági Kutatóintézetben, aztán a Tervhivatal Tervgazdasági Intézetében dolgoztam. Sokáig azt gondoltam, hogy az egész életem arról szól majd, hogy békésen olvasok, írok, vitákon veszek részt, meghallgatok okos embereket, és én is hozzáteszek a vitákhoz ezt-azt. Úgy éreztem, hogy a személyiségemhez ez illik.

És mikor volt a fordulópont, amikor úgy érezte, mégis váltani kell?

A rendszerváltás után, 1990-ben lehetőségem volt kimenni az amszterdami egyetemre egy posztgraduális képzésre, és mire visszajöttem, már nem volt meg a Tervgazdasági Intézet. Felállt viszont az MDF-kormány alatt az új Pénzügyminisztérium, és elkezdtem nézelődni, hová is menjek dolgozni. Korábban fiatal közgazdászként benne voltam az MDF-ben. Így talán nem volt véletlen, hogy gyakorlatilag egyszerre keresett meg Kupa Mihály tanácsadója, valamint Antall József miniszterelnök kabinetfőnöke: szükség lenne a frissen pénzügyminiszterre ki-nevezett Kupa Mihály mellé egy kabinetfőnökre, és arra gondoltak, alkalmas lennék erre a posztra. Azt sem tudtam, hogy mi a kabinetfőnök dolga, de megvolt otthon Magyar Zoltán (a közigazgatás tudományának nemzetközi hírű művelője a XX. század első felében – a szerk.) nevezetes kézikönyve, amely ezt világossá tette a számomra. Kupa Mihályt korábbról – nem csak a tévéből – ismertem, és meg akartam ezt próbálni; így kerültem bele ebbe a politikai-közigazgatási közegbe.

Maga a pártpolitizálás nem kísértette meg?

Az soha nem kísértett meg. Nekem a szakértő közigazgatási szerep tetszett.

Meddig volt az MDF tagja?

Egy idő után „elkopott” a tagságom. Néhány volt MDF-essel ma is jóban vagyok, de nem pártalapon, hanem a kölcsönös szimpátiából adódóan.

Térjünk vissza a korábbi munkahelyei közötti különbségekre, illetve az azokból levonható tanulságokra!

A GVH-ban úgy szerettem volna ötvözni az előző munkahelyeimen felhalmozott tapasztalatokat, hogy az a lehető leghasznosabb legyen. Először is áttekintettem a hivatalt. A GVH-t egy közepes vállalatnak lőttem be, ahol az emberek ismerik egymást, léteznek – többnyire egymást segítő – informális viszonyrendszerek, de eközben azért belső szabályrendszert is kell alkotni, mert mégiscsak 100–120 ember dolgozik a szervezetben. A közigazgatási szankciók alkalmazása miatt erős szabályok kellene, és mérni kell a teljesítményt.

Ez a közigazgatásban nem könnyű.

Valóban. Abban bízom, hogy ebben a hivatalban nem cserélődnek gyorsan a vezetők, mint a közigazgatás más területein, ahol fél évente új vezető jöhet, és újrarendeződhet a teljes struktúra. Nálunk hat évre szólnak a kinevezések és nem azonos időben szűnnek meg. Van tehát stabilitás; a vezetői felhatalmazás – ebben az értelemben – jobban hasonlít egy vállalati vezérigazgatóéhoz. Egy minisztériumban nagyon sokszor szól közbe a politika; lehet egy elgondolás szakmailag jó, ha szembemegy az éppen aktuális politikai iránnyal, akkor kikerül a gondolkodásból. Nálunk viszont a szakmaiságnak, a hosszú távú építkezésnek van döntő szerepe, akárcsak egy magánvállalatnál.

Leginkább tehát az OTP Garanciánál szerzett tapasztalatokat tudja hasznosítani?

Az igazat megvallva, igen. Az OTP Garancia egy viszonylag kis társaság volt, a tulajdonosa pedig egy óriáscég. Oda is átszivárgott, hogy miként működik jól egy nagybank. A Garanciánál megtanultam, miként lehet erős informális kapcsolatok között a céget egy irányba navigálni, egyszerre mind a tulajdonos által meghatározott célok szolgálatába állítani.

A teljesítmény mérésére a GVH-nál tudna mondani egy-két példát?

Ez a legérzékenyebb pont. A teljesítményt vagy nagyon általánosan lehet mérni, vagy az egyedi ügyekben; a kettő között nagyon nehéz. Örülünk annak, ha az elért eredményeinket elismeri az ügyvédi és a közgazdász szakma, az üzleti világ és a bírók. Ehhez még azt tenném hozzá, hogy amikor az országgyűlési képviselők szavaznak a GVH éves beszámolójáról – jöllehet, nem volt minden évben ilyen szavazás – 99 (néha 100) százalékos volt az igenek aránya. Tehát a demokratikus legitimáció megvan. Emellett azt tapasztalom, hogy a bíróság előtt nagyon erős a találati arányunk, túlnyomó részben megnyerjük a pereket. Ez tehát az általános szint, ahol a teljesítményünk megmérettetik.

És a szervezeten belül?

Évente egyszer áttekintjük minden egyes kolléga esetében, hogy mit csinált, milyen eljárásai voltak, milyen versenypártolási aktivitást fejtett ki, a versenykultúra fejlesztéséből miként vette ki a részét, szóval, egyáltalán, miként dolgozott és fejlődött. Erre egy bonyolult űrlapot rendszeresítettünk, amelyet amúgy nem nagyon szeretnek a kollégák, mert a kitöltése sok időt vesz igénybe. Ezután az irodavezető és az elnökhelyettes minden egyes kollégával végigmennek az elvégzett munkalistán. Én már csak a két „véglettel” foglalkozom, azokkal, akik vagy nagyon jól, vagy nagyon rosszul dolgoztak. Emellett persze sokszor és sok kollégával találkozom, és nem csak a vezetőikkel. Ezeket a – szinte napi rendszerességű – kapcsolatokat nagyon fontosnak tartom.

**„TÖBB OLYAN „JÓTANÁCSOT” IS KAPTAM,
HOGY KÉRESSEM FEL A SZOBÁMBA A DOKUMENTUMOKAT,
MAJD EGYEM MEG, VAGY DUGJAM EL, VAGY VIGYEM EL VALAHOVÁ,
ÉS AKKOR NINCS BIZONYÍTÉK, NINCS KARTELLÜGY ÉS KÉSZ.”**

A hivatal autonóm státuszt vívott ki magának, súlya van, figyelnek arra, amit mond.

Másfelől, ez az ország, finoman szólva, erősen átpolitizált; kevés a valóban szuverén intézmény.

Miként sikerült mégis megteremteni a függetlenséget? Hogyan látja a politika és a hivatal viszonyát?

Az első lépés az volt, hogy elhittem magamról és a hivatalról, hogy ez egy valóban autonóm, a napi politikától és a lobbierdekektől független intézmény. A versenytörvény vonatkozó rendelkezéseit teljes mértékben komo-

lyan vettem – magamra és a hivatalra vonatkoztatva is. Ezután pedig végig úgy cselekedtem, és úgy beszéltem a politikai szereplőkkel, valamint az üzleti lobbicsoportok embereivel, hogy én egy szuverén intézmény vezetője vagyok. És ezt egy idő után elfogadták. Az első nagy kartellügyeink kapcsán többen kérdezték, ki áll mögöttem. Amikor azt válaszoltam, hogy egy jól kidolgozott és magalapozott törvény, akkor – többször is gunyorosan – megmosolyogtak. Merthogy – úgymond – szemtelen és meglepő cselekményeket végeztünk, például azt, hogy elmentünk egy céghez és elhoztuk, amit ott találtunk. Több olyan „jótanácsot” is kaptam, hogy kéressek fel a szobámba a dokumentumokat, majd egyem meg, vagy dugjam el, vagy vigyem el valahová, és akkor nincs bizonyíték, nincs kartellügy és kész... Szóval többen ilyen ötletekkel „szórakoztattak” – a pusztá fenyegetésén túl. Én pedig semmi mást nem csináltam és csinállok, mint betartom a törvényt. A kollégák pedig ugyanígy cselekszenek. Egyébként ebben rejlik a versenyhivatal autonómiájának nagyszerűsége. A politikai nyomástól és az üzleti lobbik érdekeitől függetlenül, tisztán a törvény adta felhatalmazással élve lehet dolgozni nap, mint nap.

Történt-e olyan, hogy „leszóltak”; egy politikus felhívta, és azt mondta, hogy ezt vagy azt nem kellene vizsgálni vagy más döntést kellene hozni?

Igen. Volt olyan politikus, aki elmondta, érti, hogy sok mindent vizsgálunk, de akkor most ezt – és mondott egy cégnevet – nem kellene bolygatni. Mire azt válaszoltam, hogy ez egész egyszerűen nem lehetséges. Mindig az van a fejemben, hogy ha az ember ilyenkor egyszer is beadja a derekát vagy csak elbizonytalanodik, és enged a felszólításnak, rosszabb esetben zsarolásnak, akkor vége, belement egy zsákutcába, ahonnan nincs, vagy nagyon kínkeserves a kiút. Én elnökként vállaltam, hogy politikai villámhárító leszek. Természetesen mindenkit meghallgatok, de a kérést minden esetben kénytelen vagyok elhárítani. A hivatal függetlenségén nem eshet csorba. De ha ilyenkor vállalja a másik fél, hogy meghallgat, és még rám szán, mondjuk, tíz percet, akkor elmondom, hogy mi hogyan látjuk az ügyet.

Volt-e direkt megvesztegetési szándék?

Igen, ilyen is volt már. Több ügyvéd, de még parlamenti képviselő is megkeresett azzal, hogy „lobbifeladatot” lát el valamelyik cég képviselőjében. Olyan is volt, aki előadta, hogy ő is jól keresne azon, ha én is korrumpálható lennék...

Az utóbbi időszakban talán a kartellügyek kavarták a legnagyobb vihart. Idézzük fel, melyek voltak a legnagyobb kartellügyek az elmúlt tizenkét évben!

A legnagyobb kartellügyünk egyértelműen a nagy autópálya-kartell volt, amelyben a vizsgálat 2003-ban indult és 2004-ben zárult. Ez még a hivatal második kartellvizsgálati hullámának a legelején volt, kevéssel azelőtt alakult meg a kartell irodánk. Ez azért érdekes, mert a ki nem taposott út, illetve az új jogtechnikai megoldások miatt a vizsgálat hatalmas kockázatot rejtett magában. Abban az időben nagy volt a kormányzati nekibuzdulás az autópálya-építésben, nagyon sok pénzt beleöltek. Tulajdonképpen egyszerű az összefüggés: ha valami aránytalanul sokba kerül, akkor feltehetőleg van valami simlis dolog mögötte. Az egyik része a kartell, és sajnos a kartell jobbjára együtt jár a korrupcióval. Én az autópálya-kartellek esetében szembesültem először azzal, milyen hatalmas lobbierők mozdulnak meg. Néha az volt az érzésem, hogy egy-egy üzletember úgy véli: bent van az őserdőben, a legnagyobb biztonságban, és akkor valaki egy kenuval óvatosan beúszik hozzájuk, és elhoz dokumen-

tumokat... Aztán, miután lelepleződnek, valamin megbuknak, akkor nem értik. Hiszen ismerik a kenu tulajdonosát, ismerik a kenut, ismerik, hogy honnan jött, és mégsem tudják megállítani azt a folyamatot, aminek a vége egy nagy bírság és számos újságcikk... És ezt nagyon nem értették. Mert ők úgy tekintették, hogy én ugyanakkor az államnak és közigazgatásnak vagyok a része, aminek egy másik szereplője őket segítette, buzdította, hogy ne mondjuk, korrumpálta. Kemény lecke volt, új tárgyalási stílust kellett megtanulnom.

A Versenytanácsnak mekkora az autonómiája abban, hogy mekkora bírságot szab ki?

A törvény a megbírságolt vállalat előző évi árbevételének 10 százalékában határozza meg a felső limitet, de a Versenytanácsnak meglehetősen nagy döntési szabadsága van. Bár az utóbbi években a bírságaink alaposan megnöttek, azért azt megjegyezném, hogy mi egy közigazgatási intézmény vagyunk, és nem szabad, hogy legyen a célunk, hogy megroggyantsuk a cégeket. A bírságnak elrettentőnek kell lennie, de az okozott kár visszakövetelése a jogsérelmet elszenvedő dolga.

Melyek azok az ügyek, amelyeket paradigmaticusnak tart az elmúlt tizenkét évből, és amelyeknek hosszabb távú tanulságai is vannak?

Volt néhány olyan ügyünk a bankszektorban, amelyek azért voltak érdekesek, mert az értelmüket utólag nyerték el, a válság alatt. A válság előtt két évvel elindítottunk egy ágazati vizsgálatot arról, hogy az ügyfelek miért váltanak olyan ritkán bankot. Azt tapasztaltuk, hogy egyetlen bank sincs erőfölényes helyzetben, a bankoknál nyoma sincs annak, hogy kartelleznének, és mégis, a bankolás drága. A bankoknak nagyon jók a jövedelmezőségi mutatóik, az ügyfelek pedig kiszolgáltatottnak érzik magukat. Az ágazati vizsgálat eredményeként világossá vált, hogy – egyebek mellett – az egyoldalú szerződésmódosítás parttalan alkalmazhatósága az oka annak, hogy a bankok kényelmes pozícióban vannak az ügyfelekkel szemben. Másfelől pedig elkezdtük a bankok magatartását egyedi ügyekben is vizsgálni. Az egyik bank például egy nap leforgása alatt radikális mértékben megnövelte a kilépési költséget, amikor azt észlelte, hogy az ügyfelek elpártolnak tőle. Emellett más olyan módosításokat is érvényesítettek az ügyfelek felé, amelyek már nem csak súrolták, hanem kimerítették az aszimmetrikus erőfölény kihasználását. Megtaláltuk tehát azt a szűk ösvényt, ahol a versenyjog érvényesíthető ezen a piacon. Azóta számos, bankkal szemben indított eljárást azzal zártunk, hogy az áremelések túlzó részét közvetlenül az ügyfeleknek fizettettük vissza. Összességében több milliárd forintról beszélünk.

Aztán elkezdtem ostromolni az országgyűlési képviselőket, hogy a hitelintézeti törvényt át kell alakítani, mert az is egyértelművé vált számunkra, hogy nem az egyes eljárásaink jelentik a megoldást a problémákra, hanem a törvényi feltételek módosítása. Arra „vetemedtem”, hogy minden egyes képviselőnek levelet írtam, hogy a törvénymódosítást legyenek szívesek elfogadni és megszavazni, mert különben fennmarad és kezelhetetlenné válik a bankok egyoldalú szerződésmódosítási gyakorlata. Az történt, hogy végül az Országgyűlés elfogadta a törvénymódosítást – majd egy kis idő elteltével visszacsinálta azt. Tehát a végén vérző fejjel jöttem ki a Parlamentből; a képviselők megrettentek a saját bátorságuktól. Pedig a mi álláspontunk mindvégig az volt, hogy nem bankellenes hangulatot kell szítani, hanem megfelelő szabályozási környezetet kell teremteni.

A versenynek Magyarországon inkább negatív a konnotációja. Közpolitikai szinten hogyan tudják ösztönözni a tisztességes versenyt?

Nagyjából olyan helyzetben vagyunk, mint ahogy egy mondás szól az adóról: „aki a fán túl van, az fizessen, mert fizetni természetesen kell, de én magam joggal nem fizetem azt”... Így állunk a versennyel is. A döntéshozók, de sok esetben a vállalatok is azt állítják, hogy természetesen jó dolog a verseny, az árakat leszorítja, a minőséget javítja, választási lehetőséget ad, de amikor szembesülnek vele, akkor negatívan állnak hozzá. Másrészt, a gazdasági szereplők idehaza sajnos azt tanulták meg, hogy korrupcióval és a mindennapi szívességek rendszerével sokszor több nyereséghez és lehetőséghez lehet jutni, mint a tisztességes versennyel. Ezt a rendszert nagyon nehéz feltörnünk. A parlamentben több olyan képviselő is van, aki a plenáris ülésen támogatja a versenyt, majd kijöve az ülésteremből, négy szemközt, zárt ajtók mögött mélyen fel van háborodva, hogy – úgymond – piszkáljuk a cégeket, és akkor ő nem tud hozzájutni bizonyos jövedelemhez...

A versenykultúra fejlesztése egy viszonylag új terület a GVH-ban.

A versenykultúra intézményesített fejlesztését jól elgondolt és jól megvalósított tevékenységünknek tartom, ez a jelenlegi formájában a mi innovációnk. A versenykultúra szintje olyan alacsony fokú volt évekkal ezelőtt mind a döntéshozók, mind az üzleti világ, mind a fogyasztók körében, hogy intézményesen fel kellett építeni egy olyan rendszert, amely – ha kis lépésekkel is, de – segíti a fejlődést. E megoldás Európában nem létezik, de többeknek nagyon tetszik. A lényege az, hogy a befolyt bírság valahány százalékát visszaigényeljük az államkasszából a versenykultúra fejlesztésére. Ezzel – többek között – olyan kutatásokat tudunk támogatni, amelyek hosszú távon versenybarát megoldásokat alapoznak meg. Emellett versenyjogi és versenypolitikai szakkönyveket fordítunk és fordíttatunk, számos programot és konferenciát támogatunk. Büszke vagyok erre a tevékenységünkre. Több országban szeretnék ezt bevezetni, csak a válság utáni periódus éppen nem alkalmas arra, hogy a versenyhatóságok költsenek is abból a pénzből, ami befolyik az eljárások nyomán kiszabott bírságokból.

És ha végigtekint a gazdaságon és a társadalmon, mit lát, milyen eredménye van a versenykultúra fejlesztésének?

Nehéz erre a válasz. A versennyel és a kapitalizmussal szemben számos negatív érzület mutatkozik, sokszor még azok részéről is, akik az eszükkel tudják, hogy ez a rendszer pozitív és értékkeremtő. Ezért külön örülök, hogy néhány éve létrejött a Közjő és Kapitalizmus Intézet, amely bemutatja, hogy a verseny és a kapitalizmus hasznos a társadalom számára. Egyre többen ismerik a GVH munkáját, céljait, mások egyre gyakrabban riogatnak vele, és ezzel egyenes arányban nő mindazok száma, akik mindenfajta torzulástól mentes, tiszta versenyt követelnek. Az ilyen igények száma exponenciálisan nő. Én ebből arra következtetek, hogy egyre tudatosabbak vagyunk ezen a területen is, tehát nő a versenykultúra szintje.

A versenyhivatal a szabad verseny szószólója?

A versenyhivatalt azért hívták életre az Egyesült Államokban száz évvel ezelőtt, merthogy világossá vált, hogy a piaci erőket nem szabad magukra hagyni. Washingtonban, az ottani a GVH-hoz hasonló versenyhatóságnál, a Federal Trade Commissionnél van egy, a ló kirobbanó erejét és annak megfékezését ábrázoló szobor, amely azt fejezi ki, hogy a zabolátlan piaci erőket a társadalom érdekében valahogy keretek közé kell szorítani. Egy versenyhatóságnak az a dolga, hogy a zabolátlan piaci erőket visszafogja. Ránk itthon néha úgy tekintenek, mint a határtalan piac szószólóira, vagy mint az Európai Unió szócsövére. Eközben a mi feladatunk, és ezt is végezzük

a mindennapi munkánkban, hogy megzabolázzuk a versenyjogi értelemben vett tisztességtelen gazdasági cselekményeket. Másként fogalmazva, ahol csak lehet, érvényesüljön a szabad piac, a tisztességes verseny, ha kell, a mi beavatkozásunk nyomán. De azokban az ágazatokban, amelyek piaci kudarcoktól szenvednek, a versenyhivatal azonnal szabályozásért kiállt. Az utóbbi 6–8 évben például legalább háromszor-négyszer elfogadta az országgyűlés, hogy a kábelszolgáltatók működését szabályozni kell, parlamenti határozatot is hoztak erről, aztán nem történt semmi. Minden olyan területen, ahol közgazdaságilag értelmes, szószólói vagyunk a szabad piaci mechanizmusok érvényesülésének, de nem vagyunk elvakultan „csak a piac” hívei.

**„MINDEN OLYAN TERÜLETEN,
AHOL KÖZGAZDASÁGILAG ÉRTELMES,
SZÓSZÓLÓI VAGYUNK
A SZABAD PIACI MECHANIZMUSOK ÉRVÉNYESÜLÉSÉNEK,
DE NEM VAGYUNK ELVAKULTAN 'CSAK A PIAC' HÍVEI.”**

Összességében hányadik helyre tenné a GVH-t a közintézmények, illetve a versenyhatóságok között, itthon és külföldön?

Amikor a GVH-ba jöttem dolgozni, arra gondoltam, hogy itt is mérnünk kell magunkat másokhoz. Akkor az volt a célom, hogy az országban az első három közigazgatási intézmény között legyünk. A következő cél az volt, hogy a régióban szintén ott legyünk a legjobbak, ha lehet, az első három között. Az EU és a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) tagországainak versenyhatóságaival összevetve pedig azt mondtam, hogy a felső egyharmadba kerüljünk bele. És azt hiszem, ezeket a célokat sikerült elérnünk. Évente készül nemzetközi rangsor a versenyhatóságoktól függetlenül, az üzleti világ tapasztalataira és kutatásokra alapozva, és ebben már elértük és az utóbbi években tartjuk is azt a szintet, amely megfelel az általam kitűzött céloknak. Az OECD-vel létrehoztunk Budapesten egy regionális versenyjogi oktatási centrumot, az OECD–GVH Budapesti Versenyügyi Regionális Oktatási Központot. Ezzel az intézménnyel e szakterület Kelet-, Dél-kelet- és Közép-Európa szellemi központjává váltunk. A legjobb OECD szakértők mellett mi, magyarok oktatjuk a régió versenyhatóságainak vezetőit és szakembereit. Azt hiszem, az OECD nem véletlenül választotta Magyarországot; ez is mutatja, hogy külföldön szintén elismerik a munkánkat.

Budapest, 2010. május

Dr. Vissi Ferenc – 1946. Lövő
versenypolitikai tanácsadó

A Versenyhivatal első elnöke
(1991–1998)

VISSI FERENC

A GVH A RENDSZERVÁLTÁS UTÁNI TÖRTÉNELEM LEGSZAKÉRTŐIBB INTÉZMÉNYE

A Versenyhivatal első vezetője volt. Hogy alakította ki a hivatal működésének szabályait és a játékeret?

Kicsit korábról kezdeném. A nyolcvanas évek elején a kormány létrehozott egy bizottságot, úgy hívták, hogy Gazdaságirányítási Egyeztető Bizottság (GEB), ennek voltam a titkára, és amikor 1981 végén letárgyalták, hogy beléphetünk a Világbankba és a Nemzetközi Valutaalapba (IMF), abban reménykedtünk, hogy 1984-ben lesz egy komoly reform. Nekem kellett ehhez megszerveznem a háttérmunkát. Rengeteg tanulmány készült, tőkepiacról, vállalati reformokról. Ekkor nyílt meg az út a kisvállalkozások, a gmk-k, a nyugati cégekkel létrehozott vegyesvállalatok, vagyis a magánszektor előtt. És persze felmerült a kérdés, kell-e a megszülető piacot szabályozni. A GEB javaslatait természetesen a kormány is megtárgyalta, amit elfogadott belőlük, az meg is valósult, de több minden későbbre halasztódott. Egyik javaslat a verseny szabályozásának kezdeteként értelmezhető, a dominanciával, az azzal való visszaéléssel, a tisztességtelen piaci magatartással foglalkoztunk; 1984-ben megszületett a szocialista éra versenytörvénye. Olyan volt, amilyen, de mégis versenytörvénynek lehetett nevezni.

„AZ ÉN SZEMEM ELŐTT A SKANDINÁV MODELL LEBEGETT, OTT UGYANIS AZ ÁRHIVATALOK ELŐSZÖR ÁR- ÉS VERSENYHIVATALOKKÁ ALAKULTAK ÁT, MAJD TISZTÁN VERSENYHIVATALOKKÁ.”

Akkor, 1984 nyarán átkerültem az Árhivatalba, elnökhelyettesnek neveztek ki, hozzám tartozott a közgazdasági, a jogi és az ellenőrzési vonal, továbbá a tartalékgazdálkodást is én irányítottam, ami szigorú katonai felügyelet alatt állt. Az Árhivatal feladata volt az országos piacfelügyelet működtetése is, ahol persze – amint a kényszer kívánta – borzalmas dolgokat is kellett művelni, például korlátozni kellett az importot, mert nem volt elég deviza. Ott végezték az importengedélyezéshez szükséges elemzéseket. Egy tárcaközi bizottság keretében működő testület döntött arról is, hogy ki kapjon importengedélyt – figyelembe véve, ki lesz képes exportálni. A Világbankhoz és az IMF-hez történt csatlakozás után a missziókkal, a nemzetközi intézmények szakértőivel az Árhivatal részéről én tárgyaltam az ákról és az árrendszerről. Ezek a tárgyalások vezettek aztán oda, hogy a kormány – amikor 1986-ban katasztrofális volt az egyensúlyi helyzet, és újra szükség volt szerkezetátalakítási kölcsönre – meghozta a reformintézkedéseket. Pulai Miklóssal (akkor a Tervhivatalban, később a Minisztertanácsban dolgozott, a rendszerváltás után 2000-ig a Bankszövetség elnöke – a szerk.) javasoltuk a versenyszabályozás bevezetését, oly módon, hogy a hatósági árrendszer egyre kisebb területre korlátozódjék, a többi területen, a terebélyesedő pia-

con pedig már ne legyen árszabályozás, csak versenyszabályozás. A Világbank olyan fontosnak tartotta ezt a javaslatot, hogy elkülönített egy keretet, amiből aztán többeket utaztattunk külföldre, hogy megnézzék, miként működnek a versenyszabályozási rendszerek. Az én szemem előtt a skandináv modell lebegett, ott ugyanis az árhivatalok először ár- és versenyhivatalokká alakultak át, majd tisztán versenyhivatalokká.

Komolyan mondja, hogy a rendes kapitalista skandináv országokban árhivatalok működtek?

Hogyne! De nemcsak ott, hanem sok más országban is volt valamilyen árszabályozási intézmény; Ausztriában például úgynevezett paritásos árbizottság volt felelős ezért, Japánban pedig az ipari és kereskedelmi minisztérium, a MITI. Az árszabályozás nem a szocializmus kizárólagos jellemzője volt.

Mit szabályoztak Skandináviában a szeszitalok árán kívül?

Nagyon sok mindent. A fejlett kapitalista országokban ez időben teljesen természetes volt az árszabályozás, az agrár- és élelmiszerek területén is. Az élelmiszer akkor stratégiai cikknek számított, az akkori Európai Gazdasági Közösség (ma: Európai Unió) agrárpolitikája azóta is külön rendszerben kezeli ezt a területet. És bizony, az energiaszektorban, a vasútnál, a postánál, a telefonálásban ugyancsak szabályozták az árakat, így tulajdonképpen a kapitalista országokban a piacok 40–60 százaléka esett árszabályozás alá. A szabályozásnak széles spektruma volt, akadtak fixen megszabott árak, de arra is volt példa, hogy csak a piaci szereplők profitrátáját szabályozták.

Térjünk vissza Magyarországra!

Szóval, az Árhivatalból, a minisztériumokból, a közgazdasági intézetekből kimehettek a szakemberek tanulmányutakra Ausztriába, Németországba, Hollandiába, Franciaországba, Svédországba. Ha jól emlékszem, az első versenypolitikai tankönyvet és kézikönyvet 1984 körül olvastam, és láttam, milyen komolyan veszik Nyugaton a témát. És ha utaztunk, nemcsak az ottani gyakorlatot néztük meg, hanem elhoztuk a szabályozásokat, a törvényeket is. Így már a rendszerváltás előtt összeállt egy hatalmas nemzetközi tapasztalat-tömeg, láttuk például, hogy a kontinentális Európában – német mintára – inkább állami hatóság végzi ezt a feladatot, az angolszász országokban független intézmény. Tanulmányoztuk az Európai Unió elődjének, a Közös Piacnak a versenyjogát is. Aztán előterjesztések készültek, és Németh Miklós kormánya elfogadta a javaslatainkat, majd megbízta az igazságügyi minisztert, hogy készítse elő a törvénytervezetet. A kodifikációs bizottságot Sárközy Tamás (akkor: igazságügyi miniszterhelyettes és deregulációs kormánybiztos – a szerk.) vezette, és a versenytörvény tervezete kormányülésre került, amit a Németh-kormány el is fogadott. Mivel azonban az Ellenzéki Kerekasztal tárgyalásain született egy megállapodás, amely szerint a kormány már nem kezdeményezheti a jövőt alapjaiban meghatározó törvények meghozatalát, az anyagot szépen bedobozolták. De nem került ad acta, sőt: a tárgyalásokon a hatos munkacsoport foglalkozott a versennyel, és az akkori ellenzék – az örökségből alighanem egyedülként – szinte csont nélkül támogatta a versenytörvény tervezetét.

A kerekasztal-tárgyalásokon azért ment át csont nélkül a versenyszabályozás tervezete, mert olyan jó volt vagy azért, mert az ellenzékiek abszolút nem értettek a témához?

Mindkettő. Talán szerénytelenség nélkül állíthatom, hogy akik részt vettek az előkészületekben, azoknak volt a legtöbb ismeretük a témáról. Az Antall-kormány is elfogadta a koncepciót, és a miniszterelnök kért, hogy kísér-

jem végig a törvény indoklását, a parlamenti bizottságokban magyarázom el, propagálom a szöveget. Az Országgyűlés 1990. november 20-án hatalmas többséggel, mindössze apró változtatásokkal el is fogadta a verseny-törvényt. Aztán megkérdeztem Antall Józsefet, hogy igényt tartanak-e a munkámra a Versenyhivatal elnökeként. Két konzultációm volt vele, és a második végén azt válaszolta: „nincs más jelöltem, csak te”. Valószínűleg a hozzá közel álló Rabár Ferenc (1929–1999, az Antall-kormány első pénzügyminisztere – a szerk.) és Bod Péter Ákos (akkor: az Antall-kormány első ipari és kereskedelmi minisztere – a szerk.) szolgálhattak rólam referenciával. Én csupán két dolgot kértem akkor Antalltól: az egyik az volt, hogy a kormány ne akarjon beültetni a hivatalba senkit, a másik pedig az, hogy ne szóljon bele az ügymenetbe. Ennek fejében azt ígértem: minden tudásommal azon leszek, hogy a Versenyhivatal hamarosan úgy működjék, mintha a Lajtától nyugatra lenne. Ő erre kezet adott, és végig be is tartotta az ígéretét. Egyszer jött hozzám egy minisztere valami kéréssel, mondtam neki, kocogjon el szépen a főnökéhez, és beszélje meg vele a dolgot.

**„CSUPÁN KÉT DOLGOT KÉRTEM AKKOR ANTALLTÓL:
AZ EGYIK AZ VOLT, HOGY A KORMÁNY NE AKARJON BEÜLTETNI
A HIVATALBA SENKIT, A MÁSIK PEDIG AZ,
HOGY NE SZÓLJON BELE AZ ÜGYMENETBE.
ENNEK FEJÉBEN AZT ÍGÉRTEM:
MINDEN TUDÁSOMMAL AZON LESZEM, HOGY A VERSENYHIVATAL
HAMAROSAN ÚGY MŰKÖDJÉK,
MINTHA A LAJTÁTÓL NYUGATRA LENNE.
Ő ERRE KEZET ADOTT, ÉS VÉGIG BE IS TARTOTTA AZ ÍGÉRETÉT.”**

Milyen maradt a viszonya Antall Józseffel?

Nagyon keveset találkoztam vele, a kormányüléseken csak akkor kellett részt vennem, ha a versenyről volt szó. Meghívtak például a szabályozott szektorokról szóló kormányülésekre, de csak az adott pontok tárgyalásánál voltam jelen.

***A Versenyhivatalnál hogy szedte össze a csapatot? Automatikusan leigazolt mindenkit az előd
Árhivatalból, vagy bonyolultabban zajlott az indulás?***

Az Árhivatalban 100–110-en dolgoztak annak megszűnésekor, és nagyjából előre lehetett tudni, hogy ki az a 30–40 fő, akinek onnan át kell jönnie. Az Árhivatal megszűnésével többen nyugdíjba mentek, egyesek a Pénz-

ügyminisztériumba, mások az Ipari Minisztériumba kerültek. Alig 5–6 olyan ember maradt, akiket el kellett küldeni, nekik igyekeztem segíteni az elhelyezkedésben. A többieket pályázat alapján vettük fel, és meglepetésemre néhány nap alatt 60–70 új ember jelentkezett a pályázatokra. A kulcsembereknek két köre volt. Az egyik kör velem dolgozott az Árhivatalban, van, aki csak most megy nyugdíjba a Versenyhivaltól. A legfontosabbak: Boytha Györgyné, aki a Versenytanács (VT) elnöke volt, Nagy Márta, aki később elnökhelyettes lett, Bodócsi András, aki a Versenytanács tagja lett az induláskor. A másik jelentős kör a Versenytanácsba érkezettek jelentette, akik 1991-ben újjak voltak a hivatalban.

Mekkora függetlenséget élvezett a hivatalon belül a Versenytanács?

A VT teljesen független döntési fórum, kvázi bíróság. Szakítani akartunk az államigazgatási döntéshozatallal, ám az akkori jogi kultúra és háttér nem engedte egy külön bíróság létrehozatalát. Így keletkezett a VT, amely olyan nagy függetlenséget élvezett, hogy csak a törvénynek volt alárendelve, elnökként én sem utasíthattam őket. Nagyon fontos volt, hogy a szakértők és a döntnökök is függetlenek legyenek, tudtam, hogyha csak egyetlen egyszer is beleszólnék a döntésbe, onnantól megszűnne a döntnökök felelőssége. A hivatali ügyrendet több hónapig tárgyaltuk, civakodtunk. Nekem ez az eljárási és döntési függetlenség volt a lényeg. A hétagú versenytanácsnak egy közgazdász tagja volt, a nemrég nyugdíjazott Bodócsi András, a többiek többségben a Fővárosi Bíróság gazdasági kollégiumából jöttek, vagyis hivatásos bírák voltak. A Versenytanács tagjai fizetés szempontjából „államtitkári” kategóriába tartoztak, ami az akkori viszonyok között megadta nekik a függetlenséghez tartozó anyagi megbecsülést is. Ők voltak azok, akik döntéseikkel a hivaltal minden külső fórumon, a nyilvánosság előtt képviselték, amivel persze nem akarom kisebbiteni a vizsgálatokat lefolytató szakértők szerepét.

Kezdetben nyilván nem volt triviális, hogy mivel foglalkozzanak és mivel ne.

A hivatal feladatait részletesen szabályozza a versenytörvény. Az ügyek tekintélyes része a hivatalból indult, de már kezdetben is érkeztek bejelentések. Az első években a legtöbb ügyünk a fogyasztók megtévesztésével volt kapcsolatos, illetve akkoriban még néhány, erőfölényben lévő cégnek – egyes termékeikre vonatkozóan – kellett jelenteniük az áremeléseket, nekünk pedig meg kellett vizsgálnunk, hogy indokoltan emelnek-e. Aztán hamarosan megjelentek az erőfölénnyel való visszaélés esetei is.

Vajon a gazdaság szereplői, a cégek mennyire tudták, hogy önök mivel és miképpen foglalkoznak?

Úgy éreztük, mindent megteszünk, hogy megismertessük a hivaltal, sok előadást tartottunk, kiadványokat jelentettünk meg, a vállalatvezetők jellemző módon mégis akkor hallottak a Versenyhivaltalról és a versenytörvényről először, amikor eljárás alá vontuk őket. Nem volt ingerenciájuk megismerni ezt a törvényt. Ellenben rengeteg olyan ügyben tettek bejelentést, ami nem tartozott ránk, például, a vevőjük nem fizette ki a számlákat, és ezt erőfölénnyel való visszaélésnek gondolták. Ez természetesen nem versenyjogi kérdés. Emiatt a bejelentések több mint felét el kellett utasítanunk. Ahogy terjedt a versenytörvény ismerete, egyre kevesebb ilyen ügyünk akadt.

Említette, hogy az Antall-kormány nem szólt bele a munkájukba. A következő kormány sem? Ki és hogyan igyekezett önöket befolyásolni, megkörnyékezni?

A függetlenségünket minden kormány tiszteletben tartotta. Egyetlen dolgot tettünk úgymond kormányzati megrendelésre: a magyar versenyjogot a társulási szerződés értelmében 1995 végére harmonizálni kellett az uniós versenyjoggal. Ezt meg is csináltuk. Ami a cégeket illeti, rólam mindegyikük lepattant; volt olyan telefonbeszélgetésem, aminek a végén azt mondtam, édes öregem, kettőnk közül valaki nem érti, mi az a kartell és hát nem valószínű, hogy az én volnék.

Ez ki volt?

Passz, nem akarok senkit megbántani. Sokan akartak megkönyékezni. Arra is volt példa, hogy a Parlamentben Torgyán doktor fölállt és azt mondta, ha a Versenyhivatal tudná, mi a dolga, már rég megoldotta volna a paprika-hamisítás ügyét. Torgyán nagyon okos ember, pontosan tudta, hogy ez sem versenyjogi kérdés, de valamiért fontos volt a számára, hogy becsmérelje a hivatalt és engem, az elnökét.

Miért?

Nem tudom, őszintén nem tudom, nem tudtam megfejtetni, de nem is érdekelt. Talán a fizimiskám nem tetszett neki.

Fordultak-e elő a hivatalnál korrupciós esetek? Kellett-e valakit bármikor is kirúgni azért, mert engedett valamiféle befolyásolási kísérletnek, ajánlatnak?

Nem jutott ilyesmi a tudomásomra. Én jó példával jártam elől, rólam mindenki tudta, hogy megkönyékezhetetlen vagyok. Azt gondolom, hogy az apparátus is ilyen maradt. Olyan viszont volt, hogy amikor a kollégáim megjelentek egy vállalatnál, azt mondták nekik, ha még egyszer ott látják „a csapatot”, megnézhetik a családjukat. Vagyis megfenyegették őket.

És ön mit tett?

Mondtam a kollégáimnak, kocogjon át a szomszédba, a Belügyminisztériumba, és tegyen följelentést.

Mi lett az eredmény?

Nem tudom, és azt sem, megfogadta-e a tanácsot. Az ilyesmit mindig azokra az emberekre bízom, akiket érintett az ügy. Akkor kell a hivatalnak valami segítséget adnia, ha az érintett akarja.

Más ügyekből kifolyólag meg kellett-e válniuk bárkitől is?

Nem. Aki nem érezte magát jól nálunk, nem tudott beilleszkedni, magától elment. És elment az is, aki jobb ajánlatot kapott. Ránk a köztisztviselői törvény vonatkozott, ennek alapján kaptuk a fizetésünket, de persze akadtak, akik három-négyszeres fizetésért elmentek ügyvédnek. A kilencvenes évek közepén már nyilvánvaló volt, hogy a köztisztviselői fizetés nem versenyképes azzal, amit az üzleti világ kínált. Ez Nyugaton is így van. De mindig képesek voltunk pótolni az elmenőket, a kilencvenes évek második felében ugyanis már erős jogásztúltermelés volt, az egyetemről örömezt jöttek hozzánk a kezdők. Azért jöttek, hogy megtanulják a szakmát, hiszen látták, hogy tőlünk milyen jó helyekre mentek az emberek a nálunk megszerzett tudással. Ez egyébként ma is így van.

Mire a legbüszkébb a hivatalnál eltöltött időből? És mire nagyon nem az?

A legnagyobb sikernek azt a tudástömeget tartom, amit a hivatalnál sikerült felhalmozni. Rendkívüli volt a társaságban a tudásszomj, én pedig mindent megtettem, hogy ehhez az apparátust hozzásegítsem. Például volt lehetőségem találkozni a külföldi versenyhatóságok vezetőivel, többektől kaptunk segítséget, akadt, aki egy kis könyvtárat hagyott itt, más meghívott egy-két kollégát néhány hétre hozzájuk tapasztalatot szerezni. Az is siker, hogy a Versenyhivatal a rendszerváltás utáni történelem talán legstabilabb és legszakértőibb intézménye. Ez természetesen csak egy szubjektív érzésem, de hiszek benne. Igazi kudarcot nem tartok számon. És amíg csak ott voltam, nagyon jól éreztem magam.

Nem gondolja, hogy ha a Versenyhivatal története és tevékenysége egyértelmű sikersztori volna, sokkal kegyetlenebb verseny dúlna például a bankok, az áram- és a mobiltelefon-szolgáltatók, a benzinkút-hálózatok között?

Erre azt tudom mondani, hogy bárkinek bárkivel problémája van a verseny szempontjából, tegyen bejelentést, és ha a Versenyhivatal úgy látja, hogy ez jogos, meg is fogja hozni az elmarasztaló határozatot.

Mégis mi hiányzik ahhoz, hogy ezeken a területeken keményedjék a verseny, csökkenjenek az árak és javuljon a fogyasztókkal való bánásmód? A jogszabályok? Az informáltság?

A versenyszabályozást illetően minden megvan! Arról, például, hogy egy bank diktál-e, kérdezze meg a többi bankot. Minden lehetőségük megvan mást csinálni. Vagy önnek, mint ügyfélnek nincs lehetősége átmenni egy másik bankhoz, ha elégedetlen? Ha van hiányosság, az a versenyjogon kívüli szabályozás hiányossága. Ugyanígy látom a többi, ön által említett szektort is; ezekben is inkább az a jellemző, hogy nem megfelelő feltételekkel történt meg a piacnyitás, tehát nem kell csodálkozni, ha nagyon sok a súrlódás emiatt, és természetesen a verseny is sokkal kisebb annál, ami lehetne.

Melyek voltak elnökségének legkényesebb, legnagyobb port fölverő esetei?

Én igazából akkor olvastam az esetekről, amikor a parlamenti összefoglaló készült. Soha nem mentem be a Versenytanács tárgyalásaira, szándékosan. Azokat az ügyeket néztem meg lezárásuk után, amelyek valahogy szakmailag érdekesek, újak voltak. Évente egy-két ilyen akadt.

Melyek voltak ezek?

Húha... Az első versenytörvény a privatizációt elkerülte; úgy fogta föl, hogy az első tulajdonosváltás még versenysemleges. Ha összevásárol valaki cégeket, az már más, annak lehet versenyjogi konzekvenciája. Ez a különbségtétel az EU-jogharmonizációval megváltozott. Mindig megnéztem a privatizációhoz kapcsolódó engedélyezési ügyeket. A versenytörvény szerint két másik ügycsoport tartozott az engedélyezési körbe, a kartellmentesség, illetve a koncentrációk engedélyezése. Ezek az engedélyköteles ügyek jobban érdekeltek, mint az ex post vizsgálatok, hiszen az előbbiek nem a múlt, hanem a jövőre vonatkoztak. A legérdekesebb talán a HungarHoltels esete volt. Talán az első olyan tranzakció volt, amikor valaki nagyobb méretű láncot vásárolt.

Itt mi merült föl, mint legfőbb kérdés?

Az, hogy ezáltal a különféle szállodai szegmensekben létrejön-e egy olyan domináns piaci erő, amely majdhogyanem kényére-kedvére emelhetné az árakat. Alapos vizsgálódás után azt mondták a szakértők, hogy nem, s így engedélyeztük is a lánc egyben való privatizációját.

És melyek voltak a legnevezetesebb keresztbe fekvéseik?

A Versenyhivatal képviselője ott ült az Állami Vagyonügynökség (ÁVÜ) igazgatóságában és véleményezte a privatizációs koncepciókat, és általában hallgattak ránk. Emlékeim szerint például a MÉH vállalat privatizációjakor fölmerült, hogy nem szabad egyben eladni, az mindenféle verseny-meg gondolásnak ellentmondana. Ennek megfelelően módosították is a koncepciót, és a MÉH vállalatot részekben magánosították. A cukorgyáraknál, igaz csak már jóval a privatizáció után, sokaknak nagyon fáj, hogy több cukorgyárat bezártak. „Megvásárolom és bezárom” – ez lett aztán később, az EU-csatlakozás után az új tulajdonosok alapprogramja. Nem volt egyszerű a helyzet, ugyanis az érdekeltek tudták, hogy annyi cukorra nincs szükség, mint korábban, a világpiacon pedig nem a répből készült cukor ára határozza meg. Az EU fizetett annak, aki visszaadja a kvótát, a cégek ezáltal nem kis pénzhez jutottak. A hivatalban természetesen csak az összevásárláskor jelentek meg az ügyek engedélyezésként, és nem pedig egy-egy gyár bezárásakor. A bezárás ugyanis már a tulajdonos magánügye lett, feltéve, ha a vételi szerződésben nem vállalt semmiféle ezzel ellentétes kötelezettséget. Nekünk ragaszkodnunk kellett a versenytörvény előírásaihoz, és sem a kvóta-visszaadás, sem a gyárbezárás már nem ütközhetett a versenytörvénybe.

Igaz, hogy a csehek és a lengyelek versenyhivatalai sokkal erősebben belefolytak a privatizációba?

Igen, de ott más volt a törvény. És én a magyar szabályozást jobbnak tartottam, mint az ottaniakat. A lengyeleknél, ha volt korábban egy monopóliumnak tekinthető nagyvállalat, azt a privatizáció előtt az ottani versenyhivatalnak szét kellett darabolnia. Vagyis, ott a versenyhatóság magánjogi, tulajdonosi kérdéseket akart elrendezni, hogy teremtdjék meg a versenyhelyzetet. Nálunk ez nem versenyhivatali funkció volt. Ráadásul nálunk az összes mammut megszűnt már a privatizáció előtt, kivéve az energiaszektort. A lengyeleknél aztán – mivel ezek a szét-darabolási ügyek rendre a bíróságra kerültek – egy-egy cég privatizációja akár 4–5 évet is késhetett.

Milyen szerepe volt a Versenyhivatalnak a hálózatos iparágak liberalizációjában?

Lényegében semmilyen. A liberalizáció EU-s irányelvek alapján történt. Az EU-ban 1992-ben jött az energiapiac nyitására szóló irányelv, a telefóniában is akkor kezdődött a liberalizáció. A telekom szektorban 1998-ban volt a második, 2003-ban a harmadik generációs szabályozás. Amint a piacok versenypiacokká váltak, úgy vált a Versenyhivatal fokozatosan illetékessé az ügyekben. A piacnyitást mindenestre segítettük, véleményeztük, ügyleltünk a piacnyitás és a versenykövetelmények összehangolásra. E tekintetben a legnagyobb kudarcnak a vasút, illetve az energiapiacok esete bizonyult. A telekom piacok szerintem kivételt képeznek, ezekben ugyanis egyértelműen erősödött a verseny. Nem azért, mert a magyar szabályozás és a végrehajtás olyan jók lettek volna, hanem mert olyan gyorsan robbantak a technológiák, s így annyi új termék jelent meg a piacon, hogy a többszöri technológiai forradalom alapján keletkezett szolgáltatások szinte maguktól versenyeztek egymással.

A Matáv privatizációja ilyen szempontból tragikus, nem? Az országot fölszabdalták szolgáltatási területekre, de alig egynéhányat szereztek meg alternatív szolgáltatók, aztán az utóbbiak jó része is bedobta a törölközőt.

És? Hogy kellett volna csinálni? Ha jól emlékszem, 51 körzet volt, mindet el akarták adni, de 36 nem kellett senkinek, ezek maradtak a Matávnál. Talán fizetni kellett volna annak, aki hajlandó magántulajdonba venni ezeket? Ez a történet másról szól, azt hiszem. Én nem kívánom minősíteni a versenyviszonyokat, de a magyar telekom piac egyáltalán nincs rossz helyzetben a versenyt illetően. Gondolja meg, a kilencvenes évek elején mekkora telefonhiány volt, ami néhány év múltán megszűnt! Nemzetközi összevetésben sem rosszabb a versenyhelyzet, mint másutt.

**„AHOL AZ ÜZLETI MORÁL MÉG JELENT VALAMIT,
AHOL VAN TÖRTÉNELMILEG MÁIG HATÓ KULTÚRA,
ÉS NEM MELLÉKESEN VAN EGY JÓ VERSENYHIVATAL,
OTT A VERSENYSZABÁLYOKAT A SZEREPLŐK
JOBBAN TISZTELIK, JOBBAN BETARTJÁK.”**

Sokat járt az Nemzetközi Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) találkozóira. Mi volt az OECD-kapcsolatok jelentősége?

A tagállamok legkiválóbb tudósai és szakértői valóságos agytrösztöt alkottak az OECD-ben. Ez a szervezet minden évben kiválasztott néhány olyan témát, ami vagy nem volt kellőképpen rendezve, vagy új közpolitika kialakítására volt szükség, vagy a tagállamok közti együttműködésre volt szükség a rendezéséhez. Hallatlanul sok információt lehetett ott szerezni. Minden anyagot örömmel hazahoztam, azonnal öntöttem az apparátusnak, s mindenki, aki élt és mozgott, tudott angolul vagy franciául, azonnal hozzáférhetett ezekhez a dokumentumokhoz. Rendkívüliek voltak az OECD szakmai, ágazati vizsgálatait, a kerekasztal konferenciák. Itt születtek meg a szabályozott szektorokban a piacnyitási kezdeményezések. Állandóan napirenden volt az együttműködés, az ügyek szinkronba hozása a Kereskedelmi Világszervezettel (WTO). A gyógyszer-, a sportszer- és az orvosi piacról, a repülőgép-piacról, a hajógyártási piacról, a hanghordozók piacáról vagy például a szabályozott szektorokról olyan kitűnő elemzések láttak itt napvilágot, amelyeket máig őrizgetek. Két évvel ezelőtt volt az OECD Versenybizottságának 100. ülése. A bizottság elnöke felkért, mondjak beszédet, amit nagy megtiszteltetésnek tekinttem. Amikor mi megfigyelőként odakerültünk, még csak 24 tagállam és néhány megfigyelői státusszal rendelkező ország képviselője ülte körül a konferenciaasztalt. Mi lettünk a 27. tagállam. Nos, ezen a konferencián már 83 ország képviselői ülnek ott, többségben természetesen megfigyelői státusban. Ez is a tudástranzszer része.

Van-e olyan magyar jogszabály, ami az OECD-s tapasztalatok, tudás nélkül nem jött volna létre?

Ami az EU-ban koordinált fejlesztést igényelt, az mindig téma volt az OECD-ben is. A fúziók, kartellek, dominancia területén az utóbbi évtizedben hatalmas változások voltak, ezek mind átmentek az OECD konzultációján.

Mely országok szabályozásának volt a legnagyobb hatása Magyarországra?

A jogszabályok tekintetében Németországnak. A versenytanácsi megoldás a francia megoldásra hajaz, eljárási alapon a német és a francia egyaránt rokon, a Versenyhivatal berendezkedése pedig a skandináv modellt követi.

Felmérték-e, mennyire hatékony a Versenyhivatal működése?

Angliában bármilyen reguláció közérdekű terheit és előnyeit ki kell mutatni, még a szabályozás előtt. Nálunk is van erre törvény 1989 óta, csak nem nagyon tartják be, hiszen nem egyszerű dologról van szó. Ismereteim szerint ilyen felmérés nálunk nem készült. Ahol az üzleti morál még jelent valamit, ahol van történelmileg máig ható kultúra, és nem mellékesen van egy jó versenyhivatal, ott a versenyszabályokat a szereplők jobban tisztelik, jobban betartják. A jogkövetés hatását és pláne az értékét lehetetlen pontosan kimutatni. Az intézmény léte, a jó működés önmagában társadalmi haszon.

Mit csinál azóta, hogy otthagyta a Versenyhivalt?

Felmondtam 1998 tavaszán, az okok összetettek. Már hat éves szolgálat után, 1997-ben úgy éreztem, valami újat akarok csinálni. Ám akkor érdekes esemény szült közbe: a parlament elfogadta az átvilágítási törvényt. Ha éppen az idő tájt mondok fel, bizonyára azt gondolták volna, azért veszem a kalapom, mert be voltam szervezve; a lapok elkezdik szépen megírogatni, hogy bizonyára ügynök voltam... Tartoztam magamnak annyival: ha már van egy intézmény erre, kérek én is egy bizonyítványt. És hát én a névsor végén vagyok, megkérdeztem egy illetékest, mikor kerül rám a sor, mikor lesz meg az átvilágítási eredmény. Azt mondta, várjam nyugodtan a soromat. Én pedig megvártam. 1997 szeptemberében kaptam meg a papíromat arról, hogy nem voltam ügynök, és két hét múlva el is kezdtem tárgyalni az elmenetelemről. Volt egy érvényes meghívásom Japánba, ez is vonzott, de nem akartam itt hagyni a családomat. És volt két angol barátom, akik versenypolitikai tanácsadással foglalkoztak, ők azt javasolták, menjek ki a piacra, érdekes munkám lesz, ráadásul jól meg is lehet élni belőle. Érdekelt ez, és nem is indultam rossz esélyekkel. Az OECD-nél ugyanis rengeteg ismerőst, és legfőképpen rengeteg tudást szereztem, sok anyagot hoztam magammal; megvolt az esélyem arra, hogy ha nem lustulok el, ezt a tudást jól el is adhatom.

Ki lett tudásának szerencsés vevője?

A Deloitte tanácsadó cégnél helyezkedtem el, ahol megpróbáltam összehozni egy közpolitikai szolgáltató központot, egy public sector service line-t ami a közszférának szóló tanácsadással foglalkozott volna. Ez azonban nem indult be, egy rém egyszerű oknál fogva: akkoriban tört ki a Postabank-botrány, márpedig a Postabanknak a Deloitte volt a könyvvizsgálója. Az akkori kormányzat azt üzentte, ha a Deloitte képes tisztán kijönni a dologból, lesz munka a közszférában, ha nem, akkor nem lesz. A Deloitte pere az ügyben nemrég zárult le, tehát a tisztázás majdnem tíz évig tartott. Vagyis, ebben az időben munka sem volt, én pedig arra gondoltam akkor, hogy létrehozok egy versenyügyi service line-t. Ám ez Magyarországon – méreténél fogva – nem élt meg, és a cseh

és a lengyelek sem érdeklődtek iránta. Annyi pénzt nem tudtam összehozni, ami elvárás volt. Ekkor felálltam, kezdet fogtam a Deloitte-osokkal. Ott egyébként szintén nagyon jól éreztem magam és rengeteget tanultam. Ott láttam először, hogyan működik egy multi, hogyan működik a tanácsadói piac. Békével jöttem el.

És akkor most mit csinál?

Két kis cégem van, mind a kettő versenypolitikai tanácsadáshoz, annak különböző ágaihoz kötődik. Mindkettő egyszemélyes vállalkozás, mindkettőt egyedül csinálom, de ezen a piacon természetes, hogy a közgazdasági elemző, vagy tanácsadó adott esetben jogi cégekkel dolgozik együtt. Megkeresnek például egy cégtől: „Így és így szeretnénk átalakulni, mi a feltétele annak, hogy ez versenyszabályozás szempontjából rendben legyen?” Vagy azzal: „Mi lehet a hatása egy adott piaci magatartásnak?”

Pandúrból rabló lett hát?

Egyáltalán nem. Engem egyik cégnél sem arról kérdeztek, hogy miképpen kell törvénytelenül működni, hanem arról, miként kell törvényesen csinálni a dolgokat. Mindig arra kértek meg, hogy segítsék kialakítani azt a rendszert, amelyben az üzleti kockázatuk minimális, a versenypozíciójuk viszont a legjobb lesz. Ráadásul az elemzési módszerek folyamatosan változnak, egyre bonyolultabbak lesznek, és ezzel is lépést kell tartani. Az utóbbi időben van egy együttműködésem a London Economics nevű kiváló tanácsadó céggel is.

A cégek nyilván tompítani kívánják a versenyt, ön pedig ebben segít nekik, nem?

Aki a versenyt szereti, annak bizonyára valami baja van, ezt szoktam mondani. A cégek a győzelemben, a hozamban érdekeltek elsősorban, nem a versenyben. A versenyt el kell viselni.

Dr. Nagy Márta – 1947, Sárszentmiklós
nyugdíjas közgazdász

A Versenyhivatal elnökhelyettese
(1997–2009)

A Versenypolitika Iroda vezetője
(1991–1997)

NAGY MÁRTA

A VERSENY ÉRTÉKEI NEM ELÉGGÉ ELTERJEDTEK

Az alapítástól idén áprilisi nyugdíjazásáig dolgozott a Gazdasági Versenyhivatalnál, sőt, még most is bejár. Milyenek voltak a hősidők?

Sok évem fekszik a Versenyhivatal felépítésében. A Közgáz elvégzése után az Ipargazdaságtan Tanszéken maradtam, ahol – talán kevéssé meglepően – az ipargazdaságtan volt az alaptárgy. Emellé viszont kidolgoztunk két új tantárgyat, a vállalati gazdaságtant és a készletgazdálkodást. Ez utóbbinak a szocialista korszakban hatalmas jelentősége volt, hiszen a készleteket felesleges rossznak tekintették. De persze nagyon magas volt a készletek szintje, ugyanis még a hiánygazdaság körülményei között is eladhatatlan áruk tömkelegét termeltük. Másfelől, éppen a hiánygazdálkodás miatt volt szükség a hatalmas készletekre; nem lehetett tudni, mikor jön utánpótlás és mennyi. A vállalatok mindent akkor vettek, amikor éppen hozzájutottak. Magyarországon az alacsony szervezeti kultúra miatt még a kelletténél is jóval magasabbak voltak a készletek, az NDK-ban sokkal aprólékosabb és precízebb volt például a tervezés. A készletcsökkentésnek gyönyörű módszertana volt, ez az operáció-kutatás egyik területe, amely formalizálja a termelési folyamatokat, s megmondja, milyen paraméterek mellett milyen készletgazdálkodás a jó. A hetvenes évek végén, amikor már készen volt a tárgy és már egy ideje oktatgattuk is, eljöttem az Anyag- és Árhivatalba, hogy megnézzem, mit lehet ezzel kezdeni a terepen, mit is lehet tenni a valóságban a dolgok jobbrafordulásáért.

És hogy sikerült ezt a gyönyörű módszertant átültetniük a gyakorlatba?

Amikor idejöttem, egy ideig kifejezetten az volt a fő csapásirány, hogy javítsuk a vállalatok forgóeszköz-gazdálkodását. Már mint operatív módon, hiszen az elmélet itt, a hivatalban inkább csak afféle szellemi szabad tornának számított. A nap abból állt, hogy ültünk a TÁTB-ben (a Tárcaközi Ár- és Termékforgalmazási Bizottságban – a szerk.), és olyasmiről beszéltünk, hogy tartozunk a lengyeleknek hússal, de közben idehaza is húshiány van – a sertéshús hol túl sok, hol meg kevés volt, de sosem annyi, amennyi éppen kell... Mit csináljunk? Jöttek a nagy ívű ötletek, hogy idehaza sózzuk meg jobban a párízsit, mert akkor a derék állampolgárok nem három, csak egy szeletet raknak belőle a kenyérré, következésképpen kevesebbet vásárolnak. Vagy megtárgyaltuk, hogy miként kezeljük a cementhiányt. Na, azt a kavicsbiányra kellett fogni. Valójában persze azért nem volt idehaza cement, mert valahová eladtuk, de ezt nem lehetett bevallani, szóval, azt kellett mondani, hogy magas vízállás miatt a kavicsbányászattal vannak bajok, ez emészthetőbb volt a publikum számára.

Tehát jobb-rosszabb trükkökkel és füllentésekkel igyekeztek elfedni azt az örületes irracionálisitást, amit a szocialista hiánygazdálkodás jelentett?

Pontosan. Ha a folyamatok valahol elakadtak, jött a Tárcaközi Ár- és Termékforgalmazási Bizottság és kézbe vette a dolgokat: elosztotta, megszürgette, letiltotta. De ne feledjük, a hivatalt Anyag- és Árhivatalnak hívták, a másik fele az árakkal foglalkozott, de én azokkal sohasem foglalkoztam, én a készletgazdálkodásra jöttem ide.

Nem először fogalmaz úgy: ide; pedig még korántsem tartunk a Versenyhivatalnál. Ez a szóhasználat arra a hivatali közfelfogásra utal, mely szerint a GVH azonos a régi Anyag- és Árhivatallal?

Természetesen nem teljesen azonos, de van folytonosság. Az Árhivatalban volt egy Piacfelügyelet nevű szervezeti egység, amely részben a termékgazdálkodással foglalkozott, részben a forgóeszköz-gazdálkodás módjaival, a szállítási szerződések feltételeivel, a késedelmi időkkel. Ebből nőtt ki a nyolcvanas évek közepén egy olyan piacsabályozás, amely már erőfölényről szólt, meg kartellről: olyasmikről, amelyek manapság is a versenyjog tárgyát képezik. De hát ez akkoriban még egy olyan kéménybe korommal fölírt dolog volt, soha senki nem alkalmazta szerintem, még szankció sem volt a be nem tartásukra. Nehéz is lett volna, hiszen nem erről szólt a nyolcvanas évek végén a gazdasági élet. A rendszerváltáskor aztán egy SZDSZ-es képviselő azt mondta, hogy a versenytörvény néhány számmal nagyobb, mint amit nálunk a piacgazdaság megkíván. Úgy fogalmazott, hogy a társadalomban megtörtént már a fordulat, de a gazdaságban még messzi van. És valóban ott tátongott egy szakadék, de hát a szakadékot nem lehet két lépéssel átlépni, oda egyetlen nagy ugrás kell. Meg kell csinálni azt a versenytörvényt, ami nem arról szól, ami van, hanem arról, ahová igyekszünk!

Aztán jött a másik kérdés, nevezetesen, hogy miből jöjjön létre a Versenyhivatal. És elhangzott a parlamentben Eörsi Mátyás, SZDSZ-es képviselő durva fölszólalása. Ő azt mondta: úgy hallja, a Versenyhivatalt a sztálinista kövületként megmaradt Anyag- és Árhivatalból akarják kialakítani, és ez tragédia volna a régi beidegződések és bürokraták miatt. Aztán egy párttársa elmondta neki, hogy mégiscsak itt van az a szakemberekből álló csapat, amely ért a dolgokhoz. Egy évvel a rendszerváltás után, 1990-ben még volt kötött és hatósági ár, árellenőrzés, és foglalkoztunk olyasmivel, hogy emelkedik-e a papír, a fűszerpaprika és egyebek ára. Még bírságotunk is a hatósági árakról szóló szabályok megszegése miatt.

**„AZ ITTENI (GVH-BELI) TÁRSASÁG, ÉS EZ NEM VOLT KICSI,
MESSZE TÖBBET TUDOTT A PIACGAZDASÁGRÓL,
MINT BÁRKI A KÖRNYÉKEN.”**

Ez nem azt mutatja, hogy Eörsinek tulajdonképpen igaza volt?

Az itteni társaság, és ez nem volt kicsi, messze többet tudott a piacgazdaságról, mint bárki a környéken. A minisztériumok állománya rosszabb volt. A nyereség vagy veszteség a szocialista körülmények között csak papíron létezett, és ha – mondjuk – a Dunai Vasműnek papíron 23 millió forint nyeresége volt, akkor szépen elvitatkozott a felettes hatósággal, a Kohó- és Gépipari Minisztériummal, hogy mennyi maradhat ebből helyben náluk ösztönzésre; aztán mondjuk megalkudtak 6 millió forintban és akkor ennek egy részéből lehetett öltözőszekrényeket venni, anélkül hogy jóváhagyatták volna. Hát ez röhej volt, de ez volt az, amire mégis, mint piacgazdasági csírára büszkének lehetett lenni. Nekem már a Kádár-korszakban kedvenc témám volt a piac. A szocialista ipar-gazdaságban még olyasmivel foglalkoztunk, mint az ágazati kapcsolatok mérlege, a tervmutatók miért jók és

miért úgy állnak össze; de a vállalati gazdaságtan már arról szólt, hogy munkaerő kell, anyag kell, készletek kellenek, pénz kell, eladás kell, műszaki fejlesztés kell. A végén már úgy néztek ki a tervmutatók, hogy gyártson az építőipari vállalat mondjuk 63 ezer gerendát, de ha 67 ezret gyártott, akkor 4 ezret a piacon adhatott el – azt persze nem állítom, hogy piaci áron.

Ugye, ismeri a meggymagos ember történetét? A hetvenes évek végén egy vállalkozó konzervgyáraktól felvásárolta az egyébként szemétként dobott meggymagot, hogy egy gyógyszergyárnak adja el alapanyagként, aztán tisztességtelen haszonszerzés miatt perbe fogták és elítélték. Ez a gondolkodó és az olvasó emberekben rengeteg kérdést vetett fel, bennünk is, hogy ugye itt gyártjuk a szép kis mutatókat, közben pedig megöljük azt, ami igazán ösztönözhetné a gazdasági szereplőket. Szóval elkezdődött az erről való gondolkodás, sőt, ennek már volt némi politikai hátszele is, hiszen akkoriban már világbankoztunk és kékszalagoztunk (Magyarország 1981-ben lett a Világbank tagja; A Kékszalag bizottság egy reformbizottság neve volt a nyolcvanas évek második felében – a szerk.). Gondolatban már nagyon sok mindennel lehetett játszózni, sok külföldi példa és egyéb megoldás jött elő, csak persze a rendszer határait nem lehetett áthágni. De hát minél több reformgondolat gyűlt össze, annál nyilvánvalóbb lett, hogy a határokat igenis át kellene hágni. A pártvezetők megijedtek. És így ott lebegett a fejünk felett a kockázat, hogy valaki, akinek több a fejében a téglá, bődül egyet és eltörli sok ember több évi gondolkodásának és munkájának a gyümölcsét. Mégis, ez a reformtevékenység 1985 után kiszélesedett. Sokan gondolkodtak ezen, a Közgázon, a Külügyi Intézetben, a Pénzügykutatóban, a pesti és a szegedi jogi karokon. Mi is haladtunk a dolgok megértésében; bár eleinte nem értettük például, miért lehet valakit a versenyjog megsértéséért börtönbe csukni.

A magyar versenyjog tervezetét a Németh-kormány idején saját kútfőből hozták össze, átvettek egy külföldi szabályozást, vagy különféle mintákból csipegették össze?

Két híres versenyjog volt, a német és az amerikai. Az európai nagyobb hangsúlyt fektetett az ellenőrzésre, a számonkérésre és a szankcionálásra. Az európai jog a poroszos mintán alapult, ám ezt angolszász mintájú jogalkalmazás követte. Mégis működött a dolog valahogy. Mi azt tanulmányoztuk, amit Európában az európai versenyjog gyakorlói jónak találtak. Nyakig benne voltunk a témában, lelkesedtünk, túl voltunk sok száz jogeset tanulmányozásán, szisztematikusan olvastuk, hogy mi történt egy-egy német vagy francia céggel. Ám, élve a gyanúperrel, hogy ez a szabályozás nekünk túl szép és túl kiterjedt, megnéztük néhány kisebb és fejletlenebb ország, például Portugália versenyjogát is. Így aztán 1988-ra már tökéletesen összeforrott a hazai versenyjogi szakma, ami úgy 100–200 embert jelentett, de voltak itt külföldiek is, világbanki tanácsadók például. Akkoriban volt egy szabály, miszerint egy újságban közzé kellett tenni a törvénytervezeteket, hogy társadalmi vita lehessen belőle; ez volt a helyzet a Verseny törvény tervezetével is. Nem mondom persze, hogy az állampolgárok nagyon csipkedték magukat... A kormány aztán elfogadta, de Németh Miklós azt mondta, nem ég a ház, és nem kellene azzal lejártni a verseny törvényt, hogy még a régi parlament fogadja el. És abszolút igaza volt! A hőskori privatizációs törvénytervezetet, amelyet szintén a rendszerváltás előtt eskábáltak össze, az új parlament ki is dobta, csak azért, mert még a régi rezsimben született.

„A REFORMKOMMUNISTÁK AZT HANGOZTATTÁK, KI TÖBBÉ, KI KEVÉSBÉ, HOGY MAGÁNTULAJDON NÉLKÜL NINCSEN PIACGAZDASÁG.”

Végző soron tehát a mai magyar versenyjog egy reformkommunista műhelyben fogant.

A kemény ellenzéket jobban érdekelte a politika, a társadalom, és kevésbé a gazdaság. De fordítva is igaz volt: a gazdasággal foglalkozó emberek inkább reformkommunisták voltak, mint ellenzékiek. Illetve, hogy kommunis­ták voltak-e egyáltalán, az egy jó kérdés, de hát ez húsz év távlatából már nem érdekes. Amikor a nyolcvanas években a versenytörvény tervezetén dolgoztunk, még messze nem létezett egységes kapitalizmus-konceptió. Többet lehetett tenni a vállalati oldalon. A reformkommunisták azt hangoztatták, ki többé, ki kevésbé, hogy ma­gántulajdon nélkül nincsen piacgazdaság. És ami mindenki számára világos volt: a szocialista gazdasági modell működésképtelen. Kornai János is elmondta szépen ezt a Hiányban, a számok és a képletek nyelvén; e könyv megjelenése óta senki sem gondolhatta, hogy a szocializmus gazdasága képes szerves fejlődésre, innovációra, hatékonyságra. Az ellenzéknek viszont nem a gazdaság volt a gondolkodása középpontjában; de persze szeret­ték, ha valaki a gazdasággal is foglalkozik, illetve, ha folyamatosan tágítjuk a határokat.

A hivatalban a többség párttag volt?

Az átmeneti időben már nem számított a párt. Azt mondanám, a KISZ inkább számított, merthogy progresszí­vabb volt. Az Árhivatalban rengeteg értelmes ember dolgozott, ott volt például a Csikós-Nagy Béla (1915–2005, az Országos Anyag és Árhivatal elnöke 1967 és 1984 között – a szerk.), aki gondolkodásában messze megelőzte a korát. Olyan ember volt, aki úgy dolgozott az Árhivatalban, hogy közben tulajdonképpen annak megszűnésén munkálkodott, hiszen úgy tartotta, a piacnál jobban senki sem képes az árakat alakítani. Ezt nyomatta a KGST-ben is. Másfelől, a rendszerváltás után is volt olyan kormányülés, amikor kiderült, az agrárminiszter nem ismeri a tender szót. Magából kikelve ordította: „búzáat nem tenderen, hanem vagonban szokás eladni”...

A gazdaság szereplői közül ki sajátította el a leghamarabb a kapitalizmus, a piac működési mechanizmusait?

Három szereplő egy időben tanult: a hivatal, a vállalatok, illetve – talán kissé lemaradva – a bíróságok. Tanult a sajtó is, máig sem eleget, a nehezebb témákat például nem kezeli rendesen. Az újságírók mindmáig képtelenek megmutatni az embereknek, hogy egy kartell milyen valós károkat okoz nekik. És a közönség így nem érti, hogy ha az utakat kartellező cégek építik, akkor az utak drágábbak lesznek és rosszabb minőségűek. Vagy azt, hogy ha a biztosítók előre egyeztetik a velük dolgozó autószervezetek rezsioradíjait, akkor nem válik el egymástól a jó és a rossz szerviz, következésképpen az autósok a kelletnél többet fizetnek a biztosításért. A cégek sem értik, mit miért nem tehetnek. Egy ízben egy vadászujságban olvasta egy kollégám, hogy a vadászati vállalkozások megegyeztek, mennyiért adják el a vadhúst Németországba. Amikor megindítottuk az eljárást, a vadászoknak fo­galmuk sem volt, mi a baja ezzel a Versenyhivatalnak. Pedig a kartell: lopás. Angliában egy katolikus portálon a bűnök közt a kartell-megállapodásos árazást is felsorolták. A fogyasztók a nemzetközi vizsgálatok szerint 10–40

százalékkal magasabb áron kapják a termékeket, ha a szállítók kartellba tömörülnek. Általában a kevés szereplős piacokon működik a kartell, de, ha, mondjuk, egy kamarán belül egyeztetnek, akkor akár háromszázan is képesek megállapodni.

Igazán jól sikerült engedékenységi eljárásokra, azaz vádalkus megoldásokra milyen példák voltak a kartellezés terén?

Jelentkezett például egy építőipari cég nálunk azzal, hogy részt vesz egy kartellben, de ki szeretne szállni. Persze az is lehet, hogy a GVH-nál a kartelleket vizsgáló csoport tett ennek a cégnek ajánlatot.

A kartell csoport miként szerezhette tudomást az üzleti összeesküvésről? Alkalmaznak-e titkosszolgálati módszereket?

Titkosszolgálati módszereket elvben nem alkalmazhatunk, bár nem vagyok teljesen biztos abban, hogy egy-két fiú a kartell csoportnál nem lép-e túl a megengedett határokon, nem udvarol-e például az érintett cégeknél lányoknak, hogy információt szerezzen, vagy éppenséggel nem álcázza-e magát vállalkozónak. Jogosítványunk van viszont a rajtaütésre, vagyis arra, hogy bejelentés nélkül beállítsunk valahová és elhozzuk, amit akarunk: papírokat, naplókat, ilyesmit. Egy ügyes kis kütyü segítségével még a merevlemezeket is lemásolhatjuk ott, helyben. Így még a törölt fájlokat is megszerezzük. Az ilyesfajta bizonyítékot nagyon szeretjük mi is, meg a bíróságok is. Persze azért leválogatjuk az adatokat, hiszen a diszkeken a titkárnök szerelmi levelezése és a főnökök bankkivonatai is szerepelnek, ezek pedig értelemszerűen nem képezik a vizsgálat tárgyát. A hivatal eddigi két évtizedes történetében 227 kartell-eljárásra került sor, ebből nagyjából száz volt rajtaütéses.

Mennyi időbe telik egy-egy ügy kivizsgálása?

A GVH a törvényben meghatározott határidők szerint dolgozik; kartellügyben ez 180 nap, ami kétszer 180 nappal meghosszabbítható. Fellebbezés esetén a bíróságon 2–3 év a döntéshozatal, a nagyon nehéz esetekben ez akár 5–6 esztendeig is elnyúlik. A bíróság és a GVH között elég nagy a jogalkalmazási harmónia: komolyan vesznek bennünket, ami talán nem is meglepő, mert egy-egy ügyben alapos, sokszor száz oldalas indoklásokat is írunk. A bírák mindazonáltal több esetben csökkentették az általunk kiszabott bírságot. Mi egyébként szeretjük, ha a cégek fellebbeznek a bírósághoz, hiszen ettől nő a biztonságunk. Van néhány fiatal bíró, akik zseniálisak, elhivatottak és részletesen elmagyarázzák a cégeknek, milyen értékeket védenek az ítéletükkel.

A GVH maga is fejlődött az idők folyamán? Miképpen szakaszolná a működés szerint az elmúlt 20 évet?

Megítélésünk szerint az első 3–5 évben lezajlott a privatizáció nagy része, megszülettek azok a törvények, amelyek révén kiépült a piacgazdasági intézményrendszere: a társasági törvény, az adótörvény, a számviteli törvény. Megjelent a külföldi tőke, rapid módon kialakult a magyar vállalkozói réteg, mégis nagyon nehezzé vált a gazdasági helyzet, éspedig a Szovjetunió, a keleti piacok összeomlása miatt. Ők még várhattak volna ezzel egy kicsit... Hirtelen eltűnt a magyar konzervek, az alma, a bor, a textilpiaza. A GVH és az érintett piaci szereplők számára ez volt a betanulás ideje. E nagy változások után, elsősorban egy 1997. januári törvénynek köszönhetően jött a

finomszabályozás. Az új jogszabály elősegítette a bíróságok és a GVH közötti jogalkalmazási harmóniát. Meg kellett értenünk, hogy a bíróságok jogelméleti okokból bizonyos megoldásoktól tartózkodnak. Szerintünk például nyilvánvaló, hogy a cégek kartelleznek, ha annak ellenére azonos a termékeik ára, hogy az egyik géppel, a másik kézzel dolgozik, az egyikhez közel van az autópálya, a másiktól messze, stb. De nem, a bíróságok ezt nem fogadták el. Szerintük az nem létezik, hogy valakire rásütjük a kartellezés bélyegét, és aztán annak a cégnek kelljen védekezni. Szóval, ebben a második szakaszban sokat finomodtak az eszközeink.

Aztán, ha még öt évet el kell különíteni, azt mondom: jött az európai uniós tagságra való felkészülés időszaka; a versenytörvény módosítása is ennek jegyében zajlott. Nem volt szükség lényeges változtatásra, hiszen olyan volt a versenyjogunk, mint az európaiaknak, de kellettnek eljárásjogi szabályok, hogy mi mit csinálhatunk a törvény adta kereteken belül, meg hogy mit csinálhat itt az Európai Bizottság. Például ki kellett mondani, hogy Magyarországon nem foglalhatnak le iratokat, de segítenünk kell őket a munkájukban. A 2004. májusi európai uniós csatlakozásunk óta már nemcsak magyar versenyhivatal vagyunk, hanem európai is. Ha bárki rá akarna minket beszélni arra, hogy ne indítsunk eljárást az ellen, aki a magyar áruk arányát minimum 80 százalékban szabná meg az üzletekben, nem jutna semmire, hiszen ez az európai jogba ütközik. Meg kell védenünk az európai versenyzőket, szereplőket is, még akkor is, ha ezért idehaza néha kígyót-békát kiabálnak ránk. Maga meg én elhatározhatjuk, hogy magyar árut veszünk, az állam segíthet engem abban, hogy tudjam, mi a magyar áru, de senki nem szabhatja meg, hogy milyen arányban kell ezeknek a polcokon szerepelniük.

„AZ ÁLLAM SEGÍTHET ENGEM ABBAN, HOGY TUDJAM, MI A MAGYAR ÁRU, DE SENKI NEM SZABHATJA MEG, HOGY MILYEN ARÁNYBAN KELL EZEKNEK A POLCOKON SZEREPELNIÜK.”

Hogy dől el, hogy melyik ügy halad a magyar és melyik az európai vágányon?

A fúzióknál nagyon egyszerűen, az értékénél fogva. Továbbá: ha egy kartell vagy egy erőfölényes ügy több ország piacát érinti, célszerű Brüsszelbe vinni. Persze ilyenkor is bejelentkezhetünk, hogy az ügy érdekel minket, szeretnénk részt venni a vizsgálatban. A Mol–OMV fúziót viszont elvették tőlünk, amit – megmondom őszintén – nem is bántunk. Budapest ugyanis gyanúsítható volt azzal, hogy politikai okokból meg akarja védeni a Mol függetlenségét.

Mi változott még az EU-csatlakozás után?

A minap hozott szabályozás alapján, 2010 áprilisától lett informátori díj; egy cég alkalmazottja, de akár egy külső informátor is pénzt kaphat, ha bizonyítékot szállít arra vonatkozóan, hogy valakik kartelleznek. Elég jó a jogszabály szövege. Egyrészt, bünteti a rágalmozást, másrészt, az informátornak érdemi bizonyítékot kell hoznia a kar-

tellezésről. Nem számítunk arra, hogy túl sok ilyen ügy lesz, de biztosan lesz néhány. A törvényjavaslat egyik eleme – amely szerint a kartellben bűnösnek talált cég vezetőjét börtönbe lehetett volna csukni vagy eltiltani a vezetésétől – megbukott. Ezt a köztársasági elnök dobta vissza, mondván, túl erős a vélelem szerepe. Szerintünk ez nem teljesen igaz, mert ezekhez az aktusokhoz külön eljárások kellettek volna. De összességében azt mondhatom: eljött az érettség időszaka és kialakult egy ehhez méltó eszköztár. Az EU-val nagyon jó az együttműködésünk, a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezettel (OECD) hasonlóképpen, hiszen Argentínának, Izraelnek vagy Franciaországnak ugyanazok a versenyjogi problémái, mint nekünk. Talán kevésbé jelentős dolognak tűnik, pedig fontos: nagyon erős közgazdasági képzést indítottunk házon belül és nagyon széles közgazdaság-elméleti együttműködést folytatunk külső műhelyekkel, így a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletével (PSZÁF), az Energia Hivatallal, a Nemzeti Hírközlési Hatósággal.

Az elméletben tehát társak, de milyen a viszonyuk a gyakorlatban a PSZÁF-fal, az Energia Hivatallal, vagy a Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatósággal?

Nemcsak egyes ügyek esetében, hanem még a szabályozás kidolgozásában is együttműködünk velük. Általában könnyen megegyezünk. Igaz, másfél-két éve, a fogyasztóvédelem újraszabályozásakor volt némi kavargás, ami új munkamegosztást írt elő. Bizonyos dolgok, amelyeket korábban mi csináltunk, átkerültek a Fogyasztóvédelmi Hatósághoz, de a versenyt érintő kérdések nálunk maradtak. Hogy mi micsoda és hova tartozik, sokszor nem könnyű eldönteni. Előfordul, hogy ők dolgoznak egy ügyön, aztán rájönnek, hogy ezt inkább nekünk kellene csinálni. Vagy, mi passzolunk át nekik egy-egy esetet. De nem ez a jellemző, hanem az előzetes egyeztetés. Akárhová érkezik egy ügy, bekerül egy közös információs rendszerbe, és ha a címzettnek kétségei vannak, hogy egyáltalán hozzá tartozik-e, vagy egyszerűen akad rá más jelentkező, lehet hatóságot váltani. Ez az egyeztetés 5–10 nap alatt lezajlik. Én ugye a Versenypolitikai Irodát vezettem 8 évig, aztán 12 évig a Vizsgáló Szakértői Igazgatóságot. A 12 év alatt mindössze egyszer fordult elő, hogy a fogyasztóvédelemmel majdnem odáig jutottunk a civakodásban, hogy az Alkotmánybíróságnak kellett döntenie. Végül saját berkeinken belül megoldottuk ezt a hatásköri kérdést is.

„MAGYARORSZÁGON MA LEGINKÁBB A FEKETEGAZDASÁG ÉS A KORRUPCIÓ KORLÁTOZZA A VERSENYT, EZ VISZONT NEM A MI ASZTALUNK.”

Létezik-e olyan versenyt korlátozó magatartás, ami ellen képtelenek fellépni?

Hogyne. Magyarországon ma leginkább a feketegazdaság és a korrupció korlátozza a versenyt, ez viszont nem a mi asztalunk. Logikailag sem volna helyes, ha ebbe mi beavatkoznánk. Az ügyeket szakszerűen és szakosodva kell kezelni. Minden étterem konyhájában kell, hogy legyen például fehér- és fekete mosogató. Aki ezt megszorolja, az tisztességtelen előnnyel indul a versenyben, ez mégsem a mi asztalunk, hanem az ÁNTSZ-é. Mindenki

végezze a maga dolgát! Nekünk az olyan esetekkel kell foglalkoznunk, amelyekben az az alapföltevés, hogy csakis a szűk értelemben véve versennyel van baj, a többi terület jól működik. Most egyébként a politikának és a közéletnek van egy kapitalizmusellenes éle; ebben a GVH-nak nem szabad részt vennie. Ezek nagyon zavaros idők, jó, hogy most mentem nyugdíjba.

Legnagyobb sikerek? Legnagyobb kudarcok?

A saját és az egész vezetés sikereként értékelem, hogy egy tanulási folyamat végén hozzáértő és tekintélyes független intézmény jöhetett létre. Átléptünk egy küszöböt, a verseny tisztaságának fontossága mára nagyon is beleivódott a köztudatba. Az nagyon rossz lenne, ha a magyar vállalkozók és közemberek a jelenleginél védtelenebbek lennének a demagógiával szemben. Kezdetben még olyan panaszokkal kerestek meg, hogy valaki egyféle árucikket három különböző helyen, háromféle árban látott – tegyünk hát valamit. Innen jutottunk el a mostani szakaszba, ahol az emberek tekintélyes része már érti, hogy a verseny jó, és talán azt is, hogy mire. Persze, most is sok ismétlődő és néha értelmetlen ügyet görgetünk, a kedvencem az a panasz, hogy „már a kiárusítás első napján sem kapható a szórólapon meghirdetett termék”. Nagyon sok munkát fektettünk abba, hogy arra trenírozzuk az embereket, ne a könnyebbik végén ragadják meg a dolgokat. A gondolkodáshoz viszont megadtuk nekik a segítséget. Az is nagy munka volt, hogy elérjük, eredményeinket lássa a külvilág.

Kezdetben mi sok külföldi segítséget kaptunk, most azonban már mi segítünk másoknak. Részt veszünk az európai programokban, és működik nálunk egy regionális oktatási központ, amely a közép- és kelet-európai versenyhivatalokat szisztematikusan oktatja és támogatja. Részt veszünk például Moldávia vagy Ukrajna versenyhivatali szakembereinek felkészítésében. Nagy siker az is, hogy nincsenek ellenünk korrupciós vádak, nem fordultak elő alkalmatlansági botrányok. Persze, akadnak a cégektől olyan panaszok, hogy egy negyvenkilős kolléganőnk erőszakosan lépett fel náluk... De alapjában véve nincsenek bajok. Az emberek általában jól érzik itt magukat, jó a hangulat, sok a fiatal, igyekszünk normálisan bánni kisgyerekesekkel. Munkatársaink nagyon szépen helyt állnak, amikor külföldön dolgoznak. Az OECD-együttműködés keretében évenként egy emberünk Párizsban dolgozik.

Mi az, ami kevésbé sikerült?

A versenypártolás területének vegyes a mérlege. Itt is sok mindent sikerült elérni, számos rossz irányba tartó folyamatot sikerült a jogszabály-alkotásban lefékezni. De itt vannak kudarcok is: a villamosenergia-törvény, valamint az álságos piacnyitás, amely után úgy tűnik, mintha volna verseny, miközben abszolút nincs. Ez kudarc. Kudarc a kamarák ügye is. Funkciójuk a közös érdekérvényesítés, ugye? Erre találták ki őket. A kamarai vezetőket annak alapján választják ki a tagok, hogy a kedvükben járnak-e, jót tesznek-e nekik, vagyis sokszor annak alapján, hogy sikeresen korlátozzák a versenyt. Nem akarok senkit megsérteni, de e kamarák tekintélyes része rosszabb, mint annak idején a céhek voltak, mert ott a minőségvédelem is szerepelt a célok között... A közgondolkodásban – sajnos az elitet is beleértve – a verseny értékei nem eléggé elterjedtek.

Budapest, 2010. május

Dr. Boytha Györgyné – 1932. Budapest
Címzetes egyetemi docens
Pázmány Péter Katolikus Egyetem

A Gazdasági Versenyhivatal
elnökhelyettese
A Versenytanács elnöke
(1991–2000)

BOYTHA GYÖRGYNÉ

AZ EU-TAGSÁG MINŐSÉGI VÁLTOZÁST HOZOTT

A piacgazdaság megteremtésének egyik alapvető feltétele volt a versenyjogi szabályozás létrehozása és – egyéb deregulációs intézkedések mellett – a központi árszabályozás eltörlése.

Ezeket a szabályokat az első szabadon választott parlament fogadta el, viszonylag gyorsan, már 1990 novemberében. Rohammunka volt?

Hosszú előkészítés előzte meg az első versenyjogi szabályozás elfogadását és a Gazdasági Versenyhivatal megteremtését. Késő lett volna ezt a munkát csak a rendszerváltáskor elkezdni. A jogszabály előkészítése lényegileg már a nyolcvanas évek közepén elkezdődött, és ebben – azt gondolom – leginkább Vissi Ferencnek volt kulcsszerepe (Vissi a GVH első elnöke volt, korábban, 1989 és 1990 között az Országos Anyag- és Árhivatal vezetője, még korábban, 1984-től 1989-ig elnökhelyettese – a szerk.). Én akkoriban az Országos Árhivatal jogi főosztályát vezettem, leginkább az árszabályozással, és annak jogi környezetével foglalkoztunk. Azt hiszem, Vissi Ferenc az elsők között ismerte fel, hogy a szocialista keretek között folytatott gazdálkodás problémáit csak új, piacgazdasági keretek között, illetve ennek megfelelő szabályrendszerben lehet feloldani. Ez nem csak jogi kérdés volt, kellett ahhoz az a közgazdasági indíttatás, előretökélő gondolkodás, ami Vissit jellemezte. Ő ültette el bennünk azt a gondolatot, hogy a gazdaság megfelelő működéséhez, ésszerű rendjének kialakításához szükség van versenyre, hiszen ez jelenti a fejlődés lehetőségének alapját, biztosítja az ésszerű árszint kialakulását, ez jelenti a gazdaság valódi motorját is.

Erről lehetett beszélni a nyolcvanas évek közepén?

És nem is csak beszélgettünk erről. Bár természetesen a kezdetekkor – 1985–86-ban – még csak a gondolkodásban jelent meg az, hogy szükség lehet versenyre és versenyjogi szabályozásra. Viszonylag gyorsan arra a következtetésre jutottunk, hogy egyedül, pusztán a saját tapasztalatainkra, gondolatainkra támaszkodva nem leszünk képesek érdemi javaslatokat tenni, és megfelelően nagy lépésekkel haladni előre. Vissi Ferenc vezetésével létrehoztunk olyan két–három–négy fős csoportokat, amelyek az új feltételek megteremtésével kezdtek el foglalkozni. A legkülönbözőbb területekről kerestünk meg olyan embereket, akik hajlandóak voltak előre tekinteni és velünk együtt gondolkozni. Ők jellemzően és természetesen közgazdászok voltak, de néhány jogász is részt vett a munkában, így én magam is. Igyekeztünk olyan elméleti szakembereket is bevonni ebbe a munkába, akik – egyetemi oktatói, vagy kutatói tevékenységük révén – foglalkoztak ilyen kérdésekkel.

Így érkeztek hozzánk szakemberek a Közgazdaságtudományi Egyetemről, az ELTE Állam és Jogtudományi karáról, vagy éppen a Magyar Tudományos Akadémia Állam és Jogtudományi Intézetétől és a Közgazdaságtudományi Intézetétől, de a csoportok tagjai voltak olyan, a közigazgatás más területein dolgozó szakértők is, akik modern gondolkodásuk révén hajlandóak és készek voltak részt venni az új szabályozói környezet kialakításában. E csoportok összegyűjtötték a nemzetközi tapasztalatokat, áttekintették a nyugati országok szabályozását, gyakorlatát. Leginkább azt vizsgáltuk meg, milyenek a versenytörvények, mit tartalmaznak az Egyesült Államokban és Nyugat-Európában, és persze azt is, miként, milyen szervezeti formában, milyen gyakorlatot követve működ-

nek a versenyhivatalok, hogyan juttatják érvényre a jogszabályok előírásait, milyen döntéseket hoznak, miként indokolják azokat, mennyire végrehajthatók a határozataik és milyen szankciókat alkalmaznak.

Mit szolt ehhez az előkészítő munkához a politikai vezetés?

Mindig is távol voltam a politikától, szakmai tevékenységet végeztem az egész életem során. Akkoriban sem volt ez másként. A versenyjogi előkészítésben mi, a szakmai munkát végző csoportokban nem éreztünk politikai ellenállást, de támogatást sem. Vissi Ferenc teremtette meg azt a védőernyőt, amely mögé már nem igazán férkőzött be a politika. Ő nem csak a hivatalon belül, hanem azon kívül is, a legfelső gazdasági vezetésben is igyekezett mind többeket meggyőzni a munkánk jelentőségéről. Nem tudom hogyan, de mindehhez ő még szerzett is egy kis pénzt, abból finanszírozták a tanulmányutakat és az előkészítő munkát. Én azonban nem igazán foglalkoztam ezekkel a kérdésekkel. Nem is igazán érdekeltek. Leginkább szakmai környezetben mozogtam, és azt azért megerősíthetem: sokan úgy néztek ránk, mint borjú az új kapura, amikor szóba került, hogy mit is szeretnénk létrehozni.

„AZ A VITA, AMELY JOGÁSZOK ÉS KÖZGAZDÁSZOK KÖZÖTT NÉHA TAPASZTALHATÓ, VALÓJÁBAN INKÁBB A POLITIKAI SZÁNDÉKOK MEGJELENÉSÉNEK KÜLÖNFÉLE FORMÁI; AZ ÜTKÖZÉSI VONAL FŐLEG E TEKINTETBEN JELENTKEZIK.”

Mennyire voltak vitáik abban az időszakban? Hiszen másként tekint egy jogi problémára a közgazdász, és másként a jogász.

Nem igazán voltak feloldhatatlan ellentétek a két tudományos ágazat képviselői között. A szabályozás nagy kérdéseiben általában egyet tudtunk érteni, a jog képes követni a közgazdaságtan követelményeit. Vita a már meglévő szabályok alkalmazása, a végrehajtás során lehet – és nem is igazán a két diszciplína képviselői között. A gazdaságpolitika és a politika érdeke az, ami néhány esetben más jogértelmezést, döntést diktálna, mint ami magukból a szabályokból következik. A politika sok esetben igyekszik a maga érdekeit jogi vagy közgazdasági köntösbe bújtatva megjeleníteni. Nem csak a saját szakmám iránt érzett elkötelezettség mondatja velem, hogy ezeket az érdekeket, elvárásokat könnyebb közgazdasági érvrendszerbe ágyazni, hiszen a jog kötött és merev, a leírt szabályokat nem lehet olyan könnyen átértelmezni. Vagyis az a vita, amely jogászok és közgazdászok között néha tapasztalható, valójában inkább a politikai szándékok megjelenésének különféle formái; az ütközési vonal főleg e tekintetben jelentkezik. De éppen ezért alakult ki az a gyakorlat, hogy azt a szervezetet, amely a verseny-szabályok betartására, a verseny tisztaságára ügyel, a lehető legtávolabb igyekeznek tartani a kormányoktól, vagy, ha tetszik, a politikától.

Az egyértelmű volt, hogy mit kell tartalmaznia a magyar versenyjogi szabályozásnak?

A nemzetközi tapasztalatok összegyűjtése után világos képünk volt arról, hogy a versenyjog mivel foglalkozik, mi a szabályozás célja, módja, milyen eszközrendszert, működési modellt lehet használni. A tanulmányutak befejezése után elkezdtuk a hazai szabályozás előkészítését, amit – természetesen – egy hosszabb, hivatalon belüli és hivatalok közötti koordinálás, azaz úgynevezett „szabályos jogszabály-egyeztetési folyamat” követett. A nehézséget ez jelentette. Hiszen egy teljesen új gondolkodást kellett elfogadtatnunk a döntéshozókkal, a szakmai és a hivatali közvéleménnyel. Emlékszem, az akkori agrárminisztérium egyik vezető közgazdásza szinte az asztalt verve kiabálta, hogy „ameddig én itt leszek, a tovább-eladási ár hatósági meghatározása fennmarad, nem lesz itt versenyjog”. Teljes értetlenség fogadta az új szabályozást, amelyet még az akkori, borzalmasan bürokratikus, nagyon lassan, nehézkesen működő államigazgatási rendszeren kellett keresztülvinnünk. De hát tudja, hogy van ez, minél többet hall az ember egy véleményt, minél többet mondják, szajkózzák és mutatják meg az újdonság előnyeit, annál inkább válik elfogadottá, egyre szélesebb körben. Szépen lassan haladva, mindenkit folyamatosan győzködve és meggyőzve áttörhető a fal. Nem kis munka volt, de pár hónap elteltével egymás után érkeztek hozzánk az egyetértő vélemények, így aztán, amikor a jogszabály a kormány elé került, elfogadása előtt nem látszott igazi akadály. A jogszabály már az 1990-es első szabad parlamenti választás előtt elkészült. Ám olyan politikai döntés született, hogy az első versenytörvényt az új parlament fogadja majd el.

Ezt követően, 1991. január elsejével alakult meg a Gazdasági Versenyhivatal. Az Ön számára egyértelmű volt, hogy a pályafutását itt folytatja majd? Nem gondolkodott azon, hogy – élve a megnyíló lehetőségekkel – az államigazgatáson kívül keressen új kihívásokat?

Teljesen egyértelmű volt, hogy a GVH-ban folytatom. El sem tudtam volna képzelni másként. Hiszen akkor már évek óta azon dolgoztam, hogy megszülessen az első versenyjogi szabályozás, létrejöjjön a Versenyhivatal. Hogyan is folytathattam volna máshol, hogyan hagyhattam volna ott az egészséget?!

Emlékszik az első napra?

Nem éreztem, hogy más lenne 1990 szilvesztere. Január másodikán ugyanoda mentünk be dolgozni, hiszen a Gazdasági Versenyhivatal az Országos Anyag- és Árhivatal székhelyén alakult meg. Nem változott az irodám, a székem ugyanaz maradt. Mi már három–négy éve együtt éltünk az új szabályokkal, munkánk része volt az új gondolkodásmód meghonosítása. Minden cselekedetünk a korábbi Országos Anyag- és Árhivatal és a korábbi árszabályozás leépítésére, megszüntetésére irányult. Az összes korábbi árszabályozást egy tollvonással hatályon kívül helyeztük – meg is dicsérték minket ezért. Az egyértelmű siker érzete az első versenytörvény parlamenti elfogadásához kötődik, arra a napra nagyon pontosan emlékszem, pontosabban, mint arra, amikor már nem árhivatali, hanem versenyhivatali dolgozóként léptem be az épület kapuján.

Pedig az a nap, amikor megalakult a GVH, szintén a gazdasági rendszerváltás jelentős eseménye.

De az ember ezt nem így éli meg. Az egyik nap olyan volt, mint a másik. Hiszen mi akkor már a váltás előtt is azt hittük, szinte versenyhivatali módon működünk. Aztán persze kiderült, hogy a valódi versenyhivatali működés kicsit más, mint az árhivatali. Ám éppen azért nem vettük észre a változás jelentőségét, mert azzal voltunk elfoglalva, hogy ezt a nehéz és bonyolult átalakulást sikerrel menedzseljük. Együtt éltünk a folyamattal. A GVH

működését beindítani legalább olyan nehéz volt, ha nem nehezebb, mint az alapokat lerakni. A szabályozás ugyanis nem beszél vissza. Az ember leírja a paragrafusokat, beszélget róluk, néha vitatkozik és érvel, a végén pedig megszületik a jogszabály. Az azonban nehezebb, amikor élő emberekkel, a munkatársakkal, a gazdasági szereplőkkel kell elfogadtatni az új működési rendet, a változást. Mint minden újdonsággal szemben, egy új, jobb működéssel szemben is lehet ellenállás. Át kellett állítanunk az emberek gondolkodását, hiszen senki sem született versenytörvénnyel a zsebében.

A társadalom számára is meglepő lehetett, hogy a szabályozott, hatósági árak eltűnnek.

Társadalmi szinten nem volt ez annyira megdöbbentő. Az embereket általában nem igazán érdekli, hogy a termék ára miként, milyen számítások, közgazdasági modellek és jogszabályok eredményeként alakul ki. Számukra az érdekes, mennyibe kerül a kenyér. Így aztán a társadalomban legfeljebb akkor és ott kelthetett meglepetést az árszabályozás felszámolása, amikor és ahol az árak emelkedni kezdtek. A változást leginkább a közigazgatásban és az árképzéssel foglalkozó szakmai közegben érzékelték, az ellenállást is itt lehetett tapasztalni az új gyakorlattal szemben. Teljesen megváltozott az árképzés módszere és gyakorlata. Volt, ahol könnyen ment a piaci árki alakítás mechanizmusának elsajátítása, de bizony akadt, akinek ez nagyobb problémát okozott. Korábban megvoltak a szabályok és a sémák, a központi utasítások, képletek, amelyeket csak alkalmazni kellett. Az más felelősség, amikor azt mondják: tessék, számold ki, határozd meg, hogy neked milyen áron éri meg értékesíteni a termékedet, nézz körül a piacon, hogy ezt meg tudod-e tenni, vagyis, gazdálkodj önállóan, termelj nyereséget. Az ár meghatározása így jóval nehezebb, de persze ez is elsajátítható – és amint az élet megmutatta, végül sikerült megtanulniuk a magyaroknak a piaci működés törvényszerűségeit.

Mivel kellett foglalkozniuk a kezdeti időkben?

A korábbi árhivatali tevékenység teljesen megváltozott. A GVH számára is fontos az árképzés, árérvényesítés vizsgálata, ám ez tevékenységének egy részét jelenti csupán. Megjelentek a fogyasztói igények a megtévesztésükkel szembeni védelem iránt, lassan jöttek a fúzió engedélyezése iránti kérelmek, és a kisebb piaci szereplők védelmet kértek a nagyobbakkal szemben. Így aztán természetes volt, hogy az új szervezet dolgozóinak csak kisebb részét adták azok, akik az Árhivatalból érkeztek. A munkatársak nagyobb hányada általános közgazdasági ismeretekkel vagy jogi tudással felvértezett új ember volt. Olyanok, akiket nem kötött a múlt, könnyebben tudtak alkalmazkodni az új körülményekhez, a megváltozott szabályokhoz és gondolkodásmódhoz.

Fiatalokat kerestek?

Folyamatosan. Később ennek különös jelentősége is volt, hiszen a fiatal közgazdászok és jogászok már modernebb képzést kaptak, nem kellett megszabadulniuk a korábbi szocialista gondolkodásmódtól, az egyetemen elsajátították az új szabályokat, megismerték a kereteket. Így rögtön munkába tudtak állni.

Milyen ügyekkel fordultak öönhöz?

Az emberek sokáig nem tudták, mire való valójában a GVH, mi van a versenytörvényben. Az első időkben leginkább a fogyasztók megtévesztésével kapcsolatos ügyekkel találkoztunk, úgy látszott, leginkább erre érzékeny a társadalom. Személyes érdekeltségi körbe tartozó témák kerültek terítékre. Egyrészt, a megtévesztő reklámok,

az akciós árukészletek kérdése, vagy éppenséggel a fogyást ígérő, ám hatástalan tabletták ügye. Másrészt, amikor két egymással haragban, perben, vagy éppen versenyben álló fél közül az egyik panaszolta be a másikat. A valódi, versenyt védő ügyekkel csak később, fél–egy év elteltével fordultak a GVH-hoz. Talán a piaci szereplők ekkorra tanulták meg a versenytörvény logikáját, és tudták azt alkalmazni a mindennapi gyakorlatban. Hiszen ez a jogszabály nem személyes érdeksérelmek orvoslására született, hanem a konkrét eseteken túlmutató ügyek kezelésére, és az egész gazdaság, de minimum egy ágazat működésére hatással lehet. Meg kellett például tanulni, mit is jelent valójában az, ha valaki visszaél az erőfölényével, amihez meg kellett ismerni, mit is jelent maga az erőfölény fogalma. Időbe került ennek a megértetése, megismertetése a társadalommal vagy a piaci szereplőkkel. Az ugyanis önmagában nem versenyjogi kérdés, ha egy vállalat nem akar szerződést kötni egy nála kisebb társasággal, vagy magas áron kívánja értékesíteni szolgáltatását vagy termékét. Ez a GVH számára akkor lehet ügy, ha az adott nagyvállalat valóban erőfölényes helyzetben van, és az általa tanúsított magatartás visszaélésszerűnek minősül. A valódi erőfölényes helyzetekben biztosan lehet dolga a GVH-nak, hiszen elképzelhető ugyan, hogy csak egyetlen vállalkozás tett panaszt, ám ez a helyzet – épp az erőfölény ténye miatt – több társaságot, akár egy egész ágazatot is érinthet.

„A VERSENYTÖRVÉNY NEM TUD VERSENYT CSINÁLNI. A VERSENY KIALAKULÁSA ELSŐSORBAN A GAZDASÁGPOLITIKÁTÓL, MÁSODSORBAN AZ ÁLTALÁNOS GAZDASÁGI SZABÁLYOZÓRENDSZERTŐL FÜGG.”

Mikor gondolta, érezte azt, hogy látszik az átalakulás hatása, és kialakult a valódi verseny?

A versenytörvény nem tud versenyt csinálni. A verseny kialakulása elsősorban a gazdaságpolitikától, másodsorban az általános gazdasági szabályozórendszerrel függ, amelynek része ugyan a versenyjogi szabályozás is, de annak nem egyetlen – és a verseny kialakulása szempontjából talán nem is a legfontosabb – eleme. A versenytörvény arra tud vigyázni, hogy az egyébként meglévő és működő verseny tiszta és szabad legyen. A visszaélésszerű, a kifogásolható, a rendszeridegen működéseket tudja megelőzni, megakadályozni, vagy szankcionálni és a felelősséget megállapítani. Vagyis, nem a versenytörvény hatására alakult ki a verseny, azt más tényezők befolyásolták. Természetesen a GVH tevékenységében is látszott, hogy mikorra alakult ki éles, valódi piaci verseny. Ez leginkább a multinacionális, külföldi tulajdonú vállalatok magyarországi megjelenéséhez köthető. E társaságok megjelenése eleve komoly versenyt teremtett, hiszen sok esetben konkurenciát jelentettek az itt működő cégeknek. Másrészt, a külföldi tulajdonú cégek olyan versenypiaci mentalitást hoztak magukkal, amelyben sokkal inkább a vásárló, a vevő volt a kulcsszereplő, mint bármely központi irányító hatóság. A versenypiaci kultúra egyszerűen ráragadt az emberekre. A Versenyhivatalban csak a működésünk második–harmadik évétől kezdve jelentkeztek azok a komoly konfliktusok, amelyeket a versenytörvény eszközeivel kellett kezelni.

Ez volt a nagy váltás a GVH életében?

Ez is hozott újdonságokat, hiszen bizonyos idő elteltével, a külföldi cégek működési mechanizmusának következtében ekkor jelentek meg azok a professzionális szakértők, jogi tanácsadók, akik már valóban értették, tudták, miről is szól valójában a versenytörvény, hogyan kell alkalmazni annak előírásait. A hivatal életében a nagy újrást azonban mégis Magyarország európai uniós tagsága hozta. Ez minőségi változást hozott a Versenyhivatal gyakorlatában, a határozatok akkor kezdtek hasonlítani a közösség döntéseire, mind indoklásukban, mind pedig szempontrendszerükben. A kezdeti időszakban száraz, a ténymegállapításra és a határozatra szorítókozó döntéseket tett közzé a GVH. Az uniós jogalkalmazással közelebbi kapcsolatba kerülve azonban elkezdtuk átvenni azt a gyakorlatot, amelyben a közgazdasági környezetbe beágyazott, nagyon részletesen megindokolt határozatok születtek. Így míg korábbi határozatok mellett négy-öt oldalas indoklások szerepeltek, addig a későbbiekben már sokszor 20–30, de akár 50 oldalas, önmagukban piaci tanulmányként is értékelhető indoklásokat adott ki a GVH.

Mennyire gondolja naivnak a korábbi gyakorlatot? Követtek el olyan hibákat, amelyek – mondjuk – a tapasztalatlanságból adódtak?

A döntéseinkben nem látok ilyen hibát. A kezdeti időszakban problémaként jelentkezett, hogy a határozatok közgazdasági beágyazottsága milyen mértékű legyen. Ennek is volt oka. A GVH a közigazgatás egyik speciális intézménye. A közigazgatás rendszerében működik, közigazgatási határozatokat hoz. De működésében a bírósági gyakorlathoz hasonlít, a belső működési rendje is inkább ezt tükrözi; erre a hivatal függetlenségének, pártatlanságának a garanciája miatt van szükség. Mindez azonban azt is jelente, hogy a közigazgatási gondolkodás és gyakorlat mellett a Versenyhivatalban meg kell jelennie egyfajta bírói gondolkodásmódnak. A száraz tények, adatok és az ebből levont következtetések mellett a bírói mérlegelésnek is teret kell adni. Ez utóbbi úgy jelenhet meg, ha az indoklás kiterjed a döntés gazdasági indokoltására, közgazdasági összefüggéseinek leírására, a versenyviszonyok vizsgálatára is. Szélesebb körű, ha tetszik, színesebb, elemzőbb megközelítésre is szükség van tehát, ami egy fejlődési folyamat eredményeként lehetett a versenyhivatali gyakorlat része.

A gazdaság átalakulásával a versenyjog is átalakult. Mennyiben sikerült megőrizni azt az előrelátást, ami az első versenytörvény megalkotásakor jellemezte a munkát?

A jog inkább követi a változásokat, mintsem meghatározná azokat, bár kétségtelenül van előremutató szerepe is. A versenyjog változásait azonban leginkább az uniós jogharmonizációs feladatok határozták meg – már a kilencvenes évek közepétől, Magyarország társult tagságától kezdve. Új szabályozási terület esetében már a kezdetektől igyekeztünk követni az európai mintákat, uniós taggá válásunk után pedig kifejezetten szorosan igazodott a magyar szabályozás és joggyakorlat a közösségihez. Ma már a GVH folyamatosan figyelemmel kíséri az Európai Bizottság szabályalkotását, az Európai Bíróság gyakorlatát. Ahogyan változik a közösségi jog, úgy módosul a magyar jog is. De figyel a GVH az amerikai joggyakorlatra is.

GVH-s munkája során önt milyen ügyek foglalkoztatták a leginkább?

A kezdeti időkben leginkább a GVH harmonikus működésével és a versenyjog elfogadtatásával voltam elfoglalva. Az érdekelt, miként lehet ezt az új szabályozást úgy elfogadtatni, hogy az a mindennapi működés részévé

váljon, hogy az emberek megértsék, mire szolgál a szabályozás, a hivatal, és – ha szükséges – igénybe is vegyék azt a védelmet, amelyet ez az intézmény garantál. Persze mindezt törvényes és ésszerű keretek között kellett tartani. Rendkívüli jelentőséggel bírt annak a szerepnek a meghatározása, amelyet a GVH mindmáig betölt: a bíróságokhoz hasonlító, független, tisztességes, becsületes, a körülményekhez képest objektíven mérlegelő, szuverén intézmény. Az számomra elképzelhetetlen volt, hogy a Versenyhivatalt valamilyen konkrét, a verseny törvényben nem megjelenő érdek kiszolgálására használják fel. Például: a hivatalnak csak akkor szabad eljárást folytatni erőfölénnyel való visszaélés miatt, amikor valóban van erőfölény, és emiatt valós érdeksérelem keletkezik. Vagy: nem szabad szélsőséges határokig elmenni a versenykorlátozó megállapodások vizsgálata során. Az úgynevezett kizárólagossági kikötés például első ránézésre sértheti a verseny törvény előírásait, hiszen a felek abban állapodnak meg, hogy valakit vagy valamit kizárnak a versenyből. A vizsgálatnak azonban abból kell kiindulnia, hogy a megállapodás egésze versenykorlátozó-e vagy sem. Ha a megállapodás maga nem minősül versenykorlátozónak vagy versenyt kizárónak, akkor az abban lévő valamely kizárólagossági kikötés önmagában nem kifogásolható.

Ez az, amikor félreértelmezik a versenytörvényt?

A versenytörvénynek megvan a maga logikája, és e szerint, ennek mentén kell haladni annak megállapításakor, hogy egy adott ügylet sérti-e a tiszta versenyt, vagy sem. Ez az elsődleges szempont. Egyetlen példát mondanék. A kilencvenes évek közepén számos érdekképviseleti szövetség került összeütközésbe a hivatallal, mert a szakmai szövetségek ajánlást adtak a tagjaik számára arról, milyen árakon dolgozzanak, illetve meghatározták a számukra, hogy hol és milyen mértékben tehetnek közzé hirdetések, reklámokat. Időnként ezeket az elmarasztaló határozatokat én túlzottnak gondoltam. A közigazdászok azonban bebizonyították, hogy a szakmai szövetségek által a tagok részére adott ajánlások a gyakorlatban kötelezővé válnak – ezért korlátozzák a versenyt. Így születtek meg az ajánlási gyakorlatot megszüntető elmarasztaló határozatok. A versenyjog alkalmazásának mindig volt egy olyan központi eleme, amelynek értelmezése körül vita volt a jogászok és a közigazdászok között: hogy tudniillik mi minősül a verseny valódi korlátozásának. Ez a szakmai vita azonban, azt hiszem, hozzájárult ahhoz, hogy a törvényeknek megfelelő, de a gazdasági fejlődési üteméhez igazodó határozatok születessenek.

Mennyire értett egyet azzal, hogy a GVH fogyasztóvédelmi szerepet is ellásson?

A fogyasztó védelmének ügye több szervezethez tartozott, a Fogyasztóvédelmi Hivatal és a GVH mellett a pénzügyi vagy a hírközlési felügyelet is foglalkozott ezekkel a kérdésekkel. Értelemszerűen merült fel a kérdés, hogy ez az igen sajátos kérdés – a fogyasztó megtévesztése – valójában versenyjogi védelmet igényel-e. E tekintetben mindig is sajátos véleményt képviseltem. Szívesen vettem volna, ha e tekintetben a versenyjog klasszikusabb értelmezését vesszük át, és a hivatal csak a verseny szabadságának kérdésére koncentrálna. Természetesen el tudom fogadni, hogy más logika mentén gondolkodva mások úgy gondolták, a fogyasztó megtévesztése valamilyen formában korlátozza a versenyt, és ezért ennek a hivatal hatáskörébe kell tartoznia. Az pedig már e szemlélet következménye, hogy az utóbbi időben – mivel az Európai Unióban is mind fontosabbá válik a fogyasztó védelme – a GVH tevékenységében nagyobb hangsúlyt kap ez a terület.

Mennyire lehet a jövőben a hivatalnak olyan funkciója, hogy eligazítson, utat mutasson a jövőre nézve? Néhány gazdasági szereplő el is várna a hivattól, hogy ezt a jogértelmező, iránymutató szerepét erősítse.

Előzetes normakontrollra aligha vállalkozhat egy versenyjogi hatóság, nem hiszem, hogy szerződéseket vagy reklámokat kellene előzetesen vizsgálnia a szerint, megfelelnek-e a követelményeknek. A jogszabályok betartása a piaci szereplők felelőssége, ezt nem háríthatják át egyetlen hatóságra sem. A hivatal nem adhat előzetes felmentést a későbbi eljárás alól, azért sem, mert előre nem tudja megvizsgálni a piaci körülményeket, azt, hogy egy lépés, szerződés vagy eljárás miként befolyásolja a versenyt. Azt azonban fontosnak tartom, hogy a GVH tevékenységéből, határozataiból és annak indoklásából a piaci szereplők képesek legyenek levonni bizonyos következtetéseket, így ezek egyfajta útmutatót adjanak a jövőre nézve. E tekintetben, azt gondolom, nem érheti kifogás a GVH tevékenységét. Talán egyet lehetne még tenni: azokat a következtetéseket, elvi megállapításokat, amelyek a határozatokból és azok indoklásából következnek, érdemes volna közkincsé tenni. Fontos volna, hogy a hasonló ügyek határozatainak tanulságai alapján a GVH általános következtetéseket vonjon le, elvi megállapításokat tegyen, amelyekből a piac szereplői megtudnák, mi az, amit nem szabad tenni, és mi az, ami megengedett. Ezek a szempontok a konkrét esetek indoklásában ugyan szerepelnek, de elvesznek a hosszú szövegben. A vállalatok sokkal könnyebben alkalmaznák a jogszabályokat, ha rövid, néhány pontos útmutatót kapnának, amelyhez aztán képesek igazodni.

48

**„A VÁLLALATOK SOKKAL KÖNNYEBBEN ALKALMAZNÁK
A JOGSZABÁLYOKAT, HA RÖVID,
NÉHÁNY PONTOS ÚTMUTATÓT KAPNÁNAK,
AMELYHEZ AZTÁN KÉPESEK IGAZODNI.”**

Majdnem tíz évvel ezelőtt, tíz éves versenytanácsi elnökség után gyakorlati szakemberből inkább az elmélettel foglalkozó egyetemi oktató lett. Hogyan élte meg a váltást?

Az embernek szembe kell néznie azzal, hogy az idő múlása korlátokat jelent a számára, és egyébként is: át kell adni a helyet a fiatalabbaknak. Azt gondoltam, hogy az sem túl nagy baj, ha nem csak a helyemet, hanem a tudásomat is megpróbálom átadni. A Pázmány Péter Katolikus Egyetemen már korábban is folytattam oktatói tevékenységet, így kézenfekvő volt, hogy ide jöjjen dolgozni. Nem szakadtam el a GVH-tól, hiszen azért az egyetemen is a versenyjogi területtel foglalkozom, a kapcsolat a hivatallal is megmaradt. A GVH nekem kicsit olyan, mintha a gyermekem volna. Jelen voltam a születésénél, nagyon sok örömem telt az ott töltött időben. Kedves kollegákra, jó barátokra emlékszem.

Budapest, 2010. június

Dr. Tóth Tihamér – 1971. Zalaegerszeg
egyetemi docens, kutatási dékánhelyettes
Pázmány Péter Katolikus Egyetem JÁK
továbbá Réczicza White&Case
ügyvédi iroda tanácsadója

A Gazdasági Versenyhivatal
elnökhelyettese
A Versenytanács elnöke
(2003–2009)

TÓTH TIHAMÉR

KIALAKULT A HIVATALRÓL EGY KÉP, MISZERINT MEGVESZTEGETHETETLEN

Ön volt a legfiatalabb vezető a Gazdasági Versenyhivatalban, a Versenytanács legfiatalabb elnöke. Már hátulgombolós korában elhatározta, hogy versenyjoggal foglalkozik?

Köztudottan utálok beszélni magamról, de annyit elárulok, nem így volt. Az első munkahelyemen, az Európai Ügyek Hivatalában láttam először komolyabb formában versenyjogot. Ez a hivatal annak idején az EU-integráció gazdasági és diplomáciai részét menedzselte, Juhász Endre vezette. Az én első főnököm Hargita Árpádné, Ágnes asszony volt, tőle és Gordos Árpádtól, majd Dienes-Oehm Egontól is nagyon sokat tanultam. A munka felosztásakor hozzám került a dömpingjog, a piacvédelem és a versenyjog.

Rástartolt ezekre a területekre vagy véletlenül kapta őket?

Teljesen véletlenül, már ha egyáltalán léteznek véletlenek. Később aztán megtetszett a terület, és nagyon szimpátiikus volt számomra a Versenyhivatal, ezen belül is a nemzetközi kapcsolatokkal foglalkozó kollégák. Az ő főnökük Sára József volt akkoriban és maradt is – nagy ritkaság, hogy valaki ilyen hosszú ideig üljön ugyanazon irodavezetői székben. Neki ugyancsak nagy szerepe volt abban, hogy megszerettem a versenyjogot, illetve abban, hogy a GVH-hoz kerültem. Gazdasági diplomataként kezdtem dolgozni, a Szegedi Egyetemtől pedig felkérést kaptam arra, hogy indítsak náluk egy versenyjogi kurzust. Ez a kilencvenes évek közepén volt, ha jól tudom, ez volt az ország első versenyjogi képzése. Majdhogynem együtt tanultam a diákokkal. Aztán írtam egy talán elég jól használható tankönyvet a témáról. Na, hát így kezdődött a versenyjogi szerelem.

És hogy került végül a Külügyből a GVH-hoz?

Egy ízben – amikor ez a munkaterület már megfertőzött – a GVH-ban jártam egy konzultáción, és Vissi Ferenc, az akkori elnök nekem szegezte a kérdést, nem jönnék-e el hozzájuk dogni. A GVH akkoriban kezdte a fiatalítást, nagyon megtisztelő volt a kérés, én pedig két-három hónap gondolkodás után igent mondtam. Nehéz szívvel hagytam ott a kollégáimat, az akkor már a Külügyben működő Európai Ügyek Hivatalát, az egy nagyon jó társaság volt.

Mi volt az ok, ami miatt végül igent mondott Vissi Ferencnek?

Az Európai Ügyek Hivatalánál sok mindennel kellett foglalkozni felületesen, s úgy éreztem, a szakmai fejlődésem szempontjából jobb, ha egy területtel foglalkozom alaposabban. Addigra ismertem már jó néhány versenyhivatalos kollégát, köztük Boytha Györgynét, Enikőt, a Versenytanács (VT) akkori elnökét, aki korábban elvállalta a szegedi egyetemi tankönyvem lektorálását is.

Ez az egy terület a versenyjog lett vagy még ennek is egy szűkebb területe?

Hát, ezt már veszélyes dolog lenne tovább szűkíteni, a szakosodásnak is megvannak a határai. Sőt, inkább arra törekedtem, hogy a magyar verseny törvényénél szélesebben fogjam meg a versenypolitikai témát. Az európai ver-

senyjog magában foglalja az állami támogatások, állami monopóliumok szabályozását is. Én ezzel az úgynevezett állami versenyjoggal is foglalkozni akartam, a PhD dolgozatomat is ebből a témából írtam és védtem meg. A versenyjog azért is tetszett mindig, mert nagyon sok jogterülettel függ össze, határos nemcsak a társasági joggal vagy az alkotmányjoggal, hanem minden fontos jogterülettel: a büntetőjoggal (hiszen a kartellezők akár börtönbe is juthatnak), a polgári joggal (például a versenyjogi kártérítések kapcsán), de a közigazgatási joggal is. Aki megérti a versenyjog működését, az sok más kapcsolódó jogterület működését is könnyebben megérti.

A Versenytanács a GVH elitcsapata. Hogy válogatták be ide?

Nem mondhatnám, hogy végigjártam a számléírást. A Nemzetközi Irodára kerültem először, ahol nagyjából hasonló volt a munkaköröm, mint az Európai Ügyek Hivatalánál (nemzetközi diplomácia, európai kapcsolatok, csatlakozási tárgyalások). Sok belső képzésen részt vettem, illetve próbáltam kezdeményezően is föllépni, hogy a kollégák, mire belépünk az EU-ba, tisztában legyenek az európai szabályozással. Előadásokat tartottunk, folyóiratokat és könyveket adtunk ki, konferenciákat szerveztünk. Annak idején még pótléket is adtak annak, aki európai ügyekkel foglalkozott, európai jogeseteket ismertetett. Ez sok évig nagyon jó pénz volt a fiatal pályakezdők számára. Aztán Boytha Györgynétől Berke Barna vette át a Versenytanács vezetését. Hargita Árpád kollégámmal egyetemben ekkor kerültem a VT-hez tanácsadónak, de ez nem tartott soká, mindössze néhány hónapig. A hivatal vezetése ugyanis úgy döntött, hogy a VT-nek meg kell újulnia, és meg is kell fiatalodnia. Átalakultak a törvényi keretek is (bevezették a határozott időre szóló kinevezést, illetve azt, hogy a tagokat ugyanúgy lépcsőzetesen nevezik ki, mint az Alkotmánybíróságnál). Ez óriási kihívás volt, főleg úgy, hogy a VT többi tagja nálam jóval tapasztaltabb volt. Ennek megfelelő komolysággal is igyekeztem kezelni a dolgokat, nem volt nagyon be tanulási lehetőség, viszont rögtön nagyon rázós ügyeink lettek.

Melyek voltak ezek?

A részletekre kevéssé emlékszem, de ott volt a Hejőcsabai Cementművek ügye, egy fúziós eset, amelyben azt boncolgatta a GVH, hogy valamikor réges-régen történt-e valamiféle engedélyköteles, de nem engedélyezett összefonódás a két vállalat között. A cementipar eleve egy kényes iparág, az is nagy kérdés volt, hogy egy fúziót vissza lehet-e egyáltalán csinálni. Még Berke Barna volt a VT elnöke, amikor talált a testület megengedő döntésében egy jogi hibát és visszadobta az ügyet. Egy új összetételű tanács, aminek már én is tagja voltam, tárgyalta újra az ügyet, s ha jól emlékszem, Bodócsi András vezetésével úgy döntött, hogy a jogbiztonság igénye miatt már nincs mit tenni.

Aztán a Versenytanács elnöke lett, mindössze 32 évesen. Hogy került ilyen fiatalon erre a posztra?

Nem gondolom magamról, hogy nagyon törtető lettem volna, mindenesetre Berke Barna lemondását követően, két évi versenytagsággal a hátam mögött, bizalmat kaptam Nagy Zoltán elnök úrtól, hogy mint az európai versenyjogot úgy nagyjából ismerő szakember, átvegyem az elnökséget. Én voltam akkoriban a legfiatalabb közigazgatási államtitkár szintű tisztviselő. Emlékszem, hogy mielőtt igent mondtam volna a felkérésre, körbejártam a versenytanács tag kollegákat, hogy bevállalnak-e engem „főnöküknek”, szerencsére senki sem fúrt meg.

Hogyan irányítja a Versenytanács munkáját az elnök? Keményen vezérel, vagy inkább csak megadja a szót, kiszignálja az ügyeket, fogadásokon díszeleg?

Nem annyira kemény és konfrontációs a feladat. Én inkább szervezői, a hivatalon belül összhangot biztosító szerepkört láttam benne, és azt hiszem, ennek sikerült is eleget tenni. Igen, a vizsgálóktól érkező aktákat, egyéb feladatokat ki kellett szignálni, ami messze nem automatikus munka, tudni kell, ki mire képes, kinek mi az erőssége. Hivatali időm alatt egyszer vagy kétszer fordult csak elő, hogy valaki újraszignálást kért, bejelentve az elfogultságát, ebből nem volt sok konfliktus. A Versenytanács sokáig hét taggal működött, most a Versenytanácsnak öt tagja van, plusz egy kinevezése folyamatban. De a VT nem testületként működik, az elnök hármas-ötös tanácsokat jelöl ki, a nagyobb, bonyolultabb ügyekre több embert. Elnökként igyekeztem egyébként magukkal az ügyekkel is foglalkozni, nem akartam ugyanis elszakadni a terepmunkától.

**„AZ AUTÓPÁLYA-KARTELL TAGJAINÁL ÁTLÉPTÜK
A KORÁBBAN ELKÉPZELHETETLENNEK SZÁMÍTÓ
EGYMILLIÁRDOS HATÁRT,
MAJD MÉG EZT IS FELÜLMÚLÓ BÍRSÁGOKAT SZABTUNK KI.”**

Volt-e olyan VT-döntés, amely kifejezetten önön múltott?

Ilyet nem szeretnék kiemelni, a VT kitűnő kollegiális testületként működött. Persze előfordult, hogy valamiben a katalizátor szerepét vittem. Például abban a váltásban, hogy míg korábban a VT nevenségesen alacsony bírságokat szabott ki, mi, egy összhivatali helyzetfelmérést követően, erőteljesen meglöktük a bírságokat. A kilencvenes évek végén viszonylag komoly cégek, például a Matáv, komoly erőfőlénnyel való visszaélési ügyekben 5–10 milliárd forinttal megúszták. Az autópálya-kartell tagjainál átléptük a korábban elképzeltetlennek számító egymilliárdos határt, majd még ezt is felülmúló bírságokat szabtuk ki.

Melyek voltak a legizgalmasabb ügyek?

A legnagyobbak – akár a bírságok, akár a jogi szépség, vagy a visszhang tekintetében – a kartellügyek voltak. Ezek leginkább közbeszerzési, az építőiparhoz vagy az információs-technológiai (IT) szektorhoz kapcsolódó ügyek voltak. Három évvel az autópálya-kartell után mérföldkőnek számított egy, az egyetemi számítástechnikai beruházásokkal kapcsolatos kartellügy. Az informatika ugyanis nehezebben fölfogható dolog, mint az építőipar, ezt több hétig kellett tanulnunk, mire kellőképpen megértettük, ráadásul nem is klasszikus kartellügyről volt szó. A legutóbbi időkből – ezeket inkább nehéz, mint szép ügynek mondanám – a bankok egyoldalú szerződésmódosításainak vizsgálatát említeném. A Versenyhivatal itt be is avatkozott, meg nem is. Nem mondta ugyanis ki, hogy a gazdasági erőfőlénnyel való visszaélésként jogsértő, ha a bank egyoldalúan, visszamenőleges hatállyal módosítja az ügyfelével korábban megkötött hitelszerződés lényeges elemeit. Konkrétan arról van szó, hogy a szerző-

désből való idő előtti kiszállás – magyarán az előtörlesztés – díja korábban nulla forint volt, aztán a bankok az egyoldalú szerződés-módosításokkal tekintélyes summákat kezdtek fölszámolni ugyanezért, így próbálván benn tartani a szerződésben a fogyasztókat. Ezt kizsákmányolásként is fel lehetett fogni, akként, hogy önkényesen elveszik az emberektől a pénzt, hogy megtömjék a saját zsebüket. De fel lehetett fogni a versenyt korlátozó aktusként is, hiszen akit ilyen módon hosszú távra odaragaszt magához a bankja, az nem vagy csak sokkal nehezebben mehet át más bankhoz.

Ez inkább polgári jogi ügynek tűnik nekem első pillantásra, amelyben a bíróság kimondhatná, hogy a szerződések utólagos egyoldalú módosítása törvénytelen, következésképpen érvénytelen. Nem ilyen egyszerű ez?

A vicc az, hogy a szerződés módosítására az akkori – azóta már megváltoztatott – törvények szerint valóban lehetőségük volt a bankoknak. Nyugat-Európában sokan csodálkoztak is az ügyön, és kérdezték, „nálatok ezt megengedhetik maguknak a bankok?”, „nálatok tényleg jogállamiság és piacgazdaság van, ha ezt egy piaci szereplő meg meri csinálni az ügyfeleivel?”. Itt hiánypótló szerepet töltött be a hivatal, a közérdeket jól szolgálva. A bankokkal végül sikerült elfogadtatnunk, hogy fel kell hagyniuk ezzel a gyakorlattal. A döntésünkben megírtuk, hogy nem sértettek törvényt, de azt is, hogy be kell látniuk, hátrányt okoztak a versenynek és a fogyasztóknak. Kárpótlásul össze kellett állítaniuk egy intézkedéscsomagot, amely nagyjából abból állt, hogy vissza kell fizetniük az előtörlesztőktől lekasztott pénz egy részét, a bennmaradóknak a régi feltételek mellett biztosítanak kilépési lehetőséget, illetve, hogy javítanak a tájékoztatási politikájukon. Én konkrétan két OTP-s ügyben voltam érintett, egy jelzálogosban és egy fogyasztási hitelesben, de később több eljárásra is sor került, amelyek más bankokkal szemben hasonló eredményre jutottak.

Akadnak-e kudarcos ügyeik?

Szerencsére nem.

Olyanok, amelyekre visszatekintve most azt mondaná, másképp kellett volna dönteni?

Ilyen sem. Talán megemlíthetem, amit néhányan kudarcként fogtunk föl: nemrégiben a bíróságokon érezhető volt valamiféle elbizonytalanodás a bírságainkkal kapcsolatban. Az Ítéletábrla és a Fővárosi Bíróság több ügyben érthetetlen módon, érthetetlen indokokkal, ellentmondásos érvekkel jelentősen csökkentette az általunk kiszabott bírságok összegét. De az utóbbi évben a Legfelsőbb Bíróságon született ítéletek visszatették ezeknek az ügyeknek a többségét a rendes pályára, vagyis nekünk adtak igazat. A GVH ugyanis a kiszámíthatóság jegyében igyekezett egyszerű számítások alapján bírságotolni, és ez a klasszikus jogi műveltséggel rendelkező ítélőtáblai bíráknál, úgy tűnik, kiverte a biztosítékot. Meg is mondták: „nem szabad szorozni!”. Azért, mert két évig tartott egy jogsértés, nem szorozhatjuk be kettővel a bírság alapösszegét. A Legfelsőbb Bíróság ezt a döntést tavaly elmeszelte, és kimondta: a bírság kiszámításánál igenis szabad matematikai műveleteket alkalmazni, csak a hivatalnak meg kell indokolnia ezeket. A korábbi bírósági döntések, illetve az emiatti elbizonytalanodás eredményeképpen ugyanis az utóbbi másfél évben a VT határozatai a bírság mértékének indokolása esetében szüksévuak lettek. Néhány esetben csökkentek a bírságok, ha megnézem, a fogyasztók megtévesztésében visszaesőként szereplő cégek nem kaptak túlságosan jelentős büntetéseket. Korábban pedig az volt a szokás, hogy aki harmadszor követte el ugyanazt, arra háromszoros bírságot szabott ki a VT, aminek jelentős visszatartó ereje volt.

A VT a törvények betűje szerint, szinte automatikusan hozza határozatait vagy nagy mozgástérrel rendelkezik?

A jogalkotó eléggé megbízott a későbbi jogalkalmazóban, úgyhogy ezen a területen viszonylag nagy a mozgástér. A fokozott törvényhozói bizalom nagyobb terhet és nagyobb felelősséget rak a jogalkalmazó vállára. A tárgyalások hasonlóan zajlottak nálunk, mint a bíróságokon.

Mennyi az ügyek átlagos átfutása a VT-nél?

Sajnos hosszú. Ilyen szempontból az ügymenet némileg kudarcos, mert még ha végül jó döntés születik is, a késés rossz hatással van a jogbiztonságra. Mindegy, hogy a hiba a vizsgálóké vagy a VT-é, kifelé csak az számít, hogy a GVH lassan döntött, vagy legalábbis sok idő telt el a határozat kiadásáig. Ez probléma. Két évvel ezelőtt került sor a VT karcsúsítására, amikor az akkor lejárt mandátumú három VT-tag helyett csak kettőt javasolt kinevezésre a GVH elnöke. Azóta figyelhető meg, hogy jelentős a csúszás a határidőkben, hiszen kiesett egy ember munkaideje. A fogyasztók megtevesztésében egy komolyabb ügy elbírálása mondjuk fél év, a fúziók ügyében egy hónap, a kisebb ügyek gyorsabban mennek. De a hivatalnak gyorsabbnak kellene lennie. Akadt persze olyan ügy, amikor a hivatal gyorsan és határozottan cselekedett. Tavaly, amikor a kiskereskedelmi kamarák az Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium (FVM) támogatásával összefogtak, hogy előírják az üzletekbe kerülő magyar áruk arányát, gyorsan és határozottan cselekedtünk. Fellépésünk nyomán mindkét politikai oldal támadást indított ellenünk. De ma is van GVH, és semmi jel nem mutat arra, hogy az új kormány vakvágányra akarná küldeni a hivatalt.

**„EURÓPÁBAN ÉS MAGYARORSZÁGON IS EGYEDÜLÁLLÓ,
HOGY AZ ELNÖK EGYFAJTA VÉDŐERNYŐT BORÍT
A HIVATAL EGÉSZE FÖLÉ,
MIKÖZBEN NEM Ő A DÖNTÉSHOZÓ,
NEM Ő AZ ELJÁRÁSOKAT ELINDÍTÓ SZEMÉLY SEM.
KÜLSŐ VILLÁMHÁRÍTÓKÉNT FUNKCIONÁL.”**

Miért volt szükség a Versenytanács karcsúsítására?

Erről Nagy Zoltán elnök urat kellene megkérdezni, ez a diplomatikus válaszom. A hangoztatott ok a költséghatékonyság volt. Némileg céges szemlélet állhatott a döntés mögött, anélkül azonban, hogy a leterheltséget és a hatékonysági tartalékokat előzetesen számba vették volna.

Akarták-e akár politikusok, akár cégek befolyásolni a VT munkáját? S ha igen, sikerült-e visszaverni őket?

Ha ilyen komoly ügyben szabadna viccelni, azt mondanám, sajnos nem voltak a befolyásolásunkra irányuló kísérletek. Nagyon jó ilyen szempontból a hivatal szervezete. Nem az a jó szó rá, hogy példátlan, inkább példaeértékűnek nevezném: Európában és Magyarországon is egyedülálló, hogy az elnök egyfajta védőernyőt borít a hivatal egésze fölé, miközben nem ő a döntéshozó, nem ő az eljárásokat elindító személy sem. Külső villámhárítóként funkcionál.

„NAGYON NAGY ÉRTÉK A HIVATAL ÉLETÉBEN A FELSŐVEZETŐI STABILITÁS.”

Ettől még a VT névsora nyilvános, bármely cég kinézhet a telefonkönyvből például az ön számát és fölhívhatta azzal, hogy „Tóth úr, meghívnánk a Seychelles-szigetekre, ahol szívesen elmagaráznánk alaposabban is a mi álláspontunkat és azt, hol rejtezik az ügyben a közérdek”.

Soha nem kaptunk ilyen hívásokat és meghívásokat. Nem is tudom, mi lehet ennek az oka. A klasszikus miniszteriális felállásban, ahol egy ember dönt, könnyebb megvesztegetni az embereket, a VT-ben, mivelhogy a döntés kollektív, több szereplőt kellene elutaztatni Balira, ami drágítaná is a dolgot. Ennél alighanem még fontosabb, hogy valószínűleg kialakult a hivatalról egy kép, miszerint megvesztegethetetlen. Nagyon nagy érték a hivatal életében a felsővezetői stabilitás. A GVH-nak születése óta most szolgál a második elnöke, elnökhelyettesi szinten a harmadik ember van pozícióban, a VT-ben pedig a negyedik elnök dolgozik; mindez két évtized távlatában jót jelent. Aki ezekre a posztokra került, megítélésem szerint egytől egyig erkölcsileg feddhetetlen ember volt.

Megéri-e a GVH a rá költött pénzt?

Ha még elnökhelyettes volnék, biztosan elkezdenem számokkal alátámasztani a fogyasztói jólétnövekedést. Magánemberi véleményem viszont a legőszintébben az, hogy ezt nem lehet pontosan kiszámolni. Még akkor sem, ha sok európai országban, Angliában és Hollandiában például, de talán még Olaszországban is, készítenek efféle számításokat. Rengeteg a bizonytalansági tényező. Meg sem lehet becsülni, milyen károkat okozna a gazdaságban, ha a versenytörvény vagy az aktív versenyhivatal hiányában megtörténtek volna azok a csúnya versenykorlátozó lépések, amelyeknek így megálljt parancsoltunk. Ilyen számok alapján nem mernék abban dönteni, hogy a GVH létezzék-e vagy sem, vagy abban, hogy mekkora költségvetési támogatást kapjon. Más kérdés, hogy a hivatal minden lehetséges fórumon hűen beszámol arról, hogy mit tesz, és mit szándékozik tenni.

Miért távozott a hivaltól?

Nagyon egyszerű, lejárt a VT elnökeként a hatéves mandátumom.

Ami nem meghosszabbítható?

Előfordulhatott volna, hogy a GVH elnöke ismét engem jelöl erre a posztra, és akkor a miniszterelnököt, a köztársasági elnököt megjárva ismét én lehettem volna a VT elnöke. Inkább úgy mondanám, hogy a külső kényszer egybeesett egy belső érési folyamattal, úgy gondoltam, talán ideje volna valami mást is kipróbálni. Volt nagyon sok sikerélményem a GVH-nál, de volt néhány kudarcom is az utóbbi időkben. A VT elnöki posztja olyan pozíció – miként elődöm, Berke Barna sorsa is mutatta – amelyhez elengedhetetlen a GVH elnökének bizalma. Kudarcc volt számomra, hogy az említett hatékonysági kérdésben, illetve a VT létszámát érintő ügyben nem tudtam meggyőzni Nagy Zoltánt. Az elnök abban teljesen korrekt volt, hogy a konkrét ügyekbe soha nem kívánt beleszólni. Inkább közvetetten éreztem, hogy nő valamiféle elégedetlenség irántam. Lehet, hogy az én hibám is volt, hogy a VT házon belüli megítélését nem sikerült a korábbi magas szinten tartanom. Gondolom, hogy az új emberek biztosan jobban fogják majd ezt csinálni. És hál' Istennek fiatal vagyok, éreztem, hogy tudok még váltani.

Ön nézett új állást, vagy jól megbombázták ajánlatokkal?

Próbálkoztam egy európai bizottsági igazgatósági poszt megpályázásával, a legjobb háromba sikerült bejutnom. Ez nagyon komoly, talán a koromhoz, tapasztalatomhoz képest túl komoly megbízatás is lett volna, hál' Istennek nem is jött össze. Érdekes módon ebben a tenderben nem is hirdettek végül győztest. Elkezdtém mást nézegetni, idehaza. A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jogi Kara adta magát. Ez a hely úgymond piacvezető ezen a területen, itt van egyedül komoly nappalis képzés versenyjogból két szemeszteren át. És itt most sok kihívást jelent a Szilágyi Pál kollégámmal közösen működtetett Versenyjogi Kutatóközpont, ahol rendezvényeket és képzéseket szervezünk. Ráadásul úgy néz ki, júliustól a dékán-helyettesi pozíciót is sikerül a nyakamba zúdítaniuk, ami a tudományszervezés terén lesz nagy kihívás. Tanítok versenyjogi tárgyakat magyarul és angolul, közigazgatási jogi tárgyakba is besegítek, őszről indul egy új kurzusom közjogi fogyasztóvédelem címmel.

Csinálunk egy OTKA-kutatást a verseny magyarországi megítéléséről, vitasorozatot szervezünk „Versenyjogi darázsfészek” címmel. Az első megvizsgált darázsfészek a mezőgazdaság volt, megnéztük, szabad-e ott ugyanolyan versenyt támasztani, mint az iparban. A következő alkalommal a társadalmi érdekképviseletek és a kartelljog témát, a kamarák céhes berendezkedését vesszük majd górcső alá. És nem utolsó sorban megkeresett a Réczi-cza White & Case ügyvédi iroda, hogy nincs-e kedvem őket erősíteni. Volt kedvem, sok régi GVH-s dolgozik itt, az ottani munka számos lehetőséget ad a nemzetközi események követésére is. A versenyjogi és európai jogi csoportot erősítem, ez azon kevés irodákhoz tartozik, ahol létezik ilyen, nem kevés kollégának adva munkát. A feladatom, hogy versenyjogi téren egy erős középmezőnyben levő irodából a legjobbat alakítsuk ki. Jelenleg mindenféle ügyünk van, kartelltől kezdve reklámon keresztül erőfölényes és fúziós esetekig.

Átálltak a sötét oldalra?

Ezt szokták kérdezni, de nem érzem, hogy így volna, sőt, sok tekintetben hasonló munka folyik itt is, mint a GVH-nál. Az a feladatunk, hogy a cégeket hozzásegítsük ahhoz, hogy jogszerűen tegyék, amit üzletileg helyesnek tartanak. Terelgetjük őket ezen az úton. Van egy ügyfele az irodának, amely éppenséggel segíti a GVH munkáját egy kartellügyben.

Úgy, mint az olasz maffia bűnbánói, akik büntetésük enyhítéséért vádalkut kötnek?

A versenyjogban ezt úgy hívják, hogy engedékenységi politika. A kartell bizonyításához szükséges információkat adó, bűnbánó kartelltag megúszhatja bírság nélkül.

Mi ez az ügy konkrétan?

Erről inkább nem beszélnék, a részleteit nem is nagyon ismerem, hiszen nem én képviselem az ügyet. De valóban nem érzem, hogy a jó oldalról átálltam a volna a sötétre: nagyjából ugyanazt csinálom, mint korábban. Amikor leülünk a cégek képviselőivel, az nagyjából ugyanúgy zajlik, mint egy GVH-s eljárás. Kikérdezzük a vezetőket, a kollégáim kiszállnak a cégekhez és megnézik a számítógépeiket, hogy valóban az történt-e, amire a cégvezetők emlékeznek. Szóba sem került, amikor ide beléptem, hogy a Réczicza White & Case versenyhivatali befolyást is vásárolt volna velem. Ez egy komoly, amerikai háttérű iroda, amely nagyon komolyan veszi az érdekonfliktusokat. Ami sokszor hátrány is, mert a szigorú szabályok miatt nem vállalhatunk el olyan ügyeket, amelyeket mások vidáman visznek.

Szokott-e még sörözni a volt GVH-s kollégákkal?

Hogyne.

Nem kellemetlen nekik, hogy összejárnak beszélgetni valakivel, aki cégek megbízására adott esetben éppen ellenkező céllal dolgozik, mint ők? Egy baráti beszélgetés keretében befolyásolhatja is őket, nem?

Az ember legnagyobb kincse a tisztessége, amit csak egyszer lehet elveszíteni. Ha én versenyjogi ügyben megpróbálnám őket befolyásolni, alighanem az lenne az utolsó sörözésünk.

Dr. Berke Barna – 1966. Berettyóújfalu
ügyvéd, egyetemi oktató

A Gazdasági Versenyhivatal
elnökhelyettese
A Versenytanács elnöke
(2000–2002)

BERKE BARNA

EHHEZ A MŰKÖDÉSI MODELLHEZ HOZZÁ KELL NYÚLNI, EZ ÍGY SENKINEK NEM JÓ

Rövid időt, alig több mint két évet dolgozott vezetőként a Gazdasági Versenyhivatalban. Miért nem töltötte ki a mandátumát?

Igen, két év volt, de két intenzív év. A GVH-ban erre az időszakra esett az egy hullámban eddig történt legnagyobb szerkezeti és személyi változás. Átírtuk a Versenytanács (VT), tehát a döntéshozatali testület kiválasztási rendjét és részben jogi állását. A három vezető (az elnök és a két elnökhelyettese – a szerk.) mindezt közös célként fogalmazta meg. Ez elég nagy és intenzív munka volt, annak mindenféle nehéz személyi vonatkozásaival együtt. Amikor bekerültem a GVH-ba, azt tapasztaltam, hogy a VT-ben elmozdíthatatlan tagok dolgoznak, ráadásul a kilencvenes évek legelején nem lehetett speciális versenyjogi, közgazdasági tudással és tapasztalattal rendelkező szakértőket találni. Az egyik nagy elhatározás, amivel én annak idején elvállaltam a feladatot, az volt, hogy jó, eltelt tíz év, itt az ideje szakirányú tudományos felkészültségű és specializáltágú emberekkel feltölteni a VT-t.

A működési struktúra is változott?

A működésben is voltak jó irányba tett korrekciók, de a modell lényege nem változott. A versenytanácsi tagok személye és az ő tevékenységük módosult. Ez volt az egyik nagy cél, és ezt véghez is vittünk, az átalakítás szakmai és emberi nehézségeivel együtt; ez utóbbiakat illetően ma úgy gondolom, hogy több érzékenységgel kellett volna eljárnom. Azt tűztük ki célul, hogy olyan jogász és közgazdász emberek legyenek a versenytanácsi tagok, akik már korábban erre a területre szakosodtak. Így jöttek be elméleti közgazdászok és új jogászkollégák, meg persze maradtak sokan a régiek közül is. Nem akartunk nagy felfordulást, de elindítottuk a változást. A mai napig azt gondolom, hogy ez hasznos és fontos dolog volt.

Sikeresnek értékeli ezt az időszakot?

A versenytanács átalakítása sikeres volt. Gyakorlatilag majdnem mindenki bevált, aki oda került, és a döntéshozó testület – a kezdeti időszak után – jól összedolgozva, alkotó és inspiráló csapatként végezte a munkáját. Szakmailag ez a váltás szerintem indokolt volt. A hivatal struktúrája azonban nem változott érdemben; a további szervezeti korszerűsítés elakadt. Húsz éve az akkori helyzetre és emberekre íródott a GVH hivatali rendje, a működési modell kritikus elemzése pedig azóta sem történt meg; aki éppen hivatalt viselt, ebben nem volt érdekelt.

Mi volt az ön elképzelése?

Alapvetően az, hogy állítsuk a talpára a hivatalt. Van két ága a GVH működésének, az egyik a konkrét ügyeket kezeli, ide tartozik az eljárások indítása és a vizsgálati szakasz, valamint a döntéshozatali munka. A másik munkaterület az úgynevezett versenypolitikai véleményformálás, a nagypolitika és a jogalkotás befolyásolása, alakítása. Nos, szerintem e két nagy feladat logikus és célszerű kezelésére nem volt és mind a mai napig nem alkalmas a hivatali struktúra, ezért a jó szándékok és a sok tudás nem jól hasznosulnak.

Miért?

Vegyük a hivatal első funkcióját, a konkrét versenyfelügyeleti eljárásokat, és induljunk ki abból, hogy a hivatali output, a munka eredménye nem más, mint a versenytanácsi tagok által meghozott döntések! Kifelé a VT reprezentálja a hivatal működését, határozataival és indoklásaival. Ezért gondoltam és gondolom ma is, hogy a döntéshozó testületnek kell meghatároznia azt, hogy mi történjék a konkrét eljárásokban; attól kezdve, hogy elindítják az eljárást, begyűjtik az információkat és megalapozzák a tényállást. Vagyis a döntéshozó testületnek kellene uralnia minden gyakorlati vonatkozásban az egyes ügyek kezelését, az úgynevezett versenyfelügyeleti eljárásokat. Ez nem így volt, és ma sincs így a GVH-ban, mert vezetési szempontból teljesen elkülönül a döntéshozó testület (a VT) és a döntést megelőző vizsgálati fázis feletti szakmai és személyzeti irányítás. A VT a döntéshozatalban csak a törvénynek van alárendelve, nem utasítható, független. Ugyanakkor a vizsgálói részleg feletti irányítást munkajogi és minden egyéb szempontból a hivatal vezetése gyakorolja, ahhoz a VT-nek nincs köze.

**„AZ INTÉZMÉNY TALPRA ÁLLÍTÁSA AZT JELENTETTE VOLNA,
HOGY ANNAK LEGYEN SZAVA A MUNKA TARTALMÁNAK,
IRÁNYÍTÁSÁNAK, MINŐSÉGÉNEK MEGHATÁROZÁSÁBAN,
AKI A VÉGEREDMÉNYT, AZ OUTPUTOT PRODUKÁLJA.”**

Az ön modelljében e két ág közeledett volna? Tehát a Versenytanács kapott volna kompetenciát a vizsgálati fázisban is?

Végül is igen. Az intézmény talpra állítása azt jelentette volna, hogy annak legyen szava a munka tartalmának, irányításának, minőségének meghatározásában, aki a végeredményt, az outputot produkálja. És ez az én rendszerem szerint a VT lehetett volna. Az a helyzet nem tartható, hogy a határozatokban kifejtett állásponthez képest a hivatal másik része alternatív véleményt képviselhet versenypártolási esetekben, a jogszabályok véleményezésében vagy a bíróságnak szóló beadványokban.

És akkor ebben a modellben mit csinált volna a hivatali szervezet, beleértve az elnököt?

Azt hiszem, hogy a GVH-elnök az egyetlen olyan közigazgatási vezető, aki – a jelenlegi modell szerint – nem tudja jogilag és tisztán érvényesíteni akaratát; csak informális és vitatható eszközei vannak. Az igazsághoz az is hozzátartozik, hogy ezt a diagnózist, amit most elmondtam, mások is felállították, a GVH-ban és azon kívül is. Nem volt ez annyira eredeti megfigyelés; az újdonság inkább az volt, hogy én kimondtam a problémát és el akartam érni annak megoldását.

És mi történt?

Történtek hasznosnak tűnő fejlemények, de a lényegét illetően nem elég. Házon belül új szabályzatok születtek, az eljárások hatékonyságát segítő együttműködési módozatok jöttek létre, amelyek segítették a vizsgálati fázist

és erősítették a versenytanácsi munkát. A formalizált egyeztetési kényszer azonban nem volt vállalható a számomra; amennyiben a VT álláspontja a döntéshozatalkor eltért attól, amit a hivatal másik része képviselt, akkor kötelező volt egyeztetni, és a döntéshozóknak kell igazolniuk a vélekedésüket a döntésért felelősséget nem vállaló munkatársak előtt. Én pedig erre azt mondtam, hogy – ezt nem! Ez volt az a pont, amikor leszögeztem: vegyünk komolyan azt, hogy ezekben az eljárásokban a döntéshozatal folyamata és tartalma kizárólag a törvénynek van alárendelve. Volt kísérlet, hogy adjuk be a derekunkat, és menjünk egyeztetni. De nem mentünk. Ez pedig nyilvánvalóan konfliktushelyzetet szült, azt hiszem, nem kell tovább ragoznom...

Ezért jött el végül?

A hivatalon belüli együttműködési igények ellenére sem lépte át a Versenytanács a törvényes határt. Viszont így az elképzelt színvonalú munkához nem álltak rendelkezésre a feltételek; például nemzetközi szakmai szervezetekben a VT nem vehetett részt. Íme, az egymondatos nagy állítás, hogy miért gondoltam, hogy két év után befejezem: az intézményi, működési rendszer javítását célzó elképzeléseim láthatóan nem tudtak megvalósulni. És a 2002-es kormányváltás után nem is volt esélyem arra, hogy képviselni tudjam azokat.

Ezek szerint politikai okok is közrejátszottak abban, hogy eljött a GVH-tól?

Politikai okot annyiban kereshetünk, hogy a 2002-es kormányváltás előtt mutatkozott arra igény, volt bizonyos affinitás ahhoz és gondolkodás arról – és nem csak az én fejemben, hanem kormányzati tényezők fejében is –, hogy a GVH intézményi modelljét meg kellene újítani. Nem reformálni, ez rossz szó, hanem megújítani, ésszerűsíteni. Azon elvek mentén, amelyek az én elképzeléseimben is benne voltak. Tehát az akkori polgári kormányoknak voltak olyan meghatározó tényezői, akiknek a fejében ez egy elfogadható, sőt helyénvaló, fontos törekvés volt.

Azt is jelentette volna ez a megújítás, hogy inkább a kormánynak van alárendelve a GVH?

Ez egy másik kardinális kérdés. Tehát – amint már vázoltam – két nagy tevékenysége van a GVH-nak, az egyik a döntéshozatal a konkrét versenyfelügyeleti ügyekben, a másik pedig a versenypolitika, annak a képviselete a nagypolitikában, a jogalkotási folyamatban, az egyes szakpolitikai döntésekben. Nos, az utóbbi szempontból a GVH működése még a versenyfelügyeleti ügyek kezelésénél is problémásabb volt és maradt.

Miért?

A GVH képviselője – általában az egyik elnökhelyettes – ott ült a kormányüléseket előkészítő államtitkári értekezleteken és megjelenítette a GVH szakmai álláspontját. Ez így rendben is lenne. Mindehhez járul, hogy a közvélemény és a politika számára a GVH kormánytól független szervként jelenik meg, amely az országgyűlésnek tartozik beszámolóval. Nos, amikor bizonyos versenypolitikai szempontok, amelyeket a GVH képviselt, nem mentek át a kormányon, akkor a hivatal egyes képviselői tógát váltottak, és már nem az államtitkári értekezleten üldögélő, hanem a kormánytól éppenséggel független intézmény képviseletében szerepeltek, nyilvánosan kritizálva a kormányzati lépéseket. Szerintem ez nem helyes, hogy így működött. Számos kormányzati döntést ugyan is nyilvánvalóan nem csak versenyszempontból vagy a fogyasztói jólétet figyelembe véve kell érvényesíteni.

És az Ön modellje melyik irányba mozdult volna el? Inkább a kormánynak alárendelt vagy inkább a teljesen független irányba?

Én azt gondoltam és most is azt gondolom, hogy fennáll a választás lehetősége két alapvető intézményi-működési modell között. Csak legyünk annyira igényesek és ésszerű, szakmailag racionális és követhető modellt igénylők, hogy válasszunk, és csináljunk tiszta rendszert! A két modell közötti különbség lényege abban ragadható meg, hogy vagy szét kell szedni a Versenyhivatalt egyfelől a versenyfelügyeleti eljárások vitele, másfelől a versenypolitika és a versenypártolási tevékenység mentén, vagy pedig integrált intézménnyé kell átalakítani, amelynek egyetlen, jogilag tiszta vezetési központja és centralizált döntéshozatali rendje van, külön versenytanács nélkül. Ha szétszedjük, akkor – az EU tagállamainak többségéhez hasonlóan – lesz egy versenypolitikával foglalkozó intézményünk, amely a kormányzati szerkezetben található. E modellben ezen intézmény végzi a döntés-előkészítést az egyes ügyekben, és azt is, hogy milyen egyedi ügyeket vizsgáljon a hivatal. Ez lehet kormányzati kompetencia, szerintem ezzel nincs semmi baj. Az európai uniós tagországok többségében – például Franciaországban, Dél-Európában és a Benelux-államokban – ez a modell működik. Az Egyesült Államokban a Department of Justice, tehát az ottani igazságügyi minisztérium antitröszt részlege, az Antitrust Division is értelemszerűen kormányzati intézmény. Tehát még egyszer: a versenypolitika kormányzati funkcióvá tétele nem ördögtől való. Csak közbevetőleg: a kartellek elleni fellépést már nálunk is a büntetőpolitika részeként értelmezik; a fogyasztóvédelem a kormányzati felelősség körébe tartozó szakpolitika; és a vállalati fúziók ellenőrzése sem közömbös a végrehajtó hatalom számára.

A modell másik részével, tehát a konkrét ügyekben való döntéshozattal kapcsolatban pedig azt tudom mondani, hogy a jelenlegi magyarországi intézményi, szervezetiirányítási forma a lehető legrosszabb. Tehát ennél minden jobb, ezt ennyire radikálisan ki merem jelenteni. Az is jobb lenne, ha az a funkció, amelyet most a VT lát el, tisztán bírósági funkcióvá válna, és akkor nem lenne VT; és az is jobb, ha a VT egy nem nagy, de önálló intézményként, a kormányzattól függetlenül létezne, mint például Franciaországban.

Van-e olyan modell, amelyben a bíróságok hozzák meg a döntést a versenyjogi ügyek eljárási szakaszában?

Igen, például Ausztriában, Svédországban, az Egyesült Államokban ez a rendszer működik. Ebben az esetben versenyhatósági intézmény kvázi ügyészségi – a vádat „összerakó” – szerepet tölt be. Ez végzi a vizsgálatokat, és amikor kész az akta, irány a bíróság, ahol a versenyhivatal és a vizsgált cég megküzd egymással, lényegében egy büntetőügyhöz hasonló szereposztásban. Ebben a modellben tehát a bíróság az a fórum, ahol a konkrét versenyjogi eljárásban először döntés születik.

A francia modellnek mi a lényege?

A francia közigazgatási-hatósági modellben a döntéshozó testület teljesen önálló. Tehát nincs az a maszatolás, ami az itthoni intézményi rendszerben. Mert idehaza mit látunk? Van egy GVH-elnök, aki munkáltatója a VT tagjainak, utóbbiak viszont – amennyiben valóban a törvényben meghatározott önállósággal járnak el és nem hajlandók részt venni a törvényellenes belső egyeztetéseken – a senkiföldjén találhatják magukat. Ezért mondom, hogy a mostani magyar modell és gyakorlat a lehetséges verziók legrosszabbika.

Az említettekén kívül létezik még az egységes német modell; Németországban nincs Versenytanács, hanem egy

funkcionálisan integrált és egységes hivatal működik, a Bundeskartellamt, egy elnökkel és egy kabinettel. A döntések lényegét ott hozzák meg, és emellett léteznek – gazdasági szektoronkénti bontásban – divíziók, ahol az érdemi aprómunka folyik. A német hivatal is teljesen független a kormánytól, bár az ottani törvények több jogot adnak a kormánynak a piaci verseny alakítására, mint nálunk.

Amit eddig elmondott, az azért végül is egy szervezeti kérdés. Tudna-e olyan eseteket mondani az elmúlt tíz-tizenöt évből, amelyekben – az ön által rossznak, nem hatékonyak minősített szervezeti működés következtében – a versenypolitika vagy a Versenyhivatal komoly lehetőségeket szalasztott el, és ez hátrányosan befolyásolta az ország fejlődését?

Két alkérdés következik ebből. Az egyik az, hogy a gazdasági, piaci folyamatok működését elnézve milyen esetek voltak, amelyekre rá kellett volna mozdulni, ám ez nem történt meg. A másik meg az, hogy melyek azok az ügyek, amelyeket végül is felvett, elindított a GVH, de valamilyen szempontból nem a kívánatos módon végződtek. Ami az elsőt illeti, a fogyasztóvédelmi ügyekben az ügyindítások és a hivatali politika szerintem nem volt kellően megalapozott, és nem volt hasznos sem. Egész egyszerűen azért nem, mert abból indult ki és abban kényelmesedett el, hogy a fogyasztói megtévesztésekről szóló ügyekben – főleg reklámesetekben – rengeteg eljárást kell indítani. Volt ezer és egy jelenség a piacon, és ezekkel „elműködött” a hivatal. Mondták is, „legalább van ügyünk”, „legalább ezek elműködtetik a hivatalt”. Na de a közönség, vagy a gazdaság szempontjából ez így mennyire hasznos? Nyilván az ügykezelésre is szükség van; nem azt mondom, hogy ezt a fajta szankcionáló felügyeleti eljárást ki kell iktatni. De emellett a pozitív befolyásolás eszközeit is igénybe kellett volna venni, vagyis meg kellett volna próbálni megakadályozni, hogy ami egy konkrét ügyben felmerült és elítéltetett, az máskor ne fordulhasson elő. Ez utóbbival a hivatal nem törődött.

„A FOGYASZTÓI TUDATOSSÁGOT ALAKÍTÓ, ERŐSÍTŐ TÉNYKEDÉSE A HIVATALNAK SOKÁIG NEM NAGYON VOLT.”

Egyfajta megelőző tevékenységre gondol?

Igen. Rossz kifejezéssel népnevelő vagy – amint azt manapság mondani szokás – a fogyasztói tudatosságot alakító, erősítő ténykedése a hivatalnak sokáig nem nagyon volt. Csak az utóbbi két-három évben kezdett ez megjelenni.

Ebben a vonatkozásban mondok valami pozitívumot is – amúgy sem szeretnék túlságosan negatív lenni.

Kíváncsian várom.

Mióta eljöttem a Versenyhivataltól, ügyvédként dolgozom; az egyik ügyfelemet, egy bankot – jogsértő reklámja miatt – elmarasztalta a GVH. Elismertük a hibát – hozzáteszem, a jogsértés még az előtt keletkezett, hogy átvet-

tem a pénzügyi képviselőt –, nem volt értelme vitatkozni. És azt mondtuk, hogy ahelyett, hogy néhány millió forint bírságot szabnának ki ránk, és az ellen próbálnánk meg nyakatekert módon védekezni, vállaljuk, hogy a bírság összegét olyan hirdetésekre fordítjuk, amelyekben megpróbáljuk elmagyarázni, hogy miben vétkeztünk. A konkrét ügyben: a bankbetét és a befektetések kombinált termékei közül az emberek mire figyeljenek. Erre kötelezettséget vállalt a bank, és meg is valósította a reklámkampányt. A hivatal pedig elfogadta ezt a javaslatot. Ilyen, megelőző akciókra gondolok. Amikor van egy problémás reklámkampány, rendben, legyen eljárás az adott cég ellen, bírságolja is meg a hatóság, de ezzel együtt a hivatal kezdjen el dolgozni annak tudatosításán, hogy a jövőben mire kell odafigyelni, hogy az ne ismétlődhessen meg, és ennek keressenek felületet. Kár, hogy az ilyen dolgok eddig szinte teljesen elmaradtak.

Mi a helyzet az ügynevezett antitröszt ügyekkel, a kartelekkel, az erőfölénnyel való visszaéléssel? E területeken is vannak elmaradt ügyek?

Az antitröszt ügyek a versenyjog legfontosabb részét, mondhatni, magvát képezik. Nagyon nehéz megválaszolni, hogy mit lehetett volna jobban csinálni, mert itt az alapvető kérdés az ügyek feltárása, tehát az, hogy miként lesz ügy a Versenyhivatal számára, amit vizsgálhat és elbírálhat. Különösen a kartellek kapcsán érzékeny kérdés ez; nagyon nehéz terület, itt könnyen kritizáló mondatokat nem szabad mondani, mert az ügykezdemények megtalálása, az esetfeltárás tényleg rendkívül nehéz munka. Az látható, hogy a hivatal az utóbbi tíz évben próbálkozott azzal, hogy a kartellekről minél több információt beszeressen, ebben minden támogatást megérdemel. Jogásként azt meg kell jegyezni, hogy Magyarországon a „közigazgatási büntető hatóság” legkialakultabb intézménye a GVH, ám ebben a minőségében elérkezett a hatóköre határához. A nagyobb tényfeltárási hatékonyság érdekében most már nem a GVH számára kell újabb jogokat adni, hanem a klasszikus nyomozóhatósági, ügyészégi eszköztárra kell jobban támaszkodni.

Mi a helyzet azokkal az ügyekkel, amelyeket vizsgált a hivatal, és amelyekben döntés is született? Ezekkel kapcsolatban milyen kritikákat fogalmaz meg?

Abban az időben, amikor a Versenytanács irányítójaként dolgoztam, a kialakult alapvető konfliktushelyzet az volt, hogy én egész egyszerűen komolyan vettem a törvényi státusunkat és ragaszkodtam a döntési hatalmunkhoz, önállóságunkhoz. Ennek egyik próbája a diákhitel-ügy volt. A kérdés az volt versenyjogi szempontból, hogy, miután az állam bevezetett egy nem piaci kondíciójú támogatási rendszert, köteles-e azt szabadon terjeszthetővé odaadni mindegyik banknak vagy fenntarthatja-e egy állami irányítású bank számára. A külföldi példák és a szakirodalmi bázis alapján kidolgoztunk egy versenyjogi doktrínát. Ennek a lényege az volt, hogy a magyar versenyjog nem „szuperjog”, a magyar versenytörvény nem „szupertörvény”, vagyis nem rendelkezhet más magyar törvények fölött, így az állami politikáknak is csak egy mellérendelt tényezője. Miközben ezen dolgoztunk, jöttek a hírek, hogy politikai pártoknál, parlamenti bizottságokban GVH-forrásból az jelenik meg, hogy versenyjogellenes a diákhitel szabályozása, mert az államilag támogatott hitelkonstrukciót nem csak egy bank teríthette volna. Mindez akkor, amikor mi még javában vizsgáltuk az esetet, a döntés előtt voltunk. És akkor ennek persze a hírért vettem, és – gondolom, nem csodálkozik azon, ha azt mondom – rosszalótam...

A legutóbbi évekből is tud hasonló példát hozni?

Persze. Hogy csak az egyik utóbbi, nagy horderejű ügyre utaljak, számos bank ellen folyt versenykorlátozó megállapodás miatt eljárás abból adódóan, hogy a bankkártya-használat úgynevezett interchange díját egy, a magyar bankok között tizenegynéhány évvel ezelőtt született megállapodás határozta meg. Tipikus állatorvosi ló, ahogy ezt az ügyet a GVH-n belül kezelték! Hihetetlen, hogy a legkomolyabb magyar bankokkal, huszonvalahánnyal tárgyalva a GVH ügymenete több ponton is kritikán aluli és érthetetlen volt. Amikor össze kellett ügyvédként foglalnivalót az egyik bank külföldi tulajdonosának vagy európai vezető jogászának, hogy mi történik és miért a Versenyhivatalban, akkor csak pironkodtunk... Mire gondolok? A bankok ellen elindult az eljárás, kiértékeljük, hogy miről is van szó, mi lehet a végeredmény. A bankok próbáltak előremenekülni, és azt mondani, hogy jó, átalakítjuk ezt a megállapodást, csökkentjük a díjat, megteesszük, amit célszerűen meg tudunk tenni. A tárgyalások során a bankok a Versenyhivatal vizsgálóitól – akik tehát függetlenek a Versenytanácstól – olyan jelzést kaptak, hogy dolgozzanak ki egy új kötelezettségvállalást. Történt is ilyen munka több fázisban, hosszú hónapokon keresztül. Egy ponton az akta átkerült a VT-hez, és a döntéshozó testület, tehát ugyanennek az intézménynek az intézmények a döntéshozó testülete azt mondta, hogy ez mind nem érdekes, és most már nem a kötelezettségvállalás irányában gondolkozunk, átfordítjuk az ügyet és szankcionálni fogunk...Több mint egy évig egy irányba gondolkodtunk, majd az ügy elintézési határidejének utolsó hónapjában változott a koncepció.

Vagy mondok még egy példát: amikor a GVH határozatát valaki megtámadja a bíróságon, akkor a hivatalnak lehetősége van arra, hogy éljen az úgynevezett amicus curiae beadvánnyal, tehát a bíróság „barátjaként” szakmai levelet fogalmazzon meg. Na most, amikor ilyen leveleket ír a GVH – ez konkrét példa, nemrégiben láttam ilyet – úgy fogalmaz, hogy miközben a Versenytanács ilyen meg olyan döntésében ezt meg azt mondja, a hivatal álláspontja így meg úgy szól... Tehát nemcsak a jogot megismerni akaró cégek vagy a nagyközönség, hanem a bíró is rácsodálkozhat a két álláspont kapcsán, hogy akkor most mi van... Ilyen következményei vannak a gyakorlatban is annak, hogy a GVH jelenlegi struktúrája a létező szervezeti formák lehetséges legrosszabbika.

Lát-e arra esélyt, hogy az elkövetkező időszakban ez a struktúra változzon?

Még egyszer mondom, nekem szakmai véleményem van erről, amely úgy szól, hogy minden megoldás jobb a jelenleginél. A rövid válasz az, hogy igen, látok esélyt erre, és látok igényt is az üzleti szereplők részéről, akikkel ügyvédként nap, mint nap kapcsolatba kerülök. Sokan szeretnének egy tiszta, követhető, értelmes struktúrát. És – miként időnként hallom – ez a politika részéről is egy megfontolás alatt álló kérdés. Ehhez a mostani működési modellhez hozzá kell nyúlni, ez így nem jó senkinek. Egy vezetőnek se jó egyébként. Szerintem kimondottan hálatlan szerep a jelenlegi versenyhivatali struktúrában GVH-elnöknek lenni. Mi történik? Megkérdezik tőle, hogy ebben meg ebben az ügyben miért is született az a döntés. És akkor mit mond? Szétteszti a karját, hogy hát a Versenytanács döntött úgy, az pedig egy független testület. Ha akarja, ezt mondja, ha akarja, mást mond. Van, aki szeret ebben az elmaszatolt struktúrában evickélni, ez mondjuk vezetői habitus kérdése, de az biztos, hogy a hatékonyság szempontjából ez a működési modell megbukott.

Ön az uniós jog szakembereként is számon tartják. Miként látja Magyarországi uniós csatlakozását versenyjogi szempontból?

Az EU-csatlakozás a magyar jogrendszer számára nagyon kemény korlátot jelent; ha úgy tetszik, az európai jog egy búrát illeszt a magyar jogalkotásra és jogalkalmazásra. Ez a versenyjogra kimondottan igaz. Tehát amikor itthon arról gondolkozunk, hogy miként lehetne ösztönözni a kis- és közepes vállalkozásokat vagy a regionális politikán keresztül segíteni a piaci szereplőket, illetve milyen gazdaságfejlesztésben érdemes gondolkodni, akkor tudomásul kell venni, hogy a magyar jogalkotásnak és gazdaságpolitikának a versenypolitikát illetően nagyon kicsi az autonómiája. Minden olyan versenyszabályozási kérdés, amelyről nem állítható, hogy gazdasági-piaci hatása Magyarországra korlátozódik, brüsszeli kompetenciába tartozik. Ebbe beleértendő az állami támogatások, közpénzekből adott szubvenciók is. Az EU-jog szerint ez utóbbi is versenypolitikai terület, mert a tagállamok közötti versenyképességet befolyásolja. Holott az országon belül nem tekintjük a versenyjog részének az állami támogatásokat vagy gazdaságfejlesztési pénzek odaítélését.

**„A GVH MOZGÁSTERE, HATÓKÖRE
ÉS FELADATA UNIÓS CSATLAKOZÁSUNK ÓTA
NEM CSÖKKENT, HANEM NŐTT.”**

Ezek szerint 2004 májusa óta csökkent a hazai versenyjog hatóköre és a GVH mozgáster?

A GVH mozgáster, hatóköre és feladata uniós csatlakozásunk óta nem csökkent, hanem nőtt. Méghozzá azért, mert 2004 májusától a közösségi jogban létrejött az EU-versenyjog alkalmazásának új rendje. Korábban minden olyan ügy, amelyben az EU versenyjogi szabályait kellett alkalmazni, automatikusan a brüsszeli versenyhatósághoz, vagyis az Európai Bizottsághoz került. Továbbá – nem összefüggésben, csak időben éppen egybeesően a csatlakozásunkkal –, változott a rezsim, és decentralizálták az uniós versenyjog alkalmazását. Azóta minden tagállamban EU-jogot kell alkalmazni az összes olyan versenyügyben, amelynek országhatáron átnyúló gazdasági-piaci hatása van. Az EU-jog alkalmazása tehát nem központosítottan zajlik többé, nem korlátozódik Brüsszelle, hanem decentralizáltan, az egyes tagállamok versenyhatóságaihoz és – egyre inkább – bíróságaihoz tartozik. Tehát 2004 óta immár az EU-jogot is alkalmazhatja a nemzeti versenyhatóság, így elvileg és gyakorlatilag is megnőtt a kompetenciája. Ezért lenne méltó – a húszesztendő évfordulótól függetlenül is – a működési és szervezeti tapasztalatok őszinte és érdemi feltárása, a kirakat rendezése helyett.

Budapest, 2010. június

Dr. Bodócsi András – 1946. Budapest
nyugdíjas, tanácsadó

A Versenytanács tagja
(1991–2009)

BODÓCSI ANDRÁS

SOHASEM SZERETTEM MEGTILTANI A FÚZIÓKAT

Ön rekordidőt, tizenkilenc évet töltött a Versenytanács (VT) tagjaként. Visszagondolva erre az időszakra, milyen érzései vannak?

Valóban én voltam a leghosszabb ideig VT-tag, és ez valószínűleg abszolút csúcs is lesz, mert most már tizenkét évnél tovább senki sem lehet Versenytanács-tag, hacsak nem változik meg a törvény. Ez a tizenkilenc év nagyon hosszú periódus volt, de nagyon gyorsan el is telt. Alapvetően jó érzéseim vannak, szerettem ott dolgozni, és többségében szerettem az embereket, akikkel együtt dolgozhattam. Kellemes emlékeket őrzök.

És a mai napig ad tanácsot a Gazdasági Versenyhivatalnak?

Most már hivatalosan nem, március közepével megszűnt a munkaviszonyom, lejárt a felmentési időm. De kapcsolatban maradtunk; hétfőnként futballozom velük, és két-, háromhetente bejárok a hivatalba, meg egy-két barátunk minősülő kollégám néha felhív telefonon, hogy esetleg erről vagy arról mi a véleményem.

Önt alapvetően a fúziós ügyek szakértőjeként tartják számon.

Bizonyos szempontból igen, mert közgazdász vagyok, és a fúziós ügyek leginkább a közgazdasági összefüggésekről szólnak. A hivatal megalakulásától fogva egy ideig egyedüli közgazdász voltam a VT-ben, úgyhogy értelemszerűen rám szálltak a fúziós ügyek. Utána, amikor fokozatosan feltöltődött közgazdászokkal a VT, akkor már megoszlott ez a feladat is, de a legtöbb ügyem kétségkívül a fúziós esetekhez kapcsolódott.

Melyik volt a legemlékezetesebb fúziós ügye?

Tulajdonképpen a legemlékezetesebbek azok az ügyek, amikor kénytelenek voltunk a fúziót megtiltani. Ilyen ügy egyébként nem sok volt a Versenyhivatal életében, ha jól számolom, ez alatt a csaknem húsz év alatt összesen öt. Volt még három–négy olyan eset, amikor a feleket előzetesen tájékoztattuk a felvetődő problémákról, és ők inkább visszavonták a kérelmet. A legemlékezetesebb ügy talán a médiapiachoz kötődik: ahhoz, amikor a svájci Ringier-csoport meg akarta venni a Népszabadságot. Ezt a fúziót mi megtiltottuk, főleg azért, mert akkor még a Magyar Hírlap is a Ringier-hez tartozott, és ez problémákat vethetett volna fel. A kérelmezők a bírósághoz fordultak. A bíróság végül is ezt a döntésünket megváltoztatta; és arra kötelezett bennünket, hogy új eljárást folytassunk le az ügyben. Az érdekesség az volt, hogy mire ezt az új eljárást lefolytattuk, addigra a Ringier megszabadult a Magyar Hírlaptól, így a fúziót már engedélyezhettük. Szándékosan fogalmazok így, mert sohasem szerettem megtiltani a fúziókat.

Kifejtené ezt bővebben?

Azt gondolom, ha a piac szereplőiben megérlelődik valami, például egy fúzió, az valószínűsíthetően inkább kedvező lehet a piac számára, hiszen hatékonysági előnyök származhatnak belőle. Nem véletlenül gondolják úgy a

piaci szereplők, hogy együtt jobb, mint külön. Csak akkor kell megtiltani a fúziót, ha ezek az előnyök vagy kizárólag a feleknél jelentkeznek, vagy megmutatkoznak ugyan a gazdaság egészének a szintjén is, de olyan hátrányok társulnak mellé, mint például monopolhelyzet kialakulása vagy ahhoz közeli állapot. De – mint említettem – a tiltás soha nem jelentett számomra örömet, mert ezzel esetleg megakadályozhattam valamit, ami talán a későbbiekben mégiscsak többelhasznot hozott volna.

Összesen csak öt ilyen nagyobb ügy volt, amely tiltással végződött?

Emlékeim szerint igen. És volt még körülbelül ugyanennyi, amikor egyszerűen azt érezték a felek, hogy esélytelenek a hivattal szemben. Mert a hivatalnak az a rendszere, hogy a VT egy ügynevezett előzetes álláspontot készít arról, hogy mit gondol az esetről, és ezt megküldi a feleknek. Ez már közel áll egy határozattervezethez. Amikor ezt megkapják a fúzióra készülő társaságok, akkor látják, hogy mit gondol az egészről a hivatal, és azt is látják, hogy képesek-e ez ellen olyan érveket felsorakoztatni, amelyek meggyőzhetik a hivatalt. Amikor ez nem megy, akkor az történik, hogy egyszerűen visszavonják a kérelmet. Erre ismét egy sajtópiaci példát említek. Tavaly történt, ez volt talán az utolsó ügyem a hivatalban, amikor a Blikk és a Bors, a két nagy bulvár napilap akart egybekelni. Erről olyan előzetes álláspontot küldtünk ki az érintetteknek, amelyben a tiltást helyeztük kilátásba. Végül úgy döntöttek, hogy visszavonják a kérelmet.

Leegyszerűsítve, közgazdasági és versenyjogi szempontból mikor kell megtiltani a fúziót?

E tekintetben igen rugalmas a magyar verseny törvény. Csupán annyit fogalmaz meg, hogy akkor kell megtiltani a fúziót, ha az a verseny lényeges csökkenésével jár, különösen, ha gazdasági erőfölényt hoz létre vagy erősít meg. Egyébként a versenyjog tele van olyan szavakkal, hogy „lényeges” meg „indokolatlan”; utána a jogalkalmazásnak kell ezeket lélekkel megtöltenie. A gyakorlatunk általában az, hogy 30–40 százalékos piaci részesedés alatt – tehát ha a felek együttesen legfeljebb ekkora piaci hányadot birtokolnak – általában nem látjuk problematikusnak a fúziót. E felett kezd el a hivatal alaposabban vizsgálni. Ekkor például olyan tényezőket is górcső alá vesz, hogy milyenek a piacra lépés lehetőségei. Hiába magas a piaci hányad, ha könnyű az adott piacra lépni. Ekkor a monopolhelyzet közeli állapottal sem ér semmit a vállalat, mert ha például megemeli az árait vagy visszaélést követ el a fogyasztóval szemben, akkor belépnek mások a piacra. Mindenesetre azokban az ügyekben, amelyeket megtiltottunk, igen magasak voltak az együttes piaci részesedések, gyakran száz százalékos piaci részesedés alakult volna ki. A Népszabadság-ügyben 70–80 százalék között lett volna az akkori példányszámok alapján a Népszabadság és a Magyar Hírlap együttes piaci hányada.

Mondhatjuk, hogy akkor tiltják a fúziót, amikor fennáll a veszélye a monopol-közeli helyzet kialakulásának?

Igen, igazándiból csak akkor. Elvileg van még egy másik típusa is a tiltásnak: amikor az összeolvadás következtében túlzottan kevés cég marad az adott piacon, és megnő az esélye a köztük lévő összejátszásnak. Tehát amikor nem kerülne ugyan egyedül erőfölényes vagy monopolhelyzetbe egy vállalat, de a fúzió következtében csak ketten vagy hárman maradnának a piacon, és ekkor nagyobb az esélye annak, hogy összejátszanak, kartelleznek. Ilyen alapon eddig még nem tiltottunk meg fúziót, de az elvi lehetőség erre is megvan.

A magyar gyakorlat egyébként nemzetközi összehasonlításban mennyire szigorú, avagy megengedő?

Az az igazság, hogy ezt még valamikor 2004–2005-ben néztem meg, mert valami cikket kellett írnom, és meglepő módon nagyjából ugyanolyan arányban tiltott meg a GVH fúziókat, mint az európai versenyhatóság. Tehát az addig Magyarországon megtiltott négy fúzió ugyanúgy aránylott az összes hazai összeolvadáshoz, mint ahogy az Európai Bizottság megtiltott ügyei az összes uniós esethez. Ez az arány mindkét esetben nagyon alacsony, ami mögött két dolog is meghúzódik. Az egyik az, amit már említettem, hogy gyakran visszavonják a kérelmet. A másik ennél lényegesebb: egy idő után a vállalatok is látják azt, hogy mi a versenyhatóság gyakorlata, és bizonyos fúziókba bele se fognak. Mindemellett az is gyakori, hogy informálisan megkérik a hivatal véleményét. Tehát még kérelmet sem adnak be, csak úgy puhatolózhatnak, hogy mi lenne a hivatal álláspontja egy adott fúzióról. És ha látják, hogy a hivatal részéről ellenállás mutatkozik, akkor nem is fognak bele, mert egy fúzió előkészítése hatalmas feladat mind a két cégnek. Arról nem is beszélve, hogy nem szerencsés a cégeknek, ha belelátanak egymás kártyáiba, már amennyiben nem valósul meg a fúzió.

Egy fúzió kapcsán rengeteg érdek mozdul meg; volt-e bármiféle nyomásgyakorlás, amit ön érzélt?

Politikai jellegű nyomás nem volt. A Versenyhivatal egy rendkívül speciális szervezet abból a szempontból, hogy ott nem egy embert kellene megkörmékeznünk ahhoz, hogy a döntés egy külső szereplő kedve szerint születne. Az eljárás a komolyabb ügyekben eleve úgy kezdődik, hogy egyszerre több vizsgáló tárja fel az ügyet, jelentést készít róla, és azt adja át a VT-nek. Utána a VT háromtagú – bonyolultabb ügyekben öttagú – tanácsban jár el. Azon túlmenően tehát, hogy a vállalatok meg az ügyvédi irodák a legvadabb – de hivatalos! – beadványokkal bombázták a hivatalt és a VT-t, olyat, hogy valaki szólt volna, hogy tiltsuk, vagy éppen ne tiltsuk meg ezt vagy azt, nos, ilyenre nem volt példa. A GVH eddigi két elnöke néha persze elejtette, hogy feljűk érkeztek bizonyos igények, de a jelenlegi struktúrában ők mindenkinek azt mondhatták, hogy a döntés a VT által kijelölt három vagy öt embernek a kezében van, nekik nincs ráhatásuk az ügyre. Hála ennek a rendszernek, jómagam egyetlen egyszer sem hallottam vagy olvastam olyan vádról a hivatal húsz éves működése során, hogy valamelyik döntése manipulált lett volna.

Nem mondták önnek azt, hogy menjűk el ebédelni, vagy igyunk egy kávét, és beszélűk meg az esetet?

Nem. Valószínűleg az emberen látszik, és aztán el is terjed róla, hogy ilyesmivel érdemes-e próbálkozni vagy sem. Mondok egy példát. Még egészen a kilencvenes évek elején, amikor minden héten együtt futballoztam az Állami Vagyonűgynökség (ÁVű) dolgozóival, szólt nekem az egyik privatizátor, hogy „X. Y. szeretne veled konzultálni valamilyen versenyjogi kérdésben”. Mivel erre mindig nyitott voltam, azt válaszoltam, hogy jöjjön be a hivatalba. Az ügy lényege az volt, hogy az egyik sörgyár külföldi tulajdonosa meg akart venni egy másik sörgyárat. Békésen beszélgettűnk az irodámban, elmondtam neki a szakmai álláspontomat, vagyis azt, hogy a fúziót gyakorlatilag biztosan nem fogjuk engedélyezni. És akkor volt egy olyan érzésem, hogy öt-hat mondat után a beszélgetőpartnerem felismerte, hogy velem csak szakmai kérdésekről tud tárgyalni. Talán ez volt az egyetlen alkalom, amikor egyáltalán felmerűlhetett bármiféle hátsó szándék.

Egy versenytanácsi döntés amúgy miként születik?

Három vagy öt ember dönt egyszerű többséggel. De azokban a tanácsokban, amelyekben részt vettem, olyan eset nem volt, hogy ne tudtuk volna egymást meggyőzni. Vagyis konszenzusos döntések születtek. Olyan eset nem fordult elő, ami például az Alkotmánybíróságon gyakori, hogyha valakinek nem tetszik a döntés, akkor a végére különvéleményt ír. A három vagy öt tanácstag közül mindig van egy, aki az ügy gazdája. Ő az, aki előkészíti az ügyet, vezeti a tárgyalást, a végén pedig megfogalmazza a határozatot. Előadónak szoktuk hívni magunk között. Közben – ha szükséges – az ügyfelet is meghallgatjuk, és ezután alakul ki a tanács végleges álláspontja.

És a döntés után jöhet a bírósági fellebbezés. Ötször tiltottak meg fúziót, mindannyiszor volt fellebbezés?

Nem, az öt alkalom közül háromszor fordultak bírósághoz. A már említett Népszabadság-ügyben a bíróság új eljárásra utasította a hivatalt, egy másik esetben viszont nekünk adott igazat. Van továbbá egy fúziós ügyünk, amely még folyamatban van; a T-Com Győrben meg akarta volna venni az ottani kábeltelevíziós vállalat hálózatát, miáltal az a veszély állt volna ott fenn, hogy mind a két hálózat az ő kezébe kerül. Ezt akartuk megakadályozni. Ez egyébként viszonylag friss ügy, tavaly év végi, tehát én már nem is voltam benne, mert már nem voltam VT-tag. Ez az ügy most bíróságon van, mert az ügyfél megtámadta a határozatot.

**„AZ ELMÚLT HÚSZ ÉVBEN A BÍRÓSÁGON
NAGYON JÓL SZEREPELT A HIVATAL,
AZ ODAKERÜLT ÜGYEKNEK CSUPÁN 6-7 SZÁZALÉKÁBAN
ÁLLAPÍTOTTÁK MEG,
HOGY HELYTELENÜL DÖNTÖTTÜNK.”**

A bíróság többnyire önöknek adott igazat?

A bíróságra került fúziós ügyek csekély száma miatt e területen általános tendenciákról nem lehet beszélni. Az összes ügyet – tehát nem csak az összeolvadásokat – tekintve a húsz év során a döntéseink mintegy felét támadták meg a bíróságon. Az elmúlt húsz évben a bíróságon nagyon jól szerepelt a hivatal, az odakerült ügyeknek csupán 6–7 százalékában állapították meg, hogy helytelenül döntöttünk. Voltak aztán olyan esetek, amelyek esetében elfogadta a bíróság az ítéletünket, de a bíróságot, amit kiszabtunk, kisebb-nagyobb mértékben csökkentette. Az ilyen ügyeink is hasonló nagyságrendben (6–7 százalék) fordultak elő.

A húsz év alatt miként és milyen irányban változott a GVH szervezeti működése? Az ön megítélése szerint melyek e struktúra pozitív és – esetleg – negatív elemei?

A GVH működésének leglényegesebb eleme a versenytanácsi rendszer. Ilyen – legjobb tudomásom szerint – a világon sehol sincs. A német típusú struktúra például egy hierarchikus rendszer, tehát úgy működik, mint nálunk az APEH vagy bármilyen más ilyen hatóság, szigorú alá- fölérendeltségben. A másik megoldás, hogy a versenyhivatalnak magának nincs is igazi döntési jogosítványa, hanem – mint például Franciaországban – egy, a hivattól elkülönült, versenytanácsi-bírói jellegű szervezet hozza a döntéseket. Megint más államokban csak arra van joga a hivatalnak, hogy bírósághoz forduljon. A magyar modell előnyeiről már beszéltünk, a GVH-ra az utóbbi húsz évben nem vetült a korrupció árnyéka sem, és ennek okát főleg ebben a struktúrában kell keresni.

De az életben nincs olyan, hogy valami csak jó. Ez a rendszer kétségkívül némileg nehézkessé teszi a szervezetet, keletkezhetnek súrlódások a vizsgáló részlegek – amelyek indítják és végzik az eljárásokat – és a VT, vagyis a döntnökök között. A szegény vizsgáló dolgozik több hónapon keresztül, kitalál valami megoldást az ügyről, azt gondolja, hogy jó úton jár, majd odakerül az eset a VT-hez, amely merőben más döntést hoz... Ebből voltak, vannak és lesznek is nézeteltérések, de azt gondolom, hogy ez a hátrány messze kisebb, mint ami a versenytanácsi és vizsgálói kettősségből származó előny. Ez az alapja a hivatal működésének. Emellett, mint minden szervezetnél, a struktúra időnként változik, új irodák jönnek létre, régiéik szűnnek meg. De mi, VT-tagok nem is igazán érzékeljük, hogy az adott esetben éppen melyik iroda végezte az előkészítést. Tehát megítélésem szerint a hivatal szervezete húsz év alatt nem igazán változott.

A két elnök – Vissi Ferenc és Nagy Zoltán – vezetési módszerét, filozófiáját összehasonlítva, érzékel-e valamiféle különbséget?

Azt gondolom, hogy az első elnökünk, Vissi Ferenc a gazdasági verseny legfőbb hazai tudora. Az egész úgy indult, hogy még a nyolcvanas évek közepén, 1985-ben ő találta ki, hogy legyen versenyhivatal. Akkor ő az Anyag és Árhivatal elnökhelyettese (majd elnöke) volt, jómagam is ott dolgoztam, mint ahogy számos későbbi GVH-munkatárs. Akkoriban jelentős ár- és importliberalizációs folyamat zajlott az országban, ami végülis jól előkészítette az ezerkilencszázkilencvenes váltást, de ehhez hozzátartozott, és ezt ismerte föl akkor Vissi Ferenc, hogy szükség van egy versenyhivatalra. Az úgynevezett rendszerváltás után, 1991. január 1-jével alakult meg a Gazdasági Versenyhivatal. A GVH-ról szóló törvényt 1990 novemberében fogadták el, tehát már az új kormány alatt. Viszont már 1989 őszén megjelent a Figyelő című lapban a teljes versenytörvény tervezete, kvázi társadalmi vitára bocsátandó. Tehát a GVH felállítását már a nyolcvanas évek végén előkészítették. Vissi Ferencnek a Versenyhivatal szinte a saját gyermeke volt.

Nagy Zoltán, aki 1998 óta tölti be az elnöki posztot, inkább menedzser típusú vezető, vagyis a szakmai dolgokba kevésbé szól bele; ugyanakkor kiválóan menedzseli a hivatalt. Az ideális vezető az lenne, aki egyszerre menedzseli a hivatalt, és egyszerismind a legjobb versenyszakértő is az országban, de ilyen ember valószínűleg nincsen. Szeretném hangsúlyozni azonban, hogy a VT mindig is kicsit távol állt a versenyhivatal első emberétől. Csak egy példa: volt egy kartellügy, amelyben én csak fele annyi bírságot szabtam ki végül, amennyit a vizsgálók indítványoztak. Nem is volt ezzel semmi probléma, a vizsgálók ugyan kissé megsértődtek, de ez más ügyekben is előfordult. Néhány hét múlva találkoztam az elnökkel, aki elmondta nekem, hogy egy politikus, aki korábban alacsonyabb bírság megállapítása érdekében próbált lobbizni nála, köszönetet mondott a kisebb büntetésért. Mivel közben persze az elnöknek semmiféle hatása nem volt a három héttel korábban megszületett döntésre!

A GVH jövőjét miként látja, várható-e valamilyen változás?

Egy új kormánynak – attól függetlenül is, hogy meghosszabbítják-e a jelenlegi elnök mandátumát vagy sem – nyilvánvalóan lehetnek új elképzelései a hivatallal kapcsolatban. Azt gondolom azonban, hogy ez a magyar versenyhivatal ebben a formájában egy működőképes szervezet. Lehet finomítani dolgokat, de ez a versenytanács-vizsgálói kettősség olyan értéke és begyakorlott formája a magyar versenyjogi gyakorlatnak, amin nem lenne észszerű változtatni.

„A VERSENYJOG NEM ARRÓL SZÓL, HOGY EGY PIACI PROBLÉMÁT TARTÓSAN MEGOLDJON, HANEM ARRÓL, HOGY UTÓLAG SZANKCIONÁLJON VAGY GYORSAN BEAVATKOZZON.”

Néha azért éri olyan – sokszor persze politikailag motivált – kritika a GVH-t, hogy nem egyforma súllyal vizsgálja a GVH a különböző ágazatokat, vagy nem eléggé kemény. Ezekről mit gondol?

Ez borzasztóan nehéz dolog. Egyrészt az ügyeink egy jelentős része úgynevezett bejelentés vagy panasz útján indul. Tehát nem annyira mi szemezgetünk, hanem a piac többi szereplője „válogatja” nekünk az ügyeket. Ez persze nem mentség, mert a hivatalnak joga van saját kezdeményezésre is vizsgálatot indítani. Van a gazdaságnak néhány olyan frekvenciált területe, amely mindig is az érdeklődés középpontjában állt, például a bankszektor, a Mol és bevásárló-láncok. Ezekkel kapcsolatban szinte állandóan jelentkeztek problémák. Felülvizsgáltuk a Mol benzinárát, górcső alá vettük a nagyméretű kereskedelmi láncokat, a bankokat is, bizonyos eredményeket fel is tudtunk mutatni, de – általában véve – e cégeken a GVH nem talált fogást. Emiatt lehet minket bírálni, de azt nem lehet mondani, hogy nem is foglalkoztunk ezekkel a vállalatokkal, területekkel. A Mol-benzinár ügyében többször voltam az előadó VT-tag, és, mondhatom, óriási munkát végzett a hivatal vizsgálói apparátusa, hogy valami módon bebizonyítsa azt, hogy a Mol tisztességtelen árpolitikát folytat. De nem tudtuk bebizonyítani. Hosszú ügy volt, mi nem találtunk fogást, aztán az Autóklub megtámadott minket a bíróságon. Erre a bíróság visszaadta az ügyet nekünk, akkor újra megvizsgáltuk, és utána már a bíróságon is úgy zárult az ügy, hogy nem lehet elítélni a Molt. Lehet mondani, hogy esetleg rosszul vizsgáldtunk, de azt nem, hogy nem futottunk neki. Szintén többször voltam előadó a Tesco, az Auchan és hasonló kereskedelmi láncok üzleti gyakorlatát támadó esetekben; a panasz lényege az volt, hogy a kisbeszállítókat, úgymond, kizsákmányolják. Nekifutottunk, lefolytattuk a hosszú vizsgálatot, bizonyos, a kisbeszállítókkal szembeni negatív magatartásokat meg is tudtunk szüntetni. De azt a hatalmas erőkülönbséget, amely a kereskedelmi láncok és a magyar beszállítók között fennáll, nagy valószínűséggel nem lehet versenyjogi eszközökkel megszüntetni. Lehetséges, hogy ennek újra neki fog futni a hivatal, mert a panaszok ezekben az ügyekben populista hangütésűek, és a hivatal sem tudja teljesen függetleníteni magát ezektől. Bizonyos dolgokat nem tud megoldani a GVH, mert a törvények kötik. A versenyjog nem

arról szól, hogy egy piaci problémát tartósan megoldjon, hanem arról, hogy utólag szankcionáljon vagy gyorsan beavatkozzon. De ha újratermelődik a probléma, azt már csak új szabályozással lehet orvosolni.

A kartellesek számának hullámvázása mivel magyarázható?

A kilencvenes évek elején elég komoly és nagyszámú kartellügye volt a hivatalnak, akkori mércével mérve magas bírságokkal. Akkoriban különleges jogosítványaink még nem voltak. A folyamat jellemzően a következők szerint zajlott: kiment a vizsgáló, odaadták neki a dossziét, fellapozta, és azt találta benne, hogy „megegyeztünk a cukor árában november 12-én, aláírás, nyolc magyar cukoripari vállalat”. Ezeket a kartelleket minden további nélkül meg tudtuk állapítani... Aztán a publikált esetekből okulva a vállalatok megtanulták, hogy az ármegállapodásokat nem szabad dokumentálni. Ezzel függ össze, hogy 1995 és 2001 között érdemi kartellbírságot gyakorlatilag nem szabott ki a GVH. Később, 2001-től új jogosítványokkal bővült a versenyhivatal eszköztára. Ehhez kapcsolódik az úgynevezett hajnali rajtaütés módszere, amelynek az a lényege, hogy előzetes bejelentés nélkül reggel megjelennek a hivatali munkatársak a vállalatok irodáiban, és mindent lefoglalnak, úgy, ahogy azt krimi filmekben látni lehet. Ennek hatására jött megint egy négy-öt éves „konjunktúra”. Most egy új csodafegyvert fognak bevetni: a nemrégiben módosított törvény kimondja, hogy legfeljebb 50 millió forint díjazásban részesül az a természetes személy, aki bejelent egy kartellt.

Ez olyan eszköz, mint a vádalku?

Nem vádalku, mert az korábban is volt, azt úgy hívják a mi szakmánkban, hogy engedékenységi politika. Azt jelenti, ha – mondjuk – mi ketten (ön és én) kartellezünk, és ön a hivatalnak bejelenti a kartellezést, akkor mentesülhet a bírság alól, vagy csökkentett bírságot kaphat. Volt néhány ilyen ügy, de e módszer hatása elmaradt a vádakozásoktól. Most viszont az a vállalati dolgozó, aki ott ül, amikor megegyeznek a cégek valamilyen kartellben, szólhat a GVH-nak. Tehát ez kifejezetten besúgás, egyszerű feljelentés, amit egyébként akárki megtehet. Tételizzük fel például, hogy itt ülünk, és észrevevessük, hogy a mellettünk lévő asztalnál (az interjút a MOM Park egyik éttermében vettük fel – a szerk.) három cég aláír egy kartell-megállapodást. Ha beszaladunk a Versenyhivatalba, hogy ezt láttuk és hallottuk, továbbá a dolog bebizonyosodik, utána dől ránk a pénz... Elképzelhető, hogy ez most majd egy újabb impulzust ad a kartellügyeknek.

„MAGYARORSZÁGON A FÚZIÓS ÜGYEK SZÁMÁBAN, A FÚZIÓS ÜGYEK JELLEGÉBEN SEMMIFÉLE KIMUTATHATÓ JELE NINCS ANNAK, HOGY ÉPPEN VAN VÁLSÁG, VAGY NINCS.”

A válság átalakítja-e a fúzióról való gondolkodásmódot? Várható-e ön szerint filozófiabeli változás?

Itt Magyarországon a fúziós ügyek számában, a fúziós ügyek jellegében semmiféle kimutatható jele nincs annak, hogy éppen van válság, vagy nincs. Magyarországon a 2000–2005-ös időszakhoz képest valamelyest csökkent a fúziók száma. A legtöbb fúzió egy évben 60–70 volt, a 2000-es évek elején. Az volt a csúcs. Utána szépen las-

san visszament 40 körülire, és most már évek óta ezen a szinten stagnál. De ennek az volt a fő oka, hogy bizonyos ügyek az uniós csatlakozás után az Európai Bizottsághoz kerültek.

Mitől függ, hogy egy ügy az Európai Bizottsághoz kerül-e?

A méretétől. Vannak árbevételi küszöbértékek, ha a cégcsoport európai, illetve világméretű forgalma meghalad egy bizonyos értéket, akkor az európai versenyhatósághoz kerül az ügy. Amúgy, a válságnak deduktíve két hatása lehet. Az egyik az, hogy esetleg kezdenek csődbe menni cégek, és ennek következtében egyszerűbbé válik a felvásárlásuk, ami elvileg a fúziós esetek növekedésének irányába mutat. A másik pedig, hogy esetleg kevesebb lesz a szabad pénzeszköz; tehát elfogy a pénz más cég megvásárlásához. Hogy ennek a két, egyébként nyilvánvalóan létező válsághatásnak az eredője végeredményben mi lesz, azt ma még nem lehet megmondani.

Mi a véleménye a versenykultúra jelenlegi állapotáról Magyarországon?

2005-ben a GVH-ban létrejött a Versenykultúra Központ, ami valószínűleg hasznos dolog, kiadványokat jelent meg, konferenciákat szervez, hatékonyan segítve a versennyel és annak szabályozásával kapcsolatos ismeretek terjedését. Megjegyzem, a sportban nincs versenykultúra, csak sportszerűség...

Akkor úgy kérdzem: mi a véleménye, a versenyalapú gazdaság ügye hogy áll Magyarországon?

Magyarország egy kis ország, az áruk piacán lényegében totális verseny van az importon keresztül. A szolgáltatási szektorban persze sok még a monopolhelyzetű vállalat, de ott is rengeteget javult a helyzet. Például egymás versenytársává vált a kábeltelevíziós meg a telefonos hálózat. Évekig számos erőfölényes ügyünk volt a kábeltelevíziós szolgáltatások területén, mert ezek a társaságok 2006–2007-ig monopolhelyzetben voltak. Az évezred első éveiben 2006-ig 6–700 panasz érkezett a hivatalba, csak a kábeltelevíziós vállalkozások ellen. Végül is a hivatal büntetett, valamit tett, de a kérdést az oldotta meg, hogy kialakult a verseny. Amint megjelentek az alternatív platformok, egyik napról a másikra megszűntek a panaszok is.

Dr. Stadler János – 1938. Budapest
versenyjogi szakértő

A Gazdasági Versenyhivatal
elnökhelyettese
(1991–1997)

STADLER JÁNOS

TÚLSÁGOSAN ELTERJEDT A VERSENY MISZTIFIKÁLÁSA

Mi mindenre jó a Gazdasági Versenyhivatal? Milyen volna a magyar gazdaság GVH nélkül?

Fogalmam sincs, mármint az utóbbiról. Versenyhivatal van, a működése kialakult, de ha a gazdaságról van szó, keveseknek jut eszébe, mint szereplő. Most is, amikor a bankok csúnya viselkedése van terítéken, inkább a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete (PSZÁF) kerül szóba ezzel kapcsolatban, egyéb ügyekben meg a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelet. Én jobban szeretem, amikor az állam felügyeleti szervei először inkább valamiféle segítő szerepet játszanak. Érzésem szerint, a mi Versenyhivatalunk egy gazdasági alkotmánybíróság és egy kutatóintézet kettős szerepét játssza.

„A MI VERSENYHIVATALUNK EGY GAZDASÁGI ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG ÉS EGY KUTATÓINTÉZET KETTŐS SZEREPÉT JÁTSSZA.”

A GVH megalakulásakor a munkatársak zöme az Országos Anyag- és Árhivatalból került át ide. Ön viszont külkereskedő volt. Hogy került a GVH-hoz?

A rendszerváltáskor, 1989-ben Birman Erzsébetnél dolgoztam, az Innovációs Alapnál. Szeptemberben előrukkoltam azzal az ötlettel, hogy a külkereskedelmi elszámolásokat az akkor még létező szocialista országokkal transferábilis rubel helyett saját pénznemre, tehát forintra kell áthelyezni – liberóforintra, ahogy elneveztem. Cikkeket jelentettem meg erről vagy húsz helyen. Akadt, aki lehülyézett; az ötlet elsősorban az Országos Kőolaj és Gázipari Tröszt (OKGT) akkori vezérében, Zsengellér elvtársban keltett megütközést, de becsületére legyen mondva, később elnézést kért, mondván, valószínűleg nekem volt igazam. A forint akkoriban ugyanis már egész jó kis pénz volt. A Kádár-korszakban megindult egyfajta kispolgárosodás, a hetvenes évek közepétől pedig megkezdődött a saszézás a nyugati értékek irányába. Kialakult a második gazdaság, amelyben valószínűleg több volt a szabálytalanság, mint a jogszabályok tisztelete, ám ezeket a vadhajtásokat inkább nemesíteni kellett volna, és azokkal beoltani az „első” gazdaságot.

Sajnos a rendszerváltás nem így zajlott, és az én liberóforintos ötletem sem jött be. De Vissi Ferenc, az Árhivatal akkori elnöke, akinek – egyik előadása után – átadtam a vonatkozó cikket, húsz perc múlva felhívott, telexen kért egy életrajzot, másnap megint föl hívott, és azt közölte: „gyere át, akarok valamit mondani”. A személyes beszélgetést azzal indította, hogy én vagyok az az ember, akire az újonnan megalakult GVH-nak most szüksége van: aki tud nyelveket és van közvetlen tapasztalata a versenypiacokról, merthogy külkeresként én akkor már láttam piacgazdaságot, nem is egyet. Vissi egyébként a magyar közélet hatalmas ígérete volt, aztán valahogy mégsem

tudta kifutni magát. Pedig ha „rajta van a labdán”, Horn Gyula helyett ő lehetett volna a miniszterelnök. És akkor talán a magyar gazdaságban is másképp alakultak volna a dolgok... Érzésem szerint nem volt elég bátorsága ahhoz, hogy a nagypolitika fájába vágja a fejszét.

Ön elnökhelyettes lett Vissi mellett. Mi volt a feladata?

Hatvan beosztottam volt, én irányítottam a szakmai irodákba szervezett, szakértők – mai szóhasználattal: vizsgálók – munkáját. De mivel az irodavezetők közvetlenül az elnök alá voltak rendelve, nekem tulajdonképpen kevés volt a tekintélyem. Nem számítottam olyan erős vezetőnek, mint Boytha Györgyné, aki a Versenytanács (VT) elnökeként – törvényben rögzítetten – független hatáskörrel rendelkezett. Ezt ő ügyesen ki is használta, például arra, hogy a VT tagjai számára helyettes államtitkári rangot szerzett. Az elnökhelyettesek egyébként közigazgatási államtitkárnak számítottak, az elnök miniszternek, de persze a GVH soha nem volt alárendelve a kormánynak. Én a szakértők által a vizsgálatoknál alkalmazott „magányos Columbo” módszert szisztematikusan továbbfejlesztettem: a fontosabb ügyekben munkacsoportokat szerveztünk az ügyek felderítésére.

Mi volt az első nagy sikere a hivatalnál? És az első kudarca?

A kudarccal kezdem. Mint elnökhelyettes, a GVH képviseletében delegáltak az Állami Vagyonügynökség (ÁVÜ) igazgatótanácsába, én voltam az egyik állandó meghívott. Ott került szóba, hogy a Növényolajgyártat kettéhasítják, az egyik részt, a növényolaj-gyártást megveszi egy olasz érdekeltség, a Cereol, a másikat, a margaringyártást a brit-holland Unilever. A Növényolajgyár korábban két évig tonnánként 14 ezer forintért vásárolta fel a napraforgómagot, de amint az olaszok átvették az olajgyártást, rögtön 12 ezer forintra nyomták le az árat. Mindjárt megindítottuk hivatalból az eljárást, mondván, az olaszok által privatizált vállalat visszaél a monopolhelyzetből adódó erőfölényével. De meg kellett élnem, hogy a Versenytanácsban Bodócsi András kollégám – aki egyébként kiváló közgazdász – elfogadta azt a véleményt, miszerint nem célunk a felvásárlási ár csökkentése, mert a világpiacon az árakat kell alapul venni. De hát akkoriban a magyar növényolaj-gyártás el volt vágva a világpiactól! Miért csökkentették valójában a felvásárlási árat? Csakis azért, hogy nagyobb legyen a profit. Ez az erőfölénnyel való visszaélés iskolapéldája. Szóval a VT azt mondta, ilyen a piac működése, és a Cereol nem élt vissza az erőfölényével. Pedig a termelők – vagy 150-en voltak! – nem tudták a magot senki másnak eladni, csak a Növényolajgyárnak, mivel még érvényben volt az exporttilalom.

Jöjjön hát a sikersztori!

Egyik nap azzal jött be hozzám Hodina Péter irodavezető, hogy az Unilever úgy csökkentette a margarinok zsírtartalmát, hogy közben alaposan megemelte az árát. Úgy derült ki, hogy gyártottak ötkezes kiszerelésben, profi csomagolásban margarint a cukrászoknak, nekik pedig ezzel, az alacsonyabb zsírtartalmú élelmiszerekkel rendre elégett a tésztájuk. A Unilever azt mondta, ez így egészségesebb, az igazi ok persze az volt, hogy spórolni akartak az előállításán. Akkoriban helyezték ide az Unilever vezérének a történelmi családnevet viselő Fergus Balfour urat, aki olyan elegáns volt, mint egy James Bond-film főszereplője, mellette rendre két bomba csak lépett fel, az egyik volt a titkárnője, a másik a tolmácsa. Nos, Balfour úr összehívott bennünket, azaz az államigazgatás azon illetékeseit, akik a vállalat tevékenységébe valamiképpen beleszólhattak. Ott volt Arnold Mihály a Vám-és Pénzügyőrség országos vezetője, Karl Imre, az Országgyűlés Gazdasági Bizottságának szocialista párti elnöke, meg

még néhány más vezető is. Amikor Balfour a véleményünket kérdezte cégéről, én kénytelen voltam megjegyezni, hogy a titkos minőségrontással egybekötött áremeléssel a brit Office of Fair Trading (magyarul: Tiszta Kereskedelem Hivatala – a szerk.) sem lett volna túlságosan boldog. Mire azt válaszolta: „Tapasztalni fogja, Mr. Stadler, hogy az Unilever figyelembe veszi a Versenyhivatal véleményét!”. Akkor már lezajlott az első vizsgálat ellenük és kaptak is egy 30 milliós bírságot, hála a cukrászok határozott tanúvallomásainak. Négy-öt nap múlva megint bejön hozzám Hodina Péter. „Te János, tudod mi történt? Képzeld, az Unilever fellebbezés nélkül befizette a bírságot!”. Azt válaszoltam: „Akkor van értelme az életnek!”

Megtapsolták?

Boytha Györgyné, a Versenytanács elnöke, egyben a GVH másik elnökhelyettese nagyon ellene volt, hogy mi a vállalatokkal tárgyalgassunk, én viszont azt mondtam, amennyire lehet, rajta kell tartani a kezünket a gazdaság ütőerén. A magyar nem olyan kiterjedt gazdaság, hogy ezt ne tehetnénk meg. Ezért több privatizált nagyvállalat vezetőjéhez elmentem, hogy első kézből informálódjak, hogyan ízlik nekik a magyar piac. Az illetékes szakértők kíséretében többek között felkerestem a privatizált Lehelt, a Chinoint, a Ganz Árammérőt – mindenütt a legfelsőbb szinten fogadtak, kivéve a Tunsgsram–General Electric-et, ahol nem a Londonban székelő vezérigazgató, hanem a Budapesten ülő legmagasabb szintű vezető, Martin György jogi igazgató (az egykori kitűnő vízilabdázó) volt a tárgyaló partnerem. Kivétel nélkül közölték, semmi kifogásuk, ha a GVH keményen lép fel a tisztességtelenségek ellen, sőt, ezt kifejezetten igénylik. Vissi Ferenc mégsem akart senkivel keményen szembehelyezkedni, mivel kormánykörökben az volt az általános álláspont, hogy nem szabad elijeszteni a befektetőket. Holott – mint tapasztaltam – a befektetőket inkább elijeszti a puhaság és a jogbizonytalanság, mint a kemény föllépés.

„VAN, AKIT SOHA SENKINEK NEM SIKERÜL MEGREGULÁZNI.”

Ha az ember tárgyalgat azokkal, akik fölött ítélnie kell, nem nő meg túlságosan a korrupciós veszély? A GVH képviselője könnyen azon kaphatja magát, hogy egy gazdag cégtől kapott egy kedves ajánlatot, miszerint néhány millió forintért kellene írnia egy rövid kis piaci tanulmányt – és már nem is lesz olyan szigorú. Nem aggasztotta ez a lehetőség?

Jellemző a közállapotok – azóta bekövetkezett – elvadulására: ez akkoriban egyszerűen föl sem merült, a reflexek nem ebbe az irányba mozogtak. Tudja, két évig a háborús Libanonban voltam a Külkereskedelmi Minisztérium kiküldöttje. Megtapasztaltam, hogy azzal is együtt lehet élni, ha csak takaréklángon működik az államhatárolom. Manapság nálunk szépen lassan szinte mindent beborít a korrupció. Mindazonáltal nem hiszem, hogy ne volna, ne lehetne mit csinálni a gazdasági kiszolgáltatottság ellen, amikor léteznek fogyasztóvédelmi szervezetek, és az emberek maguk is felemelik a hangjukat. Én azt szerettem volna, ha szépen lassan mindenkit betere-lünk a tisztességes piaci magatartás medrébe. Ehhez különféle eszközök társíthatók; kellene nagyobb lélegzetűek, mint például a próbaperek, de kellene aprócska „taszigálások” is. Most már ezeket is próbálgatja a GVH, több-kevesebb sikerrel. De van, akit soha senkinek nem sikerül megregulázni.

Kire gondol?

Például a Mol-ra. Aki ennek a nagyvállalatnak a megrendszabályozásán fáradozik, előbb-utóbb abbahagyja és eloldalog. Éppen tíz éve, hogy a Magyar Autóklub indítványára indított a GVH egy eljárást a Mollal szemben, a nagy- és kiskereskedelmi árak számukra egyoldalúan előnyös megállapítása miatt. Ez a több szempontból is monopolhelyzetben lévő cég úgy képezi az általa Magyarországon gyártott üzemanyagok nagykereskedelmi árait, hogy megnézi, mennyi a hasonló üzemanyag ára a legközelebbi földközi-tengeri kikötőben, mennyibe kerülne annak ideszállítása, majd valamilyen módon bekalkulálja a képletbe a forint árfolyamát és egyéb tényezőket. A benzinkúti ár így sokszor magasabb, mint a környező országokban bárhol. Ha a forint erősödik, a magas ár akkor marad, vagy alig csökken. Ha viszont a forint gyengül, arra hivatkozással zutty, nyomban 4–5–8 forinttal megemelik az üzemanyag-árakat. Amikor jó hosszú idő után a GVH első, a Mol-t felmentő határozata ellen indított felülvizsgálati per lezárásaként már a Legfelsőbb Bíróság ítélete volt soron, az utolsó pillanatban a felperes Autóklub kifarolt az ügy mögül, visszavonva a keresetet. Nem tudni, mi történt.

Ettől még a GVH folytathatta volna az ügyet, nem?

Nem, mert ebben az ügyben pont a GVH volt az alperes, ugyanis az Autóklub a GVH-t perelte a Mol-t felmentő határozata miatt. Ráadásul az volt az érzésem, hogy a GVH nem is nagyon akarja elkapni a Mol-t. Az szerepelt az indokolásban, hogy igen, a Mol ugyan monopolhelyzetben van Magyarországon, de hát tulajdonképpen a verseny nyitott, bárki bejöhet ide. Igaz, fel kellene építenie egy teljes vertikumú petrokkémiai ipart, mert üzemanyagok ideszállításával képtelenség versenyezni a hatalmas tartalékokkal rendelkező Mol-lal...

Mi hiányzott ön szerint a hatékonyabb fellépéshez?

A mai versenyjognak az a rákfeneje, hogy az Európai Bizottság évtizedekkel ezelőtt kimondta, az erőfölényes ügyekben Brüsszel nem illetékes: mivel ezek jobbára a tagországok piacain relevánsak, foglalkozzanak velük a nemzeti versenyhatóságok. Csakhogy közben óriásit fejlődött például a távközlés, és más ágazatok is európai szinten működnek; ezek piaci viselkedését európai szinten kellene értékelni. Ezért most már igenis szükség lenne egy európai versenyhivatalra. A kartellezés egyébként sem úgy működik, hogy egy ágazat vezető vállalatainak illetékesei titokban összejönnek egy hegyi üdülőben és bizalmasan megállapodnak, milyen mértékben és ütemben emelik az áraikat. Manapság, a mobiltelefon, az e-mail és a skype világában a vállalkozások munkatársai úgy tudnak egymással pillanatok alatt minden piaci feltételt egyeztetni, hogy azt nem nyomozza le soha senki. A versenyhivataloknak egyszerűen csak a piacok alakulását kellene monitorozniuk, mert abból jól nyomon lehet követni, visszaélt-e kollektív erőfölényükkel a piacvezetők. Meg kellene fordítani a dolgot: panasz esetén bizonyítsák a vállalatok, hogy nem éltek vissza piaci helyzetükkel. Határozottabban kellene tehát érvényesíteni az objektív versenyfelelősséget. Ha egy cég nem tudja bizonyítani, hogy a beszerzési árai valamiféle vis maior miatt mentek fel, és ő ezért emelte az eladási árakat, elmeszelendő. Nekem amúgy az a nézetem, hogy az elháríthatatlan külső hatások – mint például a jelenlegi globális válság – esetén a piaci szereplőknek részben át kell vállalniuk a terheket, nem etikus azt kizárólag a végső fogyasztóra hárítani.

Ha most is a GVH elnökhelyettese volna, mely területeken igyekezne bevetni ezt a fegyvert?

Az idő eltelt, én már nem lehetek többé a GVH elnökhelyettese. De meglátásaim még vannak. A mobiltelefonos cégek például szépen felosztották maguk közt a piacot. Költségeik minimálisak: például a már amortizálódott hálózatok központjai olyan mértékben automatizáltak, hogy a kapcsolóterembe évente egyszer kell csak bemenni takarítás céljából. A digitalizált központok ugyanannyi áramot fogyasztanak, ha százan beszélnek, és akkor is, ha százezen egy adott időben. Az sem számít, hogy a külföldet hívom rajtuk keresztül, vagy a szomszédot. Ehhez képest a szolgáltatók tarifái eléggé önkényesek, és, mi tagadás, szép vastagon fog a ceruzájuk. Hogy élénkítsék a választékot, csinálnak hol egy ilyen csomagot, hol egy olyat, majd ezeket kombinálják, úgy, hogy a fogyasztók szinte képtelenek áttekinteni és összehasonlítani a választékot. Ezt szaknyelven úgy hívják: termékprolifерáció. Nos, a mobilcégekről ki kellene mutatni, milyen örült magas profitrátával dolgoznak, és ennek alapján meg lehetne fogni őket. Lehet, hogy valami olyan módon, mint az Egyesült Államokban, ahol a távközlési cégek a fogyasztóvédelmi szervezetekkel közösen állapotodnak meg az impulzusdíjban. Hogy ez nem versenykonform? Miért, a túl magas telefonszámla az? Különböznél azért valami talán nálunk is történik, az árak szépen, lassan morzsolódnak lefelé, de még bőven csökkenhetnének.

Mit gondol, miért nem képes a GVH kikényszeríteni a mostaninál keményebb versenyt?

Tisztázzunk valamit: a GVH-nak nincs semmiféle jogosítványa a gazdasági verseny aktív befolyásolására, feladata a gazdaság működésénél fellépő kinövések, különösen a tisztességtelenség okozta piaci anomáliák leküzdésére korlátozódik. Nézze, amikor áttértünk a piacgazdaságra, én határozott, kemény Versenyhivatalt akartam. Vissi bizonyos fokig támogatott is ebben engem. Nem tudom, hogy beleillik-e egy ünnepi kötetbe, de elmondom, legföljebb kihúzzák: a hivatal mérvadó véleményformálói, amikor látták, meggyőződésem kivitelezésében milyen rámenős vagyok, azt mondták egymásnak, hogy erre – vagyis rám – nincs szükség. Sok lúd disznót győz, ráadásul én még disznó sem voltam, csak egy másik lúd, úgyhogy nagyon könnyen visszaszorítottak, hiszen végül Vissi is melléjük állt. Naiv voltam, mert azt hittem, feladatunk a GVH-ban rejlő teljes potenciál kihasználása. Kezdetben születtek is nagyon ügyes határozatok. Például egy határozat kimondta, hogy a felelősség objektív, mivel a vállalkozó felelős a versenyeredményekért, és ha azokat jogellenesnek találja a vizsgáló hatóság, a bizonyítási teher megfordul: neki, a vállalkozásnak kell bizonyítania, hogy nem tehetett másképpen. A GVH ezt nem képes elérni, mint ahogy nem éri el a kábeltévé-szolgáltatóknál, hogy ne éljenek vissza az erőfölényükkel. Visszaélnék. És visszaélnék a bankok is. Amit azelőtt uzsorakamatnak hívtak, azt most szépen kiírják, és odabigyesztik, hogy THM, teljes hiteldíj-mutató...

Azért ez nem haszontalan. Nemrégiben láttam egy írószer-áruházban, hogy a 100 ezer forintos laptopok havi törlesztőrészelete egy éves futamidőre nem érte el a 10 ezer forintot, a kezelési és egyéb díjakat figyelembe véve viszont a THM már kis híján 40 százalék volt. Ezt azért jó, ha a vásárlók orrára kötik, nem?

Egyetértek, a THM kiírása nem haszontalan, ám a devizahitelek törlesztő-részeleteit tekintve a bankoknak is kellett volna kockázatot vállalniuk. A hitelfelvevők jelentős része felelőtlen, ezt tudjuk. De a felelősségben a bankoknak is osztozniuk kellene, ők viszont az égvilágon minden kockázatot igyekeznek a kuncaftokra hárítani. És amit meg lehet csinálni, azt meg is csinálják. Sok olyan eset ismeretes, amikor havi 95 ezer forintra majdnem

150 ezer forintra emelkedett a törlesztőrészlet, pedig a svájci frank a forinthez képest ennyit nem erősödött. Csak jöttek a képletek a kockázatokkal, és suttymban megduplázták a törlesztő-részleteket.

„KÜLÖNÖSEN A KÖZSZOLGÁLTATÁSOKAT LEHETNE ÚGY SZABÁLYOZNI, HOGY A FOGYASZTÓVÉDELMI SZERVEZETEK, AZ ÁLLAM ÉS AZ ÉRINTETT CÉGEK KIALKUDJÁK A SZABÁLYOZÁST ÉS AZ ÁRAKAT.”

Két út van: vagy szerződési szabadság és szabad piac van, vagy jön az atyáskodó, folyton-folyvást beavatkozó állam. Az utóbbi pártján áll?

Létezik harmadik út. Különösen a közszolgáltatásokat lehetne úgy szabályozni, hogy a fogyasztóvédelmi szervezetek, az állam és az érintett cégek kialakítsák a szabályozást és az árakat. Pécssett a vízmű vállalat, amelynek korábban 49 százalékos tulajdoni hányadát szerezte meg a francia Suez-csoport, elkezdett még a környéken kisebb vízműveket venni, és az ezek fejlesztésére felvett hitel terheit ráterhelte a pécsi vízmű közüzemi díjára, amit aztán jól megemeltek. A lakosságnak tehát többet kellett fizetni, lényegében az emberek finanszírozták a Suez fejlesztését. Jött az új, fideszes polgármester, aki a felemelt vízdíjak ellen azonnal fellépett – igaz, talán túl keményen is. A vízműveknek nem szabadna 5–10 százaléknál magasabb profitrátaival dolgozniuk! Na, az ilyen esetekre volna jó a több résztvevős alkufolyamat.

Mennyire hangoztatta a GVH-ban az – úgymond – eretnek nézeteit? Összegezte, leírta ezeket?

A versenyjog specifikumait először a magam számára összegeztem, amiből talán sikerült egy kongruens rendszert kialakítani. Nézeteim több ponton is forradalminak számítanak, jóllehet semmi mást nem csináltam, csak következetesen értelmeztem a versenyjogra érvényes magyar és európai jogszabályokat, illetve az Európai Bíróság ítélkezési gyakorlatában kialakult precedensjogot. Az Európai Bizottság versenyjogi ügyeiben mostanra túlságosan elterjedt a verseny misztifikálása. Ha valaki visszaél a monopolhelyzetével, akkor a jelenlegi gyakorlat szerint nem elsősorban e vállalat megregulázását tekintik célnak, hanem azt, hogy azon a területen „élénkíteni kell a versenyt”, azaz lehetővé kell tenni más szereplőknek is a piacra lépést, mert akkor majd csökkennek az árak. A tapasztalat az, hogy az új szereplőknek eszük ágában sincs olcsóbban adni a terméküket vagy szolgáltatásukat, ha azt látják, elmegy az drágábbért is. Például itt vannak az ásványvizek. Van verseny a gyártók közt, de olyan nagy volt a kereslet, hogy vígan emelheték az árat, még az új belépők is. Ezeket az oligopol piacokat a versenyjog önmagában jelenleg nem képes hatékonyan kezelni – sem a magyar, sem az európai. Egy másik példa a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítások piaca. Annak idején volt két biztosító, most meg vagy harminc létezik ebben az üzletágban. És, tessék megnézni, hogy fajlagosan, a gépkocsik áraára vetítve nem lett olcsóbb a biztosítás

– ráadásul az ügyintézés igencsak nehézkes. Vagyis a sokszereplős piacokon is képesek a vállalatok extraprofitokat elérni, akár rosszabb szolgáltatással is.

Legutóbb, a decemberi biztosítóváltások idején arról szóltak a híradások, hogy sokan váltottak biztosítót és lejjebb is mentek az árak is. Azaz mégis van verseny – és a jelek szerint működik is, a fogyasztók hasznára.

Ez így van, na de mibe kerül ez nekünk! A mai világban minden cég szeme előtt minimum 10–20 százalékos profit lebeg. A múltkor hallottam egy interjút a 92 éves Helmut Schmidttel (volt német kancellár 1974 és 1982 között – a szerk.), aki azt mondta, hogy az a bank, amelyik 10 százalékosnál nagyobb profitot csinál, erre csak csalással képes. Szerinte 5 százalék volna a normális profitráta. Én úgy vélem, hogy amikor egy új terméket piacra dobnak, annak az árba nem lehet belekötni. Ám amikor a monopolhelyzetű eladó emeli az árait, a Versenyhivatalnak meg kellene kérdeznie: tessék mondani, ezt miért tetszett csinálni? És ha nem tudja az áremelést jogszerű indokkal alátámasztani – a profit növelésének szándéka nem az! –, azonnal el kell marasztalni. Valahogy így lehetne a piacokon tabula rasa-t csinálni. Az Európai Bizottság azt hirdeti: „onnan tessék áramot vásárolni, ahol a legolcsóbb!” De ez nem mindig lehetséges. Az áramszolgáltatók nemrégiben ész nélkül értékesítettek áramot a Balkánon, ahol hallatlanul bővült a kereslet, az áram meg drágult. Azt mondták: kérem, ennyi az áram piaci ára.

Nem volt igazuk? Ha nő a kereslet, miközben szinten marad a kínálat, akkor növekszik az ár – a piac láthatatlan keze már csak ilyen.

Azért nincs igazuk, mert egy szükséghelyzetet kihasználva tesznek szert extraprofitra. Pont ezek miatt, a tisztességtelenségek leküzdésére találták ki a versenyjogot. Három éve írtam egy tanulmányt; az Európai Bizottság versenyért felelős főigazgatója, a DG Competition 2005-ös jelentését kellett véleményeznem az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság megbízásából. Több brüsszeli munkaülésen, aztán a végleges szövegben is – kicsit becsomagolva persze, de egyértelműen – leszögeztem, hogy a bizottság túlzott mértékben tette magáévá a globalizált tőke érdekeit.

Evezzünk más vizekre: képes volt a Versenyhivatal eleget fizetni a szakértőknek? Meg tudták tartani a tehetséges embereket?

A jók közül sokan elmentek. Volt például egy fiatal asszisztensem, aki átigazolt az Állami Számvevőszékhez, ahol rögtön 30 százalékkal magasabb lett a fizetése. Visszível többször volt vitám, mert azt állítottam, hogy körülbelül úgy kellene tudnunk fizetni a szakértőket, mint a Számvevőszék a saját szakapparátusát, hiszen a mi munkánk is legalább olyan fontos. Csak hát ő az MSZMP Központi Bizottságának volt a közigazdásza, onnan lett az Árhivatal elnöke, és ezért később – nehogy lekommunizázzák – nem akart feltűnést kelteni, igyekezett minél kevesebb problémát okozni az Antall-kormánynak. Nekem viszont nem volt ilyen politikai ballasztom, úgyhogy sokkal határozottabban kérhettem volna több anyagi hozzájárulást a kormánytól. Vissi azonban nem akart helyzetbe hozni azzal, hogy rám bízza, puhatoljam ki a béremelési lehetőségeket.

Készítették-e valaha olyan felmérést, hogy a működésük mennyi gazdasági hasznot hajt, avagy bejön-e az állami büdzsének az önökre költött pénz?

Nem emlékszem ilyenre. De erről egy vicc jut eszembe: jön haza a skót kisfiú, és boldogan újságolja az apjának, hogy spórolt 3 pennyt, mert futott a villamos után. Mire kap egy pofont: „miért nem a busz után futottál? Akkor 5 pennyt spórolhattál volna!”. Na, hát körülbelül ilyenek lehetnek ezek az elemzések...

Mi az, amit sikeresen vagy sikertelenül vettek át más országok versenyjogából? És mi az, amit speciálisan a magyar viszonyokra találtak ki?

Én utaztam ki először Amerikába, és én jutottam el először az EU-ba is informálódni. Sokat tanultunk az amerikaiaktól. Például azt, hogy a fogyasztók megtévesztésével kapcsolatban miként kellene eljárunk. Volt itt látogatóban egy tapasztalt munkatársuk, az mondta, hogy mi itt nagyon elnézően bánunk az ügyekkel, vagyis ugyanazt állította, mint amit én már korábban. Azután létrejött a visegrádi országok – Csehország, Lengyelország, Szlovákia és Magyarország – versenyhivatalainak találkozója, amelyet mi szerveztünk meg, éppen Visegrádra. A csehek és a lengyelek a rendszerváltás után nagyon erősen belementek a privatizáció vizsgálatába; ott a versenyhivataloknak volt vétőjoguk is. Bennünket azonban csak bevontak az ÁVÜ útján a folyamatba, mondhatni kizárólag javaslattevési joggal.

Voltak olyan döntései, amelyeket különösen a sajátjának érez?

Amikor a Henkell megvette a Törley pezsgőgyárat, majd a balatonboglári pezsgőüzemet is meg akarta vásárolni, az ÁVÜ igazgatótanácsában előterjesztettem azt a GVH-véleményt, hogy csak olyan feltételekkel szerezheti meg, ha fenntartja a BB márkát. És ragaszkodtunk ahhoz is, hogy a Henkellnek folytatnia kell az olcsóbb árfekvésű pezsgők előállítását. Ezt azzal indokoltam, hogy pezsgőt sokszor az utolsó pillanatban vásárolnak az emberek; ha drága, akkor a drágát veszik meg. Éppen ezért lehetővé kell tenni, hogy legyen olcsóbb termék is a piacon, ami a kevésbé tehetősek pénztárcájának jobban megfelel. És a Henkell ezt be is tartotta. Utólag ezt az egyik „alkotásomnak” gondolom. A Meinlrel viszont befürödtem. Megállapodtam a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőséggel egy közös vizsgálat megindításában, mert azt láttam, hogy az Ausztriában jó színvonalú Julius Meinl itt egy átlagos Közért színvonalára züllesztette le a kifejezetten igényes Csemege-hálózat boltjait. Holott a privatizációs szerződésben vállalta az azonos nívót. A valóságban a magyar vásárlók így nem „A1” hanem „B2” minőséget kaptak. Sajnos aztán a Versenytanács bírónői azt mondták, hogy külföldre nem mehetünk bizonyításért. Utólag úgy látom, meg kellett volna fordítani a bizonyítási terhet: védje meg magát a Csemege Julius Meinl Rt. azzal, hogy eleget tett vállalt kötelezettségeinek. Ha ez akkor megtörténik, akkor a Csemege üzletek színvonala nemhogy nem csúszik le, hanem felemelkedik az osztrák szintre. Általában sokkal jobban kellett volna védeni az érdekeinket a tulajdonváltáskor. A simlis vállalkozót, ha magyar, ha külföldi, el kellett volna azonnal kapni.

Ön volt felelős a Versenyhivatal piárjáért. Mi jót tett ez ügyben?

Igen, ez is az én feladatomból volt. Azt kellett látnom, hogy nem fordulunk elő megfelelő mértékben a médiában, különösen a tévékben. Sajnos a vezetők – sem Vissi, sem Boytháné – nem kedvelték az ilyen jellegű megjelenéseket. Én pedig szerettem volna, ha az átlagember jobban megismeri, mire van hatásköre a GVH-nak, és mire

nincsen. Több vonalon is próbálkoztam, például találkoztam az akkor közismert, jópofa riporternővel, Kertész Zsuzsával, akinek az volt a névjegyén, hogy „lélekidomár”. Vele csináltattunk volna egy sorozatot arról, miként kell etikusan viselkedniük a piaci szereplőknek egymással és természetesen a fogyasztókkal szemben. Ha jól emlékszem, anyagi nehézségek miatt nem jött össze ez a terv, amiből pedig népszerű tévéműsor lehetett volna. De hát az élet sok mindent felülírt, elégedjünk meg azzal, ami sikerült.

Budapest, 2010. május

Kiadja a Gazdasági Versenyhivatal Versenykultúra Központja.
1054 Budapest, Alkotmány u. 5.
www.gvh.hu

Felelős kiadó: dr. Belényi Andrea
Kiadványterv: Team Work Bt.
Fotó: Kalmár Zsuzsanna
Nyomda: Budai HI. TOP Nyomdaipari Szolgáltató és Kereskedelmi Kft.

Budapest, 2010.

